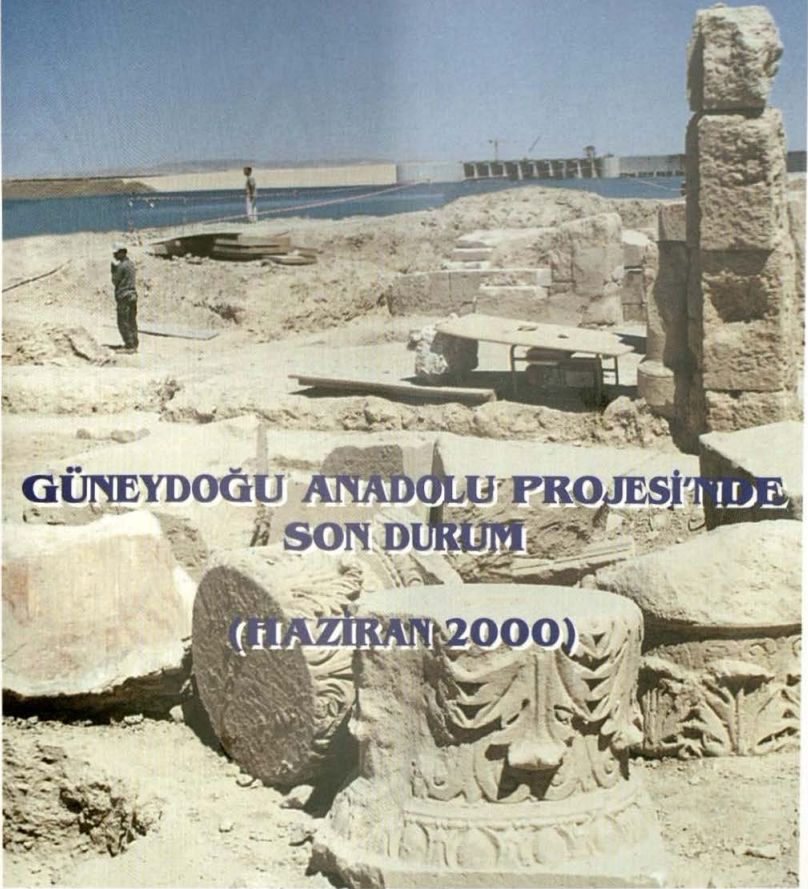

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

**GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİNDE
SON DURUM**

(HAZİRAN 2000)

İÇİNDEKİLER

SAYFA

GAP'TA SON DURUM

GENEL	5
GAP KAMU YATIRIMLARI	7
GAP ENERJİ ÜRETİMİ	12
GAP SULAMA PROJELERİ	15
GAP BÖLGESİ'NDE SANAYİ ALTYAPISI	18
GAP'TA ULAŞIM.....	24

GAP İDARESİ'NİN FAALİYETLERİ

PLANLAMA ÇALIŞMALARI	26
GAP Master Planı'nın Revizyonu ve Güncelleştirilmesi "GAP Bölge Kalkınma Planı"	26

GAP'TA İNSANA YÖNELİK PROJELER .....

ÇATOM.....	28
GAP-GİDEM	31
Halfeti Projesi	35
İlisu Barajı'ndan Etkilenen Nüfusun Yeniden Yerleşimi, İstihdamı ve Sosyo-Ekonomik Yatırımları İçin Destek Projesi	39
Sokakta Çalışan Çocukların Rehabilitasyonu Projesi.....	40
Gençten Genç Sosyal Gelişim Projesi	41
Kırsal Alanlarda Okul Servis Otobüsü Hizmetleri Uygulaması ve Eğitim Kurumlarının Güçlendirilmesi Projesi.....	42
Kentsel Enformel Sektörde İstihdam ve İş Potansiyelinin Artırılması Projesi ..	43
Türkiye'de Sıtma Birimlerinin Ulusal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi ...	44
Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi	45
Diğer Çalışmalar	48

DIŞ İLİŞKİLER .....

Uluslararası Kuruluşlarla Ortaklaşa Yürütülen Projeler	49
Uluslararası Kuruluşlarla İşbirliği Anlaşmaları	52
İşbirliğine Yönelik Çalışmalar	52
Uluslararası Workshoplar	53
Suya Dayalı Kalkınma Projeleri : Dünyadaki Deneyimler	53
Suya Dayalı Kalkınmada Amerikan Deneyimi	53
Londra'da GAP ve Ilisu Semineri	54
Uluslararası Su Kuruluşları İle İlişkiler.....	55
GAP Uluslararası Eğitim Programları	59

TARIM VE ORMAN PROJELERİ .....

Sulama Kanallarındaki Suyun Regülasyonu ve İşletilmesi İle Su Tasarrufu Sağlayan Sulama Metod ve Teknolojileri	61
Sulama Dışı Alanlarda Yürütülen Gelir Getirici Faaliyetler	62
GAP Bölgesi'ndeki Sulama Sistemlerinin İşletme, Bakım ve Yönetimi Projesi.....	63

Tarım Araştırma ve Geliştirme Proje Paketi II. Aşama.....	64
GAP Bölgesi'nde Tarımsal Mekanizasyon İhtiyaçları Etüdü	66
Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü	67
Sözleşmeli Hıyancılık Projesi.....	70
Yeni Sulama Metod ve Teknolojilerinin Tanıtılması ve Demonstrasyonların Kurulması	72
Tarım Projeleri Çerçevesinde Gerçekleşen Eğitim Çalışmaları ve Çalışma Grubu Toplantıları	72
ALTYAPIYA YÖNELİK FAALİYETLER	73
İçmesuyu - Kanalizasyon	73
Köy İçme Sularının Yayınlştırılması Projesi.....	73
Kanalizasyon ve Pissu Arıtma İnaaatları.....	73
Kanalizasyon Şebekesi ve Atıksu Arıtma Etüd-Proje İşleri	74
Halihtazır Harita Alım Çalışmaları	74
İmar Planlama Çalışmaları	75
Diğer Çalışmalar	76
Diyarbakır Kentsel Geliştirme Projesi	76
Mardin Kent Parkı Kentsel Tasarım ve Peyzaj Projesi	77
ÇEVREYE YÖNELİK FAALİYETLER	78
Atatürk Baraj Gölü Alt-Bölge Geliştirme Planı.....	78
GAP Çevre Araştırma Projesi	78
GAP Bölgesi'nin Günümüzdeki ve Yakın Gelecekteki İklim Durumunun İncelenmesi	78
Adıyaman Eko Kent Planlama Çalışması	78
KÜLTÜR VE TURİZME YÖNELİK FAALİYETLER	79
Antik Zeugma (Belkıs) Kenti'ne İlişkin Acil Kurtarma Çalışması.....	79
Hasankeyf Tarihi ve Arkeolojik Sit Alanı Araştırma Kazısı ve Kurtarma Çalışması	81
Acırlı (Mardin-Midyat) Ören Yeri Çevre Düzenleme Projesi	81
Cizre Abdaliye Medresesi ve Mem-u Zin Türbesi Restorasyon Projesi	81
Kasımiye Medresesi Restorasyon Projesi.....	82
Mardin Kentsel Tasarım Projesi.....	82
GAP Bölgesi İnanç Turizmi Projesi	82
GAP Bölgesi Tarihsel Ev Tiplerinin Korunması ve Yaşatılması Projesi	82
GAP Bölgesi İllerinin Halk Kültürünün Araştırılması ve Yayınlanması Projesi.....	83
Bölge İlleri Taşınmaz Kültür Varlıklarının Belgelemesi Projesi.....	83
Anakültür, Bilgi Belge-Araştırma, Kültür ve Konaklama Evi Projesi	83
GAP İDARESİ'NİN TANITIM ETKİNLİKLERİ	84
Ziyaretler	84
Tanıtım-Eğitim Faaliyetleri	86
GAP Seminerleri	86
Yurtiçi ve Yurtdışı Tanıtım Amaçlı Faaliyetler	87
Yurtiçi ve Yurtdışı Eğitim Amaçlı Faaliyetler	88

GAP'TA HAZİRAN 2000 İTİBARIYLA SON DURUM

GENEL

Türkiye yüzölçümü ve nüfusunun yaklaşık % 10'unu oluşturan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde toprak, su ve insan kaynaklarını geliştirerek, topyekün sosyo-ekonomik kalkınmaya yönelik entegre ve sürdürülebilir insani gelişme ilkesine dayalı bir kalkınma girişimi olan Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) için 1999 yılı sonuna kadar 14 milyar ABD doları harcama yapılmış bulunmaktadır. Böylece toplam maliyeti 32 milyar ABD doları eşdeğeri olarak öngörülen, Güneydoğu Anadolu Projesi kapsamındaki kamu yatırımlarının nakdi gerçekleşme oranı % 44'e ulaşmıştır.

GAP yatırım ödeneklerinin 1990-2000 yılları itibarıyla seyri izlendiğinde, 1992 yılından itibaren düşme eğilimi içinde olan GAP yatırım tahsislerinin, 2000 yılında yeniden 1990'ların başındaki mertebeye ulaştığını söylemek mümkündür.

Ancak, Proje'nin 2010 yılında bitirilmesi karar çerçevesinde, GAP'a ayrılan yıllık tahsislerin bu düzeyde sürdürülmesi durumunda GAP'ın tüm bileşenleri ile birlikte, hedeflenen yılda tamamlanmasının mümkün olmayacağı değerlendirilmektedir.

Öte yandan, geçen 10 yıllık süre içinde uluslararası kalkınma konularının gündemine, GAP Master Planı'nda yer almayan, **sürdürülebilirlik** kavramı girmiştir. Bu kavramla birlikte, GAP Bölgesi'nde **insani kalkınmanın**, sürdürülebilir kalkınmanın özünü oluşturması gereği ortaya çıkmıştır. Bunun anlamı, yöre halkının yaşam kalitesini sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel açılarından artırmayı hedefleyen proje etkinliklerinin, yalnızca kamu kuruluşları değil, mümkün olduğunca özel sektör ve yerel kapasitenin (yerel yönetimler, hükümet dışı kuruluşlar ve yöre halkı) katılımıyla planlanması ve uygulanmasıdır. Bu yaklaşım, yerel çevrelerin gerçek sorunlarına, gereksinimlerine, tutumlarına ve önceliklerine duyarlı yeni bir planlama yaklaşımını gerektirmektedir. Özetle, merkezi planlamadan **kathımcı planlamaya** geçilmesi ihtiyacı doğmuştur. Kathımcı planlama yaklaşımı, kamu, özel sektör, yerel yönetimler, hükümet dışı kuruluşlar, üniversiteler, bizzat halk ve uzmanlardan oluşan teknik ekibin yürüteceği plan çalışmalarına; sorun, ihtiyaç ve önceliklerin belirlenmesi, planlama, projelendirme ve özellikle uygulama aşamalarında katılımını öngörmektedir.

Bu yaklaşımla GAP İdaresi tarafından hazırlıklarına başlanan belge, revize bir Master Plan değil, **GAP Bölge Kalkınma Planı** niteliğini taşıyacaktır. Yeni bir kalkınma planı hazırlanmasını gerektiren bir diğer unsur da, Haziran 1998'de alınan Bakanlar Kurulu Kararı ile Proje'yi 2010 yılına kadar tamamlamak üzere gerekli planlamayı yapmakla GAP İdaresi'nin görevlendirilmiş olmasıdır.

GAP KAMU YATIRIMLARI

GAP Master Planı'nın 1990-2005 dönemi sonu itibarıyla belirlediği hedef ve büyüklüklere ulaşabilmek için yapılması öngörülen kamu yatırımları finansman ihtiyacı 2000 yılı sabit fiyatlarıyla toplam 14 milyar 865 trilyon 753 milyar TL'dir.

GAP MASTER PLANI'NA GÖRE GAP PROJE MALİYETİ VE SEKTÖREL NAKDİ GERÇEKLEŞMELER (1999 Sonu)

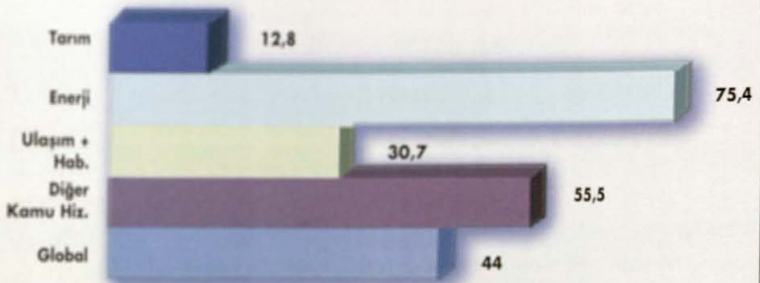
2000 Yılı Fiyatlarıyla, Milyar TL

Sektörler	Toplam Maliyet (İhtiyaç)	1999 Sonuna Kadar Harcama (Kümülatif Yatırım)	Nakdi Gerçekleşme (%)
Ekonomik Sektörler			
Tarım	4 499 329	576 094	12.8
Madencilik	345 055	337 000	97.6
İmalat	664 275	268 852	40.5
Enerji	4 780 158	3 608 566	75.4
Ulaştırma ve Haberleşme	3 290 906	1 013 262	30.7
Turizm	24 983	6 083	24.3
<i>Toplam</i>	13 604 706	5 809 857	42.7
Sosyal Sektörler			
Konut	143 798	49 634	34.5
Eğitim+ Sağlık	394 337	294 482	74.6
Diğer Kamu Hizmetleri	722 911	401 458	55.5
<i>Toplam</i>	1 261 047	745 574	59.1
Toplam	14 865 753	6 555 431	44.0

Not : 1999 yılı fiyatları deflatör = 1.425 kullanılarak 2000 yılı fiyatlarına çevrilmiştir.

GAP için 1999 sonuna kadar yaklaşık 6 katrilyon 555 trilyon 431 milyar TL harcama yapılmış ve nakdi gerçekleşme % 44 düzeyine ulaşmış bulunmaktadır.

SEKTÖREL NAKDİ GERÇEKLEŞME (%) MASTER PLAN HEDEFLERİNE GÖRE

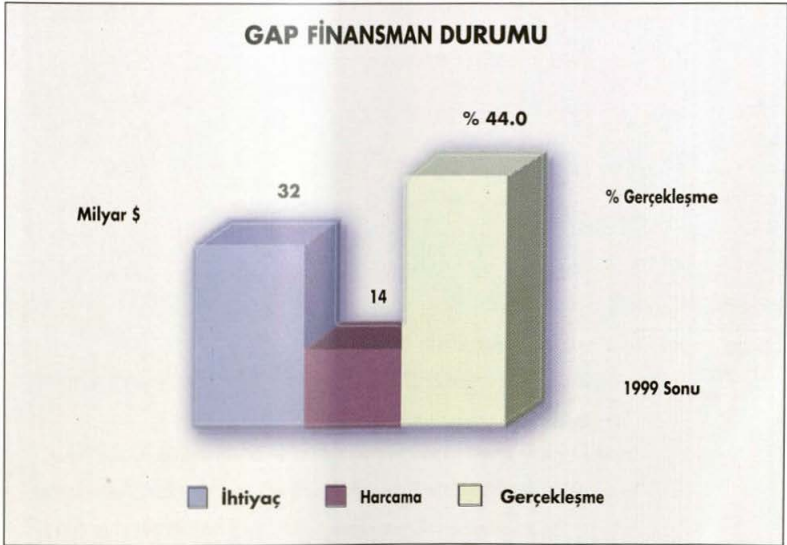

1999 Sonu İtibariyle

GAP kapsamında farklı sektörlerde yürütülmekte olan projeler, ilgili kuruluşların yıllık yatırım programlarında yer almakta ve proje tahsisleri bu kuruluşların bütçelerinden karşılanmaktadır.

2000 Yılı Yatırım Programı'nda GAP'a 422 trilyon TL tahsis yapılmıştır. Bu tahsisin 341 trilyon TL'si tarım, madencilik, enerji, ulaştırma-haberleşme ve turizm gibi ekonomik sektör yatırımları için; yaklaşık 81 trilyon TL'si ise konut, eğitim, sağlık ve diğer kamu hizmetleri gibi sosyal sektör yatırımları için ayrılmıştır.

Uluslararası benzer projelerle ABD doları cinsinden bir karşılaştırma yapılabilmesi amacıyla, GAP'ın toplam sabit yatırım tutarı 32 milyar ABD doları eşdeğeri olarak ifade edilmektedir. 1999 sonu itibarıyla 14 milyar ABD doları eşdeğeri harcama yapılmış olup, nakdi gerçekleşme % 44 düzeyine ulaşmış bulunmaktadır.

GAP'a ayrılan kamu yatırım tahsisleri 1990 yılından 1995'e kadar reel fiyatlarla önemli bir düşüş trendi göstermiş, 1996 yılından itibaren nisbi olarak artışa geçmiştir. Buna mukabil GAP yatırım tahsislerinin Türkiye içindeki payında ise önemli bir artış sağlanamadığı aşağıdaki tablodan açıkça izlenmektedir.

**GAP'A YAPILAN KAMU YATIRIM TAHSİSLERİNİN
KARŞILAŞTIRMALI GELİŞİMİ
(1990-2000 YILLARI ARASINDA)**

(2000 Yılı Fiyatlarıyla, Milyar TL)

Yıllar	GAP		GAP'ın Türkiye İçindeki Payı (%)
	Yatırım Tahsisi	Artış (%)	
1990	436 183		8.1
1991	429 512	- 1.5	8.5
1992	382 383	- 10.9	7.3
1993	376 619	- 1.5	7.6
1994	292 998	- 22.2	7.5
1995	202 713	- 30.8	7.2
1996	246 095	+ 21.4	6.9
1997	295 860	+ 20.2	7.7
1998	377 117	+ 27.4	7.7
1999	297 670	- 21.1	6.6
2000	422 377	+ 41.9	5.9
			7.1

Not : Mahalli idare yatırımları dahil değildir.

Tablodan da görüldüğü gibi genel olarak bir düşme eğilimi içinde olan GAP yatırım tahsislerinin, 2000 yılında yeniden 1990'ların başındaki merteye ulaştığını söylemek mümkündür. Ancak, Proje'nin 2010 yılında bitirilmesi kararı çerçevesinde değerlendirildiğinde, GAP'a ayrılan yıllık tahsislerin bu düzeyde sürdürülmesi durumunda GAP'ın tüm bileşenleri ile birlikte, hedeflenen yılda tamamlanmasının mümkün olmayacağı açıktır.

1990-2000 döneminde GAP'a ilk 2 yıl hariç toplam kamu yatırım kaynaklarından % 7.3 oranında pay ayrılmıştır. Bu oran GAP'ın yaklaşık % 10 olan ülke nüfusu ve coğrafi alan içindeki payından aşağıda bulunmaktadır.

Geçici bütçe uygulaması ile geçirilen ve ekonomik performans sonuçları itibariyle negatif büyüme görülen 1999 yılında GAP'a 2000 yılı fiyatlarıyla yaklaşık 500 milyon ABD doları (300 trilyon TL) düzeyinde tahsis yapılmış; 2000 yılında ise bu tutar % 42 artırılarak yaklaşık 700 milyon ABD dolarına (yaklaşık 422 trilyon TL) yükseltilmiştir.

GAP ENERJİ ÜRETİMİ

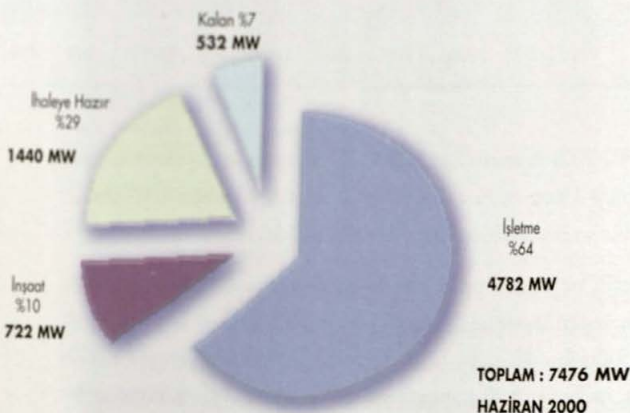
Karakaya Barajı ve HES	99.9 milyar kilovatsaat
Atatürk Barajı ve HES	67.2 milyar kilovatsaat
Kralkızı Barajı ve HES*	0.1 milyar kilovatsaat
Karkamış Barajı ve HES*	0.2 milyar kilovatsaat
Toplam	167.4 milyar kilovatsaat

* Aralık 99'da işletmeye girmiştir.

Enterkonnekte sisteme giren enerjinin önemli bir bölümünü üretmekte olan Karakaya ve Atatürk Barajları ile Kralkızı ve Karkamış Barajları'nda gerçekleştirilen hidroelektrik üretimi, tesislerin açılışından Haziran 2000 sonuna kadar (kümülatif olarak) yaklaşık 167.4 milyar kilovatsaat olmuştur.

GAP HİDROELEKTRİK ENERJİ PROJELERİ

Santral Kurulu Güçleri

Karakaya, Atatürk, Kralkızı ve Karkamış Barajları'ndan sağlanan bu enerjinin parasal değeri; yaklaşık 10 milyar ABD dolarına eşdeğerdir.

Bu üretimi alternatif kaynaklar cinsinden ifade etmek gerekirse, her iki barajdan sağlanan elektrik üretimi, yaklaşık 41.8 milyon ton fuel oil veya 32.3 milyar m³ doğal gaz ithalatı ile karşılanabilecek değerdedir.

GAP'IN HİDROELEKTRİK GETİRİSİ (İlk 6 ay - Haziran 2000)

	Milyar kWh	Eşdeğeri Milyon \$
KARAKAYA	2.27	166
ATATÜRK	3.98	239
KRALKIZI	0.07	4
KARKAMIŞ	0.17	10
GAP	6.99	419

Türkiye'de 2000 yılı ilk 6 ay itibarıyla yaklaşık 17.6 milyar kilovatsaatlik hidrolik enerji üretilmiştir. Bu üretim içinde, GAP, yaklaşık 7.8 milyar kilovatsaatlik hidroelektrik üretimi ile % 39.7'lik bir paya sahiptir (GAP enerji hedefi: yılda 27 milyar kWh). Aynı dönemde Türkiye'nin 61.2 milyar kilovatsaatlik toplam enerji üretimi (termik ve hidrolik) içinde GAP'ın payı ise % 11.4 olmuştur.

ENERJİ ÜRETİMİNDE TÜRKİYE - GAP KARŞILAŞTIRMASI

GWh = milyon kWh

YIL	TÜRKİYE ÜRETİMİ			GAP	GAP / TÜRKİYE	
	Termik GWh	Hidrolik GWh	Toplam GWh	Hidrolik GWh	Hidrolik (%)	Toplam (%)
1995	52 548	31 973	84 521	16 114	50	19
1996 (ilk 6 ay)	23 520	21 805	45 325	10 211	47	22.5
1996	54 448	40 423	94 871	19 314	48	20
1997 (ilk 6 ay)	29 224	20 456	49 680	10 362	51	21
1997	63 299	39 764	103 063	19 385	48.7	18.8
1998 (ilk 6 ay)	32 571	21 135	53 706	9 959	47.1	18.5
1998	68 677	42 224	110 901	20 053	47.5	18
1999 (ilk 6 ay)	37 860	18 493	56 353	6 967	37.7	12.4
1999	81 800	34 629	116 429	14 781	42.7	12.7
2000 (ilk 6 ay)	43 531	17 632	61 163	6 992	39.7	11.4

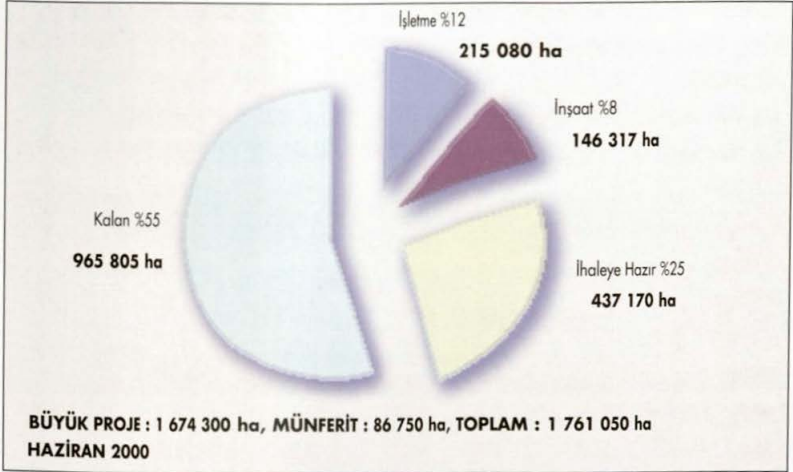
GAP ENERJİ PROJELERİNDE FİZİKİ GERÇEKLEŞME DURUMU (HAZİRAN 2000)

Adı	Kurulu Güç (MW)	Enerji Üretimi (GWh)	Projenin Hangi Safhada Olduğu
FIRAT HAVZASI	5 304	20 098	
Karakaya Brj. ve HES	1 800	7 354	İşletmede
Atatürk Brj. ve HES	2 400	8 900	İşletmede
Birecik Brj. ve HES	672	2 516	Su tutulmaya başlandı. Santral montaj çalışmaları sürüyor.
Karkamış Brj. ve HES	180	652	İşletmede
Şanlıurfa HES	50	124	İnşa Halinde
Büyükçay Brj. HES ve Sul.	30	84	Master Plan
Kaçali Brj. HES ve Sul.	40	120	Master Plan
Sırttaş Brj. ve HES	28	87	Master Plan
Kahta Brj. ve HES	75	171	Master Plan
Fatapoza HES	22	47	Master Plan
Erkenek	7	43	Master Plan
DİCLE HAVZASI	2 172	7 247	
Dicle Brj. ve HES	110	298	Deneme üretimine başlandı. Santral montaj çalışmaları sürüyor.
Kıralkızı Brj. ve HES	94	146	İşletmede
Batman Brj. ve HES	198	483	Su tutulmaya başlandı. Santral montaj çalışmaları sürüyor.
İlisu Brj. ve HES	1 200	3 833	2000 yılı yatırım programında olup, DSI, İsviçre ve Türk firmalarından oluşan konsorsiyum ile müzakerelerini yürütmektedir.
Cizre Brj. ve HES	240	1 208	Projesi hazır ve programda
Silvan Brj. ve HES	150	623	Ön inceleme
Kaysar Brj. ve HES	90	341	Ön inceleme
Garzan Brj. ve HES	90	315	Ön inceleme
TOPLAM	7 476	27 345	

Kaynak : DSI Genel Müdürlüğü

GAP kapsamında toplam 12 baraj tamamlanmış ve 6 hidroelektrik santrali işletmeye açılmış durumdadır. Ayrıca, 2 baraj ve 2 HES'in inşaatı da devam etmektedir.

GAP SULAMA PROJELERİ

GAP'TA MEVCUT SULAMALAR

Sulamalar	Sulama Alanı (ha)
1. Hancağız Barajı ve Sulaması	7 330
2. Şanlıurfa-Harran Ovaları (Kısmi)	120 000
3. Hacıhıdır Barajı ve Sulaması	2 080
4. Derik-Dumluca	1 860
5. Silvan 1. ve 2. Kısım	8 790
6. Nusaybin	7 500
7. Silopi Nerdüş	2 740
8. Akçakale Yeraltı Suları	15 000
9. Ceylanpınar Yeraltı Suları	27 000
10. Devegeçidi Barajı ve Sulaması	7 500
11. Suruç Yeraltı Sulamaları	7 000
12. Çınar-Göksu Barajı ve Sulaması	3 580
13. Garzan-Kozluk	3 700
14. Adıyaman-Çamgazi (Kısmi)	1000
Toplam	215 080

GAP'TA İNŞA HALİNDEKİ SULAMALAR

Sulamalar	Sulama Alanı (ha)
1. Mardin-Ceylanpınar ve Şanlıurfa-Harran Ovaları	47 795
2. Kralıkızı-Dicle	24 421
3. Batman Sol Sahil	18 750
4. Batman Sağ Sahil	18 600
5. Belkis-Nizip	11 915
6. Adıyaman-Çangazi Sulaması	6 430
7. Kayacık Ovası Sulaması	14 740
8. Bozova-Merkez Pompaj	860
9. Samsat (1. Kısım)	2 806
Toplam	146 317

Kaynak: DSİ Genel Müdürlüğü

İHALE PROGRAMINDA OLAN SULAMALAR

DSİ Genel Müdürlüğü 2000 İhale Programındaki Sulamalar	Sulama Alanı (ha)
1. Yaylak Sulaması İnşaatı (Şebeke)	(*) 18 322
2. Dicle-Kralıkızı Cazibe 2. Kısım İnşaatı + Kanal (Şebeke)	18 431
3. Dicle-Kralıkızı Pompaj Sulama 2. Kısım İnşaatı (Şebeke)	7 845
4. Mardin Anokanal 1. Kısım (İletim)	47 km
5. Mardin Anokanal 2. Kısım (İletim)	52 km
6. Mardin Anokanal 3. Kısım (İletim)	61 km
7. Şanlıurfa-Bozova Pompaj Sulaması (Şebeke)	(**) 7 623
8. Suruç Ovası Pompaj Sulaması (Şebeke)	37 km

Kaynak: DSİ Genel Müdürlüğü

* 18 322 ha alanı kapsayan Yaylak Sulaması'nın, İsrail'den sağlanan % 100 Kredi ile inşa edilmesi konusunda ilgili yerlerle müzakerelere devam edilmektedir.

** 7 623 ha alanı kapsayan Şanlıurfa-Bozova Pompaj Sulaması 1. Kısım inşaatının İspanya'dan sağlanan % 100 kredi ile inşa edilmesi konusunda müzakerelere devam edilmektedir.

Harran Ovası'nda Sulamanın Sonuçları

1995 yılından itibaren sulamanın başladığı Şanlıurfa-Harran Ovası'nda, 1999 yılı sonu itibarıyla sulanan alan 103 000 ha alana ulaşmıştır. Bu alanda sulama faydası 98 262 000 ABD dolarına ulaşmıştır (GAP genelinde hedeflenen toplam sulama faydası 3 milyar ABD doları olarak öngörülmektedir). Harran Ovası'nda sulamaların, gayrisafi üretim değeri (GSÜD) ve katma değerle sağladığı gelişme aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

ÖRNEK ALAN HARRAN OVASI'NDA SULAMA SONUCU ORTAYA ÇIKAN GAYRİSAFİ TARIMSAL ÜRETİM DEĞERİ (GSÜD) VE KATMA DEĞERLER

Yıl	Alan (ha)	GSÜD*			Katma Değer**		
		(milyon \$/yıl)	(\$/ha)	(\$/Kişi)	(milyon \$/yıl)	(\$/ha)	(\$/Kişi)
Sulama Öncesi	30 000	31.50	1 050	1 044	18.0	600	596
1995	30 000	65.4	2 180	2 168	49.8	1 661	1 652
1996	40 000	87.5	2 187	2 229	67.4	1 685	1 717
1997	60 000	125.8	2 097	1 896	100.6	1 667	1 516
1998	90 000	178.8	1 987	2 388	148.8	1 653	1 987
1999	103 000	199.0	1 932	2 185	160.1	1 554	1 748

* **GSÜD** : Üretim Miktarı x Ürün Fiyatı

** **Katma Değer** : GSÜD - Üretim Masrafları

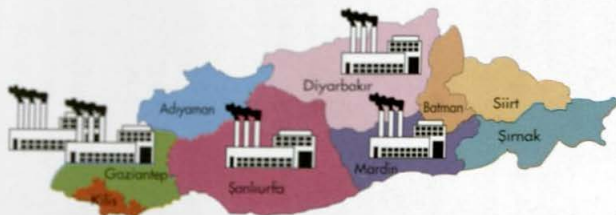

GAP BÖLGESİ'NDE SANAYİ ALTYAPISI

GAP Bölgesi'nde sanayi gelişiminin sağlanması için gerekli kamu yatırımları, sanayi altyapısının tamamlanması hedefine yönelik yatırımlardır. Bu çerçevede Bölge'de illerin çoğunda havaalanı bulunmakta, küçük sanayi siteleri ve organize sanayi bölgeleri ihtiyacı karşılayacak durumda bulunmaktadır.

Bölge'de Mardin, Gaziantep I, Gaziantep II ve Şanlıurfa I. Organize Sanayi Bölgeleri bitmiş, Diyarbakır ise tamamlanmamasına rağmen faal durumdadır. GAP Bölgesi'nde tamamlanan OSB'lerin Türkiye toplamı içindeki payı, alan büyüklüğü bakımından % 11'dir. Mevcut OSB'lerde 342 fabrika üretime geçmiş ve 34 400 kişiye iş imkanı sağlamıştır.

	Adet		Hedef
Mevcut OSB (Faal)	5		
Fabrika Sayısı	543	→	1 658
İnşaat Halinde	10		
İstihdam	40 000	→	126 000

GAP Bölgesi'nde 18 adet Küçük Sanayi Sitesi tamamlanmıştır. Bunlardan 6'sı Diyarbakır, 6'sı Gaziantep, 3'ü Şanlıurfa, 1'i Batman, 1'i Siirt ve 1'i Mardin'dedir. GAP Bölgesi KSS'lerinin Türkiye toplamı içindeki payı % 8'dir. Bu sitelerde mevcut 5 514 işyerinde yaklaşık 33 000 kişi çalışmaktadır.

	Adet
Mevcut KSS	18
İşyeri Sayısı	5 514
İstihdam	33 000
İnşaat Halinde KSS	19
İşyeri Sayısı	4 527
Toplam İstihdam	60 000

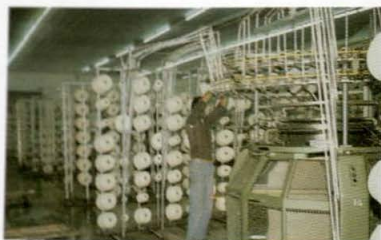
GAP Bölgesi'nde iki serbest bölge mevcut olup, bunlardan Mardin Serbest Bölgesi, 21 Kasım 1995 tarihinde faaliyete geçmiştir. 34 adet firmanın bulunduğu Mardin Serbest Bölgesi'nde 1998 yılında ticaret hacmi 13.7 milyon ABD doları olarak gerçekleşmişken, 1999 yılında 5.3 milyon ABD doları, 2000 yılı ilk altı ayı için de 4 milyon ABD doları olmuştur.

Gaziantep Serbest Bölgesi ise; 14 Temmuz 1998 tarihli ve 23402 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan Bakanlar Kurulu'nun 98/11368 sayılı kararı ile açılmış bulunmaktadır. 18 adet firmanın bulunduğu Gaziantep Serbest Bölgesi'nde 1999 yılındaki ticaret hacmi 16 milyon ABD doları olarak gerçekleşmişken, 2000 yılı ilk altı ayı için de 19 milyon ABD doları olmuştur.

Mardin Serbest Bölgesi	
Firma	34 adet
Ticaret Hacmi	13.7 milyon ABD doları (1998)
	5.3 milyon ABD doları (1999)
	4 milyon ABD doları (2000 ilk 6 ay)
Gaziantep Serbest Bölgesi	
Firma	18 adet
Ticaret Hacmi	16 milyon ABD doları (1998)
	19 milyon ABD doları (2000 ilk 6 ay)

Bölge'nin sulu tarıma açılması ile beraber sanayide önemli gelişmeler meydana gelmiştir. 1995-1997 arasında sanayi tesisleri % 60 artmış, Bölge sanayinin Türkiye sanayii katma değeri içindeki payı ise % 2'den % 4'e yükselmiştir. Sanayideki gelişmenin başlıca nedenleri aşağıdaki şekilde özetlenebilir :

- GAP'a devlet tarafından yapılan 14 milyar ABD doları tutarındaki yatırımın Bölge'de kalan kısmı ile yaklaşık 1 milyar ABD doları tutarındaki kamulaştırma bedelleri, arazi değer artışları ve sulamadan dolayı tarımsal gelirden meydana gelen artışlar, Bölge'deki sermaye birikimini olumlu yönde etkilemiştir.
- Altyapıda önemli gelişmeler kaydedilmiştir; 7 ilde STOL havaalanları yapılmış, Şanlıurfa uluslararası havaalanı Türkiye'deki en büyük kargo kapasitesi ile halen inşa edilmektedir.
- Otoyol Gaziantep'e kadar tamamlanma aşamasına gelmiş, Gaziantep-Şanlıurfa kesimi inşa halinde olup tamamlandığında Bölge'ye önemli bir ulaşım kapasitesi yaratmış olacaktır. Sanayinin gelişmesindeki en önemli engel enerji iletim hatlarının yetersizliğidir.
- 2 adet Serbest Bölge, 5'i faal 15 OSB ve 18'i tamamlanmış 37 KSS bulunmaktadır.
- Türkiye genelinde uygulanan teşviklere ilaveten özel teşvikler uygulanmaktadır.

YATIRIM TEŞVİKLERİ

Sanayi gelişmesi amacıyla devletin öngördüğü önemli bir diğer tedbir ise teşviklerdir.

Ülkemizde çeşitli teşvik mevzuatı (Genel Teşvik Mevzuatı, KOBİ Teşvik Mevzuatı, Yarım Kalmış Yatırımların Ekonomiye Kazandırılmasına Dair Karar, 4325 Sayılı Vergisel Teşvikler ve en son Enerji Desteği gibi) mevcuttur. Bu nedenle birden fazla teşvik mevzuatı kapsamına giren illerdeki uygulamalarda ciddi karışıklıklar ortaya çıkmaktadır. Bu durum, GAP illeri için de geçerlidir.

YÜRÜRLÜKTEKİ TEŞVİK MEVZUATI KAPSAMINDA GAP İLLERİNİN STATÜSÜ

	ADIYAMAN	BATMAN	DIYARBAKIR	GAZİANTEP	KİLİS	MARDİN	SİİRT	ŞANLIURFA	SİRNAK
A GENEL TEŞVİK MEVZUATI									
I Kalkınmada Öncelikli Yörelere Kapsamındaki İller (50 İl)									
II Fon Kaynaklı Krediden Yararlanılacak Bölgesel Gelişmeye Yönelik Yatırımlar Kapsamındaki İller (13 İl)									
B KOBİ TEŞVİK MEVZUATI									
I KOBİ Yatırımlarında Acil Destek Kapsamındaki İller (33 İl)									
C YARIM KALMIŞ YATIRIMLARIN EKONOMİYE KAZANDIRILMASINA DAİR KARAR									
I Yarım Kalmış Yatırımların Ekonomiye Kazandırılmasına Dair Karar Kapsamındaki İller (26 İl)									
D 4325 SAYILI VERGİSEL TEŞVİKLER									
I 4325 Sayılı OHAL Bölgesinde İstihdam Yarattılması ve Yatırımların Kazandırılmasına Dair Kanun Kap. İller (22 İl)									
E ENERJİ DESTEĞİ									
I OHAL Bölgesi'nde Enerji Desteğinden İşletme ve Yatırım Döneminde Yararlanan İller (26 İl)									

* Parantez içinde yazılmış olan il sayıları Türkiye genelindeki il sayılarını göstermektedir.

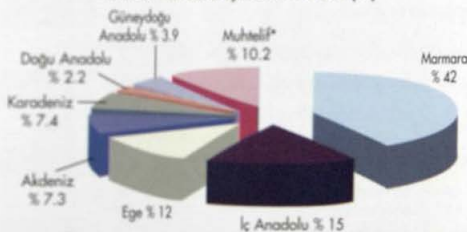
Bir taraftan Kalkınmada Öncelikli Yörelere'in sayısı artarken öbür taraftan bu mevzuatın girişimciler açısından ortaya koyduğu karmaşa, teşviklerin yeni bir şemsiye altında, basitleştirilerek uygulamaya konulması gereğini ortaya çıkarmıştır.

Günümüzde mevzuat çokluğunun ve uygulamada yaşanan çelişkilerin önüne geçebilmek amacıyla Hazine Müsteşarlığı'nca Genel Teşvik Sistemi ve KOBİ Mevzuatı'nda değişiklikler yapılması öngörülmüştür.

Tarım sektöründe uygulanan teşvik tedbirlerinin düzenlenmesi çerçevesinde, tarımsal sanayi yatırımı yapan ve bu yatırımı için gerekli hammaddeyi çiftçilerle sözleşmeli üretim yaparak temin eden yatırımcıların teşvik edilmesi çalışmalarına başlanmıştır. Bu şekilde, tarımsal ürünlerin pazarlamasının kolaylaştırılması, çiftçinin yerinde istihdam edilmesi ve çiftçi gelirinun yükseltilmesi düşünülmektedir.

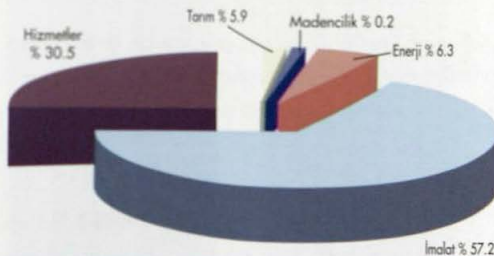
1996 yılında GAP'a, ülke içindeki % 6.5 payı ile 2000 yılı fiyatlarıyla toplam yatırım tutarı 1 407 trilyon TL'lik teşvik belgesi verilmiştir. Bu tutar oransal olarak aynı kalmakla beraber 1997 yılında 940 trilyon TL olmuştur. 1998 yılında GAP'ın ülke içindeki payı % 7.3'e yükselmiştir. Ancak 1999 yılında ekonominin genel gidişi doğrultusunda teşvikli yatırım taleplerinde bir önceki yıla göre yaklaşık % 40 oranında bir azalma meydana gelmiştir. 1999 yılında bir önceki yıla göre tarım sektöründe % 44'lük bir artış gerçekleşmiş, buna karşılık madencilik sektöründe % 93, enerji sektöründe % 48, imalat sektöründe % 68 ve hizmetler sektöründe % 55 oranlarında azalma meydana gelmiştir.

1999 YILINDA GAP BÖLGESİ'NE VERİLEN TEŞVİKLİ YATIRIMLARIN YATIRIM TUTARLARI İTİBARIYLA ÜLKE İÇİNDEKİ PAYI (%)

*Muhtelif birden fazla ili kapsayan yatırım

GAPTA 1999 YILI İTİBARIYLA TEŞVİKLİ YATIRIMLARIN SEKTÖREL DAĞILIMI

Devlet yardımlarının uygulanmasında ortaya çıkan bazı aksaklıklara çözüm bulunmasını sağlamak amacıyla 7-8 Nisan 2000 tarihlerinde Diyarbakır GAP-GİDEM, Diyarbakır Valiliği ve Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası'nın organizasyonu ile Diyarbakır'da "Devlet Yardımları Uygulamaları" konulu panel ve eğitim programı düzenlenmiştir. Hazine Müsteşarlığı, Teşvik Uygulama Genel Müdürlüğü, Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracat Genel Müdürlüğü, Milli Emlak Genel Müdürlüğü, Gelirler Genel Müdürlüğü, Türkiye Kalkınma Bankası, Halk Bankası, TEDAŞ Genel Müdürlüğü Çevre Bakanlığı uzmanlarının eğitimi olarak katıldığı programda, Bölge illeri Vali Yardımcıları, Bölge illerinde çalışan Defterdarlık, TEDAŞ, Milli Emlak, SSK, Halk Bankası ve Vergi Dairesi çalışanlarından oluşan yaklaşık 120 kişiye eğitim verilmiştir.

Bilindiği üzere yürürlükteki devlet yardımlarının uygulanmasında bazı aksaklıklar bulunmaktadır. Bu aksaklıkların bir kısmı ise uygulayıcı kamu personelinin bilgi eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Buradaki eğitimin amacı, sözkonusu teşviklerin tasarımı yapanlar ile uygulayanları ve yararlanan özel sektör temsilcilerini bir araya getirerek aksaklıklara çözüm bulunmasını sağlamak olmuştur.

"Devlet Yardımları Uygulamaları" konulu panel

GAP'TA ULAŞIM

Bölge karayolu ağı 36 107 km.dir. Bunun 5 437 km.si devlet ve il yolu, 30 670 km.si ise köy yoludur. Halen inşa halinde olan Adana-Gaziantep Otoyolu'nun yaklaşık 80 km.lik bölümü de Bölge içerisinde bulunmaktadır. Türkiye devlet ve il yolu şebekesinin % 9'u, köy yolları şebekesinin % 9.5'i Bölge'dedir ve Bölge'deki bütün köylerin % 98'i, anayol ağına bağlanmış durumdadır.

Toplam 196 km uzunluğundaki Şanlıurfa-Gaziantep Otoyolu (Gaziantep Çevreyolu dahil) GAP'ın ulaşım ana arterini oluşturmaktadır. Otoyolun Haziran 1998 tarihindeki ihalesini müteakip, Hazine Müsteşarlığı ile 1 Şubat 1999 tarihinde 53.7 milyon ABD doları kredi anlaşması imzalanmıştır. Bu çerçevede Gaziantep çevreyolunda 25 Mayıs 1999 tarihinde, Birecik-Suruç kesiminde 13 Nisan 1999 tarihinde ve Suruç-Şanlıurfa kesiminde 26 Nisan 1999 tarihinde işe başlanmıştır. Gaziantep-Birecik kesiminde kredi anlaşması imzalanmadığından henüz işe başlanamamıştır. Gaziantep-Şanlıurfa otoyolunun 2002 yılında bitirilmesi hedeflenmiştir.

Halen Bölge'de bulunan 7 adet (Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Mardin, Siirt ve Şanlıurfa) havaalanından başka, Şanlıurfa'nın kuzeyindeki Taşdağı mevkiinde yapılmakta olan ve GAP İdaresi tarafından ABD Ticaret ve Kalkınma Ajansı (TDA) hibesi ile yer seçimi, ön projeleri ve fizibiliteyi tamamlanan GAP Uluslararası Havalimanı inşaatına, 9 Mayıs 1998 tarihinde başlanmıştır.

GAP Bölgesi'nde, demiryolu bağlantılarının güçlendirilerek, karayolundaki trafik yükünü azaltmak amacıyla, Bölge'deki tarıma dayalı sanayi ürünlerinin ve kuru yüklerin (Fosfat madeni, kömür) demiryolu ile taşınması ve böylece, bölgesel ekonomik gelişmenin hızlandırılması amaçlanmıştır.

Ancak, 1999 Ağustos ayında Türkiye'nin yaşadığı deprem felaketi nedeniyle; Ulaştırma Bakanlığı DLH Genel Müdürlüğü'nce; şimdiye kadar 137 km uzunluğundaki 'Güney Demiryolu' güzergahına yönelik herhangi bir gerçekleştirme yapılmamış olduğu, 2000 yılında da herhangi bir harcama yapılamayacağı bildirilmiştir.

Aynı şekilde, maddi yetersizlikler nedeniyle ağırlıklı olarak Mardin Serbest Bölgesi'ne hizmet vermesi amaçlanan 'Mardin Serbest Bölgesi Demiryolu' ile ilgili etüt-proje çalışmaları; 2000 yılı sonrası ulusal makro ekonomik ve Mardin Organize Sanayi Bölgesi'nde kaydedilecek gelişmelere paralel olarak yürütülecektir.

Suya dayalı kalkınma projesi kapsamında gerçekleştirilen ve gerçekleştirilecek barajlar; sadece enerji ve tarımsal amaçlı olmayıp, aynı zamanda Bölge içinde yük taşımacılığında düşük ulaşım maliyeti ve zaman tasarrufu sağlayıcı özellikleri ile Bölge'nin ekonomik gelişimine katkıda bulunmaktadır. Böylece, Bölge'de Kahta-Siverek arasındaki yük taşımacılığı; Atatürk Barajı feribot seferleri ile gün içerisinde sürekli olarak gerçekleştirilmekte, böylece Adıyaman-Siverek arasında yük taşımacılığı da gerek düşük maliyet gerekse zamandan tasarruf edilerek daha etkin gerçekleştirilmektedir.

GAP İDARESİ'NİN FAALİYETLERİ

PLANLAMA ÇALIŞMALARI

GAP Master Planı'nın Revizyonu ve Güncelleştirilmesi "GAP Bölge Kalkınma Planı"

1989 yılında hazırlanan GAP Master Planı ile Bölge'nin kalkınması için yapılmış önerilen tüm faaliyetler, ön projeler, kalkınma alternatifleri ve senaryolar tespit edilmiştir. Ancak GAP Master Planı'nın yapımından bu yana geçen süre içerisinde, Bölge'de ve Türkiye'de Plan kapsamındaki varsayımlara ve öngörülere uymayan çok önemli gelişmeler meydana gelmiş ve projeksiyonların bir bölümü gerçekleşmemiştir. Bölge çok önemli demografik değişikliklere ve Plan'da tahmin edilmeyen oranda kentleşmeye sahne olmuştur. Bunların yanı sıra, 1990'larda Yap-İşlet-Devret gibi yeni finansman modelleri önem kazanmış, çevre konularına duyarlılık artmış, katılımcılık, kalkınmanın sürdürülebilirliği, cinsiyet dengeli kalkınma ve özel sektörün katılımı gibi kavramlar ön plana çıkmıştır. Tüm bu nedenlerle 1990'ların başından bu yana ortaya çıkan yeni gelişmeler ve önem kazanan kavramlar çerçevesinde, Bölge kalkınmasına yeni bir yaklaşım getirecek, yeni bir perspektif çizecek, öncelikleri ve stratejiji yeniden gözden geçirecek bir çalışmayla mevcut GAP Master Planı'nın yenilenmesi ihtiyacı doğmuştur.

Haziran 1998'da alınan Bakanlar Kurulu kararı ile GAP'daki tüm yatırımların tamamlanması için 2010 yılı hedef yılı olarak belirlenmiş ve GAP'ın tüm sektörel bileşenleri ile birlikte 2010 yılında tamamlanması için gerekli koordinasyon ve planlamaları yapma görevi GAP İdaresi'ne verilmiştir. GAP İdaresi, belirlenen hedef yılı itibarıyla, yıllar itibarıyla yapılacak tüm çalışmaların planlanmasının yanı sıra, ortaya çıkan yeni kavram ve yaklaşımları da içerecek şekilde GAP Master Planı'nın revize edilerek yenilenmesi amacıyla bir çalışma başlatmıştır.

İlgili tüm kesimlerin katılımıyla hazırlanacak olan bu plan, aynı zamanda, hangi projelerin hangi kuruluşlar tarafından ve ne şekilde yapılacağını gösteren yıllık uygulama programının da temelini oluşturması bakımından önemli bir belge niteliğindedir. 2000 yılının ilk aylarında başlayan bu çalışma yaklaşık 10 ay içerisinde tamamlanmış olacaktır.

GAP BÖLGESİ İLLERİNDE YAPILAN "GAP BÖLGE KALKINMA PLANI" BEYİN FIRTINASI TOPLANTILARI

GAP Bölge Kalkınma Planı çalışmasına ilişkin olarak GAP İdaresi'nce sürdürülen hazırlık çalışmalarının, kalkınmada rol alması öngörülen tüm grupların görüşlerine sunulması ve katkılarının alınması amacıyla Nisan 2000'de Diyarbakır, Gaziantep ve Şanlıurfa'da, Mayıs 2000'de ise Şırnak, Mardin, Batman, Siirt, Kilis ve Adıyaman'da bilgilendirme ve görüş alma toplantıları düzenlenmiştir.

GAP Bölge Kalkınma Planı'nın hazırlık süreci ve izlenecek çalışma yöntemleri hakkında bilgilerin sunulduğu ve illerin sorunlarına ilişkin görüşlerin alındığı toplantılara, Diyarbakır'da 200, Gaziantep'te 192 ve Şanlıurfa'da 132, Şırnak'ta 166, Mardin'de 174, Batman'da 131, Siirt'te 245, Kilis'te 118 ve Adıyaman'da 250 kişi katılmıştır. (Bu rakamlara GAP İdaresi personeli dahil değildir.)

Toplantılarda, katılımcı planlama yaklaşımı olumlu karşılanmış, çeşitli kesimlerin temsilcileri birçok konuda GAP İdaresi ile işbirliğine hazır olduklarını ifade etmiştir. Toplantıların 'beyin fırtınası' oturumlarında söz alan katılımcılar, genel olarak;

- yerel yönetimlere plan ve proje açısından destek verilmesinin,
- projenin finansmanı için ek mali kaynak sağlanmasının,
- ağaçlandırma ve erozyon kontrolünün,
- Bölge'ye ve KOBİ'lere yönelik teşvik sisteminin yeniden düzenlenmesinin,
- sınır ticaretindeki kısıtlamaların kaldırılmasının,
- tarım ve hayvancılığın geliştirilmesinin,
- köye dönüş projelerinin gerçekleştirilmesinin,
- çiftçilerin özellikle sulama konusunda eğitiminin,
- sağlık hizmetlerine önem verilmesinin,
- altyapı sorunlarının giderilmesinin,
- üniversitelerle işbirliği yapılmasının,
- kültürel varlıkların ve çevrenin korunmasının,
- Bölge'deki demiryolu ağının yaygınlaştırılmasının,
- turizm kaynaklarının değerlendirilmesinin,
- kentsel gelişme projeleri hazırlanmasının,
- kadının karar alma sürecine katılımının sağlanmasının,
- eğitimin (kız çocuklarının okutulması, meslek liseleri açılması vb.)
- Bölge'deki el sanatlarına sahip çıkılmasının önemini vurgulamışlardır.

GAP'TA İNSANA YÖNELİK PROJELER

Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM)

GAP Bölgesi'nde kadının statüsünün yükseltilmesi amacıyla, 14-51 yaşları arasındaki kadın ve genç kızlara, eğitici ve sosyal programlar uygulamak üzere Şanlıurfa Sağlık Köyü ve Yakubiye Mahallesi'nde UNICEF'in desteği ve

GAP İdaresi-Şanlıurfa Valiliği işbirliği ile 1995 yılı Kasım ayında başlatılan ÇATOM uygulaması genişleterek sürdürülmüş ve Proje kalıcı bir yapıya kavuşmuştur. Haziran 2000 itibarıyla ÇATOM sayısı 22'ye ulaşmıştır.

Bunlara ek olarak Valilikler ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) tarafından da Bölge'de ÇATOM/Toplum Merkezleri açılmaya başlanmıştır.

Haziran 2000 itibarıyla, ÇATOM'larda uygulanan, sağlık, gelir getirici, sosyal programlar ve gezici sağlık kabini hizmetleri ile yaklaşık 25 000 kişiye ulaşılmıştır. Özellikle gezici sağlık kabini hizmetlerinden sadece kadınlar değil erkekler ve çocuklar da yararlanmıştır.

GAP BÖLGESİ'NDE AÇILAN ÇATOM'LAR

Şanlıurfa

1. Yakubiye Mahallesi (Kasım 1995)
2. Sağlık Köyü (Kasım 1995)
3. Halfeti İlçesi (Eylül 1997)

Mardin

4. Merkez (Kasım 1996)
5. Evren Mahallesi (Kasım 1996)
6. Ensar Mahallesi (Aralık 1996)
7. Ömerli İlçesi (Kasım 1996)
8. Dargeçit İlçesi (Kasım 1996)

Batman

9. Seyitler Mahallesi (Aralık 1997)
10. Çevrimova Köyü (Aralık 1998)

Adıyaman

11. Varlık Mahallesi (Aralık 1997)

Siirt

12. Evren Mahallesi (Eylül 1997)
13. Kurtalan İlçesi Uluköy (Eylül 1997)
14. Şirvan İlçesi (Aralık 1998)
15. Kurtalan İlçesi (Aralık 1998)

Kilis

16. Merkez (Nisan 1998)

Gaziantep

17. Oğuzeli İlçesi Yeşildere (2000)

Şırnak

18. Cizre İlçesi (Eylül 1997)
19. Merkez (Şubat 1998)
20. Uludere İlçesi (Ekim 1998)
21. İdil İlçesi (Ekim 1998)
22. Beytüşşebap İlçesi (Ekim 1998)

ÇATOM faaliyetleri ÇATOM binası ile sınırlı değildir. Bu çerçevede saha elemanları tarafından yapılan "Ev Ziyaretleri" ile hedef kitle ile daha yakın ve kalıcı ilişkiler kurulmakta, tanışma ve paylaşma süreçleri çok hızlı bir şekilde gelişmektedir.

Gelir getirici programlar kapsamında el ürünlerinin -kilim dokuma, altu taşı işleme, keçe işleme vb.- kalitesinin artırılmasına yönelik eğitim çalışmaları yapılmıştır. Bu eğitimler sonucunda ve Bölge illerinde düzenlenen toplantı, fuar ve konferanslarda sergilenen ÇATOM ürünlerine talepler artmaya başlamıştır. Bu bağlamda, örneğin Mardin Valiliğine çeşitli boyutlarda kilim ve perde, ayrıca katılımcılar, arkadaş, akraba ve komşularına ve ÇATOM'lara gelen ziyaretçilere farklı el ürünleri satışı yapmışlardır. Bu satışlardan elde edilen gelir katılımcılara gitmektedir.

ÇATOM çalışanları ve katılımcılar arasında bir iletişim ağı oluşturmak amacıyla 1999 yılında her üç ayda bir "ÇATOM Bülteni" çıkarılmaya başlanmıştır.

ÇATOM'ların sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler ve özel sektör katılımı ile yürütülen işbirliklerine devam edilmiştir. Bu çerçevede Mardin-Dargeçit İlçesi Kılavuz Beldesi'nde yerel yönetim inisiyatifinde bir ÇATOM açılmış ve bazı ÇATOM'ların bulunduğu yerleşimlere yakın mahallelerde de şube ÇATOM'lar olarak nitelendirilebilecek, sınırlı hizmetlerin verildiği yeni ÇATOM'lar doğmaya başlamıştır.

Sosyal ve kültürel etkinlikler çerçevesinde özel gün kutlamaları, bütün ÇATOM'larda yerel ve ulusal sivil toplum örgütlerinin işbirliği ile kutlanmıştır. Örneğin Gaziantep-Oğuzeli-Yeşildere Beldesi, Kilis-Merkez ve Şanlıurfa Yakubiyeye Mahallesi ÇATOM'larda 8 Mart Dünya Kadınlar Günü kutlanmıştır. Artık pek çok ÇATOM, bu etkinlikleri kendi başına uygulayacak kadar kurumsallaşmayı başarmış ve Bölge'nin sosyo-kültürel kalkınmasında kadının rolünün öneminin tanıtılması ve tanınması, kadının bu sürece katılımının artırılmasında rol oynamıştır.

ÇATOM uygulaması kapsamında, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) işbirliği ile, Adıyaman ve Kilis illerinde "Güneydoğu Anadolu'daki Kadınlar İçin Gelir Getirici Aktiviteler ve Yönetim Becerilerinin Güçlendirilmesi Projesi" yürütülmüştür. Proje çerçevesinde kadın aday girişimciler için "Duyarlılık Eğitimi" toplantıları yapılmıştır. Kısaca, "Kendi İşini Kur" (KİK) olarak da isimlendirilen bu proje ile, ayakta kalabilecek küçük ölçekli işlerin ve bir iş kurmanın ilk adımlarının yaratılmasına katkı sağlamak amaçlanmıştır. 1999 yılında tamamlanan bu projede Kilis'te 16, Adıyaman'da 15 olmak üzere toplam 31 kadın eğitimden yararlanmış ve sertifika almıştır. Eğitim ve danışmanlık hizmetlerini takiben 31 kadından 24'ü bir iş kurmaya karar verip, planlama yapmış ve planlarını uygulamak üzere somut adımlar atmışlardır. Kilis'te iki genç kız, evde nakış ve ev tekstili üzerine iş kurmak amacıyla Halk Bankası'ndan 500 milyon TL kredi olarak çalışmalarına başlamış, Adıyaman'da da iki genç kız "KİK Çeyiz Evi" açmıştır.

ÇATOM'lardaki etkinlikler o yöreden lise mezunu bir genç kız ve/ya kadın tarafından yürütülmektedir. Saha elemanı olarak adlandırılan bu genç kız ve/ya kadınlara yönelik olarak, Türkiye Kalkınma Vakfı (TKV) tarafından her üç ayda bir periyodik olarak eğitim programları hazırlanmaktadır. Yerel kapasitenin güçlendirilmesi hedeflenen bu eğitim programlarının içerikleri her dönem farklı olmaktadır. Örneğin, kadın ve kalkınma, toplumsal cinsiyet rolleri proje hazırlama ve uygulama, izleme ve değerlendirme gibi. Bu yıl içinde düzenlenen eğitim programlarında ÇATOM kurullarının oluşturulması ve işlevleri, kendi kendini değerlendirme konuları ele alınmıştır.

ÇATOM'lar kadın odaklı bir kalkınma projesi olmakla birlikte, 2000 yılı itibarıyla programların çeşitlendirilmesine ve özellikle erkeklerin de kadınlarla birlikte programlara dahil edilmesine karar verilmiştir. Bu kapsamda Şırnak-Beytüşşebap ÇATOM'da erkeklere yönelik saz kursu, Adıyaman-Varlık Mahallesi ÇATOM'da da ŞHÇEK Toplum Merkezi işbirliği ile "Baba Eğitimi Programı" başlatılmıştır.

GAP-Girişimci Destekleme ve Yönetim (GAP-GİDEM)

GAP Bölgesi'nde yatırımların artması ve girişimci faaliyetlerinin yaygınlaşması amacıyla yatırım konusunda danışmanlık sağlamak üzere bölgeyi kapsayacak şekilde oluşturulan ve 1999 senesinde ikinci aşamasına geçilen Bölge'de açılan beş GAP-GİDEM ofisi aracılığıyla, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ile birlikte yürütülen Sürdürülebilir Kalkınma Programı kapsamında sürdürülmektedir.

Bölge'de özellikle kamulaştırma sonucu ve sulama ile gelen üretim artışından elde edilen sermaye birikiminin spekülatif harcamalara yerine, üretime yönelik yatırımlara yönelmesini sağlamak, Bölge dışından ve yabancı ülkelerden sermaye ve teknoloji transferine yardımcı olmak amacıyla GAP-GİDEM'lerin kurulmasına karar verilmiştir.

Proje, üç amaca yönelik olarak tasarlanmıştır;

- Bölge'deki sermaye birikiminin spekülatif harcamalara yerine verimli yatırımlara kanalize edilmesi,
- Diğer bölgelerden ve yurt dışından GAP Bölgesi'ne yatırımcıların çekilmesi,
- Bölge ve bölge dışı yatırımcılar arasında ortak girişimler kurulması.

Danışmanlık ve bilgi merkezleri şeklinde organize edilen GAP-GİDEM'lerin faaliyetleri, GAP İdaresi TOBB ve KOSGEB Başkanları ile TKB Genel Müdürü'nden oluşan bir Yönetim kurulu tarafından yönlendirilmektedir.

GAP-GİDEM Büroları ve GAP Bölgesi'nde yatırım imkanları

Eylül 1997'de; Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Mardin ve Şanlıurfa illerinde GAP-GİDEM Büroları açılmış ve faaliyete başlamıştır. Bu il merkezlerinde yerel büroları yanı sıra Ankara'da GAP İdaresi bünyesinde, Proje Koordinasyon ve Yönetim Birimi (PMCU) ve Şanlıurfa Bölge Müdürlüğü bünyesinde Bölge Koordinatörlüğü oluşturulmuştur. Talep olduğunda diğer GAP illerinde de bu merkezlerin açılması öngörülmektedir.

GAP-GİDEM HİZMETLERİ
(15 Eylül 1997 - 30 Haziran 2000)

	Uyg. Yat. Alanı	Mak. ve Ek.	Teşvik	Finans	Diğer	Toplam
Adıyaman	143	106	102	91	106	548
Diyarbakır	88	163	111	126	146	634
Gaziantep	185	48	70	102	100	505
Mardin	142	98	75	68	132	515
Şanlıurfa	75	58	61	59	144	397
TOPLAM	633	473	419	446	628	2 599

GAP-GİDEM'ler tarafından birçok yatırımcı adayı ve proje konusu belirlenmesine rağmen, yatırımcı adaylarına özel proje portföyünün yeterli olduğu söylenemez. Bu eksikliği bir ölçüde gidermek amacıyla PMCU tarafından ve UNIDO'nun geliştirdiği COMFAR (Computer Model For Feasibility Analysis and Reporting) programı kullanılarak Ağustos 1998'de ön-fizibilite etüdü hazırlanmaya başlanmıştır. Tüm GAP-GİDEM uzmanlarının katıldığı proje değerlendirme ve COMFAR eğitimi sonucu ön-fizibilite etüdüleri artık Bölge'de yapılabilmektedir.

GAP-GİDEM'lerin yurt içi tanıtımları yerel ve ulusal basın aracılığıyla birçok kez yapılmıştır. Bu amaçla Dünya Gazetesi'nde, 6 ay süre ile 2 haftada bir, yarım sayfalık "GAP Penceresi" bölümü yayınlanmıştır. Hazırlanan Türkçe ve İngilizce broşürler dağıtılmış, web sayfasının hazırlıkları tamamlanmıştır. Ticari heyetlere, uluslararası ziyaretçilere çeşitli ortamlarda GAP ve GAP-GİDEM sunuşları yapılmıştır.

Ayrıca, çeşitli seminer ve eğitim programları organize eden GAP-GİDEM'ler, kendi personelinin yanı sıra, sanayici ve yatırımcıları ortak hedef etrafında geleceğe hazırlamaktadır. Bu çerçevede yürütülen çalışmalar aşağıdadır:

GAP-GİDEM UZMANLARI İÇİN HİZMETİÇİ EĞİTİM ÇALIŞMALARI

Eğitim Veren	Konu	Tarih	Yer
GAP-GİDEM	COMFAR	27-29 Ocak 1999	Mardin
Türkiye Kalkınma Bankası	Proje Değerlendirme	04-15 Ekim 1999	Ankara
Milli Prodüktivite Merkezi	Verimlilik	25-26 Aralık 1999	Gaziantep

GAP-GİDEM'LERCE YÜRÜTÜLEN BÖLGE ÇİFTÇİ VE SANAYİCİLERİ İÇİN EĞİTİM VE SEMİNER ÇALIŞMALARI

Tarih	Yer	Katkıları ile	Konu
04-05 Mart 1999	Şanlıurfa	DSİ, Tarım Bakanlığı, Özel Sektör	Su Ürünleri
22-23 Mart 1999	Mardin	İGEME	İhracat
07 Haziran 1999	Diyarbakır	Şişe-Cam A.Ş.	Cam Ambalaj
01-02 Şubat 2000	Diyarbakır	Diyarbakır TSO, GÜNSİAD	Irak Ambargosu'nun Etkileri
07-08 Nisan 2000	Diyarbakır	Diyarbakır TSO, GÜNSİAD	Devlet Yardımları Uygulamaları
27-28 Hazir. 2000	Diyarbakır	Diyarbakır TSO	Mermercilik Sektörü

Proje portföyü oluşturulduktan sonra planlanan GAP Uluslararası Yatırım Forumu çerçevesinde projelerin yurt dışında tanıtımı düşünülmektedir. Sözkonusu forum için gerekli finansmanın temini için Avrupa Komisyonu ECIP fonuna başvurulmuştur.

İzleme, GAP-GİDEM'lerin hazırladığı günlük ve aylık raporlar vasıtasıyla yapılmaktadır. Her ofis günlük faaliyetlerinden, GİDEM-NET adı altında, e-mail kanalıyla diğer ofisleri ve GAP İdaresi'ni bilgilendirmektedir. Ayrıca, GAP İdaresi ve UNDP yetkilileri zaman zaman ziyaretlerde bulunarak durumu yerinde incelemektedirler.

GAP-GİDEM'lerin Destek Olduğu Yatırımlar ve Takibi Devam Eden Projeler

Adıyaman

- YEM (ASPER LTD.)
- HARMANI AYAKKABI TESİSİ
- GÜRİSOY TEKSTİL (KONFEKSİYON)
- AYDAŞ SAĞLIK HİZMETLERİ (TOMOGRAFİ MERKEZİ)
- BEBEK SAĞLIK ÜRÜNLERİ
- İPEK KAĞIT TESİSİ (TIKVEŞÜ)
- TARIM DÖPMANLARI
- TAHRİ-PEKMEZ
- STRİK ASIT (HYGEA-GADOT)
- ÇELİK BORU

Diyarbakır

- BİNGÖL TEKSTİL
- BAZALT TAŞI
- MEKSAN AMBALAJ
- TIGRİS MÜHENDİSLİK & ARAD LTD.
- MER PLASTİK
- BEDEN MERMER
- KAYNAS LTD
- ERDEM PLASTİK & MERAZ CONSULTANCE
- DEN-SA MOBİLYA
- NUR YEM
- AKSER SÜT
- SAHİB YIRMLI

Gaziantep

- GAZİANTEP METAL SANAYİ
- GAZİANTEP SAVUNMA SANAYİ
- OTOMOTİV SEKTÖRÜ VE GAZİANTEP OTO YAN SANAYİ
- GAZİANTEP VE GAP BÖLGESİ'NDE DONDURULMUŞ VE KURUTULMUŞ GIDA

Gaziantep-GİDEM'de Devam Eden Projeler ve Destek Olunan Yatırımlar

- BALIKÇILIK VE ENTEGRE HİNDİ ÜRETİMİ PROJESİ
- ERO PLASTİK
- HASTEK'S EMPİRME VE KUMAS BASKI

Mardin

- KÜP ŞEKER İMALATI
- ÖZHAN KİMYA SÜLFONASYON TESİSİ
- PIKASSO BOYA
- BAHRİOĞULLARI GIDA A.Ş.
- ŞAHİMLAR GIDA
- SİMDİ PLASTİK

Sanlıurfa

- FIRAT SU (ÜRÜNLERİ)
- HALFETİ TURİZM
- KAYNAK SUYU ŞİŞELEME PROJESİ
- KOÇ-ATA GRUBU HAYVANCILIK PROJESİ
- SİVEREK GÜÇ BİRÜĞÜ
- TAVUK VE YEM

Proje Geliştirme: UNIDO-COMFAR programı kullanılarak 20 adet projenin ön-fizibilite etüdü hazırlanmıştır. Bu projeler, bulgur, inşaat boyaları, tel-çivi, konfeksiyon, dokuma, tomografi merkezi, plastik, ambalaj, yem, mantar üretimi, süt ve mermer üretimi ile ilgilidir. İnşaat boyası, konfeksiyon, süt, mantar, ipek kağıt ve mermer tesisleri yatırımlarını gerçekleştirmişlerdir.

"Güneydoğu'da Yeni Ufuklar Projesi": GAP İdaresi, UNDP, KOSGEB ve AIESEC (Uluslararası Üniversite Öğrencileri Staj Değişim Organizasyonu) işbirliği ile GAP Bölgesi'ndeki 3 üniversitede (Dicle, Harran ve Gaziantep) girişimci olabilecek son sınıf öğrencilerine yönelik olarak Mart 1998'de başlatılan "Güneydoğu'da Yeni Ufuklar" projesi, programa uygun olarak aynı yıl içinde tamamlanmıştır.

Eğitime katılan 114 öğrenciden ön-yapılabilirlik etüdüleri uygun bulunan 15'i, İngilizce ve yöneticilik eğitimi programına alınmışlardır. Haziran 1999'da üniversitelerinden mezun olan girişimci adayları Ocak 1999 sonuna kadar bir yandan projelerine uygun işyerlerinde staj görmüş, diğer yandan girişimcilik ve yabancı dil eğitimlerini sürdürmüşlerdir. Projelerinin son haline getiren genç girişimci adaylarından 5'i GAP Bölgesi'nde yatırım yapmışlardır.

GAP-Uluslararası Yatırım Forumu: Bölge'nin ve Bölge'deki yatırım projelerinin özellikle yabancı yatırımcılara tanıtılması amacıyla bir GAP Uluslararası Yatırım Forumu düzenlenmesi planlanmaktadır. 80-100 civarında proje uluslararası yatırımcı ülkelere tanıtılacak, Ekim 2001'de ise yatırımcıların katılacağı ve birinci günü konferans, 2. ve 3. günleri ikili görüşmelere ayrılacak bir Forum düzenlenecektir.

Sözkonusu Forum'un finansmanına UNDP olumlu şekilde yaklaşmış, Fransız Hükümeti ise 24 000 ABD doları katkıda bulunmuştur.

Birecik Barajı'ndan Etkilenecek Nüfusun Yeniden Yerleşimi, İstihdamı ve Ekonomik Yatırımları İçin Planlama ve Uygulama (Halfeti) Projesi

Birecik Barajı'nın göl aynası altında kalacak veya kısmen etkilenecek yerleşim yerlerindeki halkın yeniden yerleşimlerine yardımcı olmak ve yeni yaşamlarına sosyal, ekonomik ve kültürel uyumlarını kolaylaştırmak amacıyla GAP İdaresi tarafından uygulanan "Birecik Barajı'ndan Etkilenen Nüfusun Yeniden Yerleşimi, İstihdamı ve Ekonomik Yatırımları İçin Planlama ve Uygulama Projesi" yaklaşık 3 yıldır devam etmektedir. Yeniden yerleşim dışındaki bileşenleri Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) desteğinde yürütülen proje kapsamında çalışma alanı içindeki tüm veriler ve altyapı durumu değerlendirilerek 1/25 000 ölçekli Alt Bölge Gelişme Planı hazırlanmış ve ilgili kuruluş temsilcilerinin görüşleri alındıktan sonra 31 Mayıs 1999 tarihinde onaylanmıştır.

Bu planın hükümleri doğrultusunda yapılan uygulamalar uyarınca; barajın göl aynasından tamamen ve kısmen etkilenen köyler ve Halfeti ilçe merkezi için yeni yerleşim alanları katılımcı yöntemlerle belirlenmiş, devlet eliyle iskan ve köy nakli için gerekli yasal prosedür ile halihazır harita alımı, imar planı hazırlanması, arazi uygulaması ve parsel tahsisleri ilgili kuruluşlarla eşgüdüm içinde gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda yapılan çalışmalar uzantısında halen Gaziantep İli'ne bağlı 1 köyde (Kavunlu - Belkıs) konut inşaatları Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yapılırken Şanlıurfa İli'ne bağlı 4 köyde (Keskince, Dorucak, Savaşan ve Gözeli) konut inşaatları devletin tip konut projesi, kredi, malzeme ve teknik desteğinde vatandaşlar tarafından inşa edilmektedir. Yeni yerleşim alanlarında yol, içme suyu, kanalizasyon, elektrik, telefon vb. altyapı temini Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve diğer ilgili kuruluşlar tarafından program çerçevesinde sağlanmaktadır.

Halfeti ilçe merkezinin göl altında kalan bölümlerinin yeniden yerleşimi için seçilen Karaotlak'ta ise konut inşaatları Şanlıurfa Valiliği tarafından tamamlanmış olup, kentsel altyapı temini ve çevre düzenleme çalışmaları Valilik ve Belediye tarafından yürütülmektedir.

Yerleşim alanları barajdan etkilenen köylerden, Şanlıurfa İli'nde Geçittepe ile daha önce yeniden yerleşim istemeyip de diğer köyler için yapılan çalışmalar sonucunda bu yönde talepte bulunan Bahçeönü Mezrası, Kavaklıca Köyü ve Gaziantep İli'nde Erenköy için vatandaşların istekleri doğrultusunda uygun alanlar belirlenmiş olup, çalışmalar ilgili prosedür çerçevesinde yapılmaktadır.

Barajın göl aynası altında kalan taşınmazların kamulaştırma çalışmaları Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı adına Elektrik İşleri Etüd İdaresi tarafından yapılmaktadır. Kamulaştırma bedellerinin ödenmesi konusunda kaynak sıkıntısı nedeniyle yaşanan sorunlar yakın geçmişte aşılmış ve su altında kalmış olan köy ve arazilere ait kamulaştırma bedelleri tümüyle ödenmiş bulunmaktadır. Bu nedenle konutların boşaltılması, ağaçların kesimi, konut inşaatlarının tamamlanması ve altyapı temini çalışmalarına hız verilmiş bulunmaktadır.

Birecik Barajı inşaatı, programa uygun olarak devam etmekte olup, su tutulmaya başlanmıştır. Maksimum su seviyesi 385 m olan barajda 30 Haziran 2000 tarihi itibarıyla su seviyesi 370 m yüksekliğe çıkmış ve gövdeye yakın köyler (Kavunlu, Geçittepe ve Keskince) ile Halfeti ilçe merkezinin alt kotları sular altında kalmış bulunmaktadır. Bir kısım köylerin ise (Bahçeönü, Dorucak, Kavaklıca, Aşağı Çardak ve Erenköy) yolları su altında kalmış olup, ulaşım yeni açılan yollar üzerinden sağlanmaktadır.

Bir müşavir grubun desteğiyle katılımcı planlama ve sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı ışığında yürütülmekte olan projenin sosyal bileşeninde; halkın eğilimlerini belirlemeye yönelik araştırmalar kapsamında barajdan birinci derecede etkilenen 13 yerleşim biriminde anket uygulanmış ve 1307 aile ile görüşülmüştür.

Proje çerçevesinde gerçekleştirilen çalışmalar hakkında bilgi verilmesi ve proje önerilerinin hazırlanması, irdelenmesi ve hayata geçirilmesi için ilçe merkezleri ve köylerde toplantılar düzenlenmektedir.

Yeniden yerleşim sonrası sosyal, kültürel ve ekonomik entegrasyonu sağlamak ve yeni yaşamlarına uyumlarını kolaylaştırmak üzere hedef grubun talepleri doğrultusunda oluşturulan eğitim programları sürdürülmektedir. Bu çerçevede uygulanan eğitim programları ve katılımcı sayıları aşağıdadır:

Ehliyet Kursu	Şubat 1998	16 kişi (4 Kadın)
Arıcılık Kursu	Mart 1998	80 kişi
Konservecilik Kursu	Ağustos 1998	16 kişi (Hepsi Kadın)
Fotoğrafçılık Kursu	Ağustos-Eylül '98	15 kişi (14 Kadın)
Satranç Kursu	Eylül 1998	20 kişi (15 Kadın)
Saz Kursu	Ekim 1998	20 kişi (12 Kadın)
Resim Kursu	Kasım 1998	10 Kişi (6 Kadın)
Mantar Yetiştirme Demonstrasyonu	Kasım 1998	3 Kişi
Fayans Ustalığı Kursu	3 Aylık-2 Dönem	24 + 22 Kişi
İngilizce Kursu	Ağustos 1999	57 Kişi (Çeşitli yaşta)

Bu alanda hedef grupla yapılan toplantılardan elde edilen bilgiler ışığında eğitim programı sürekli güncelleştirilmekte ve çeşitli kurslar uygun zamanlarda uygulamaya sokulmaktadır.

Projenin ekonomik kalkınma boyutu, büyük ölçüde ilgili alt bölgeye girdi olacak kamulaştırma bedellerine dayanmakta ve bu meblağın ekonomideki üretken sektörlerle yönlendirilmesi hedeflenmektedir. GAP-GİDEM uzmanları işbirliğinde yürütülen bu çalışmalarda sınırlı sayıda örnek gelişme ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Bunun yanında, proje kapsamında Baraj Gölü nedeniyle kaybedilen tarım arazileri ve ürün desenini karşılayacak yeni tarımsal ve tarım dışı ürünlerin kazandırılması, üretim pratiği, örgütlenme ve ilgili altyapının sağlanması yönünde çalışmalar yapılmaktadır. Bu amaçla Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), TEMA Vakfı ve Türkiye Kalkınma Vakfı (TKV) gibi kuruluşlar desteğinde ve işbirliği içinde proje alanında entegre hayvancılık, mera ıslahı, mantar yetiştiriciliği, kafes balıkçılığı, arıcılık, hindicilik ve yüksek tünelde sebze yetiştiriciliği gibi demonstrasyon nitelikli faaliyetler uygulanmakta ve hedef gruba tanıtımı yapılmaktadır.

Fırat Nehri üzerindeki Birecik Barajı, 1984'te DSİ tarafından yapımı planlanan ve Enerji Bakanlığı'nca 1993 yılında yap-işlet-devret modeli ile inşa edilmek üzere uluslararası bir konsorsiyuma (Birecik AŞ) ihale edilmiş bulunan, GAP kapsamındaki büyük barajlardan biridir.

Birecik Barajı inşaatı tamamlanma aşamasına geldiğinden çalışma alanındaki proje uygulamalarının hızlandırılması ve eşgüdüm sağlanması amacıyla 3 - 11 Nisan 2000 tarihleri arasında Adıyaman, Gaziantep ve Şanlıurfa il

merkezlerinde "Yönlendirme Kurulu Toplantıları", ilçe merkezleri ve köylerde "Atölye Çalışmaları" yapılmıştır. Gündeme gelen konular arasında onaylı 'Alt Bölge Gelişme Planı' uyarınca yeniden yerleşim yapılan köylerde konut inşaatlarının hızlandırılması, yol - su - elektrik - sanitasyon gibi fiziki altyapının temini, sosyal donatıların kazandırılması, sulu tarıma geçilecek alanlarda gerekli hazırlıkların gözden geçirilmesi ve baraj gölü çevresindeki kamu mülkiyetinde bulunan alanların açığa çıkarılması da bulunmaktadır.

Baraj gölünden etkilenen alanda farklı kamu kuruluşları eliyle yapılmakta olan hizmetler arasındaki eşgüdümü sağlamak amacıyla Başbakanlığın 21 Kasım 1997 tarih ve 3053 sayılı yazısı ile oluşturulan "Birecik Barajı Yeniden İskan Üst Kurulu" 7. toplantısını 09 Haziran 2000 tarihinde Ankara'da gerçekleştirmiştir. Toplantıda baraj gölü çevresinde yaşamın pürüzsüz devamı için hazırlanan eylem planı ve gerekli önlemler gözden geçirilmiş ve çeşitli kuruluşlar tarafından yapılması gerekli işler konusunda kararlar alınmıştır.

Halen su tutulma aşaması devam etmekte olan Birecik Barajı'nın yapımı nedeniyle tarihi ve kültürel dokuya yönelik zararların giderilmesi amacıyla Baraj sahasındaki alanda, Kültür Bakanlığı tarafından 1992 yılından itibaren kazı ve kurtarma çalışmaları başlatılmış ve yakın bir geçmişte antik Zeugma Kenti'ne ilişkin önemli bulgulara rastlanmıştır.

Belkıs/Zeugma Antik Kenti 20 000 dönümlük bir alana yayılmış olup, 7 000 dönümü Birecik Baraj gölünden etkilenecektir. Kazı ve kurtarma çalışmalarının devam ettiği altı teraslar (A bölgesi) Haziran 2000 sonu itibarıyla sular altında kalmıştır. Şu anda kazı ve kurtarma çalışmaları B bölgesinde sürdürülmektedir. Çalışmalar, maksimum su seviyesi olan 385 m kotuna ulaşılacak tarih olan 04 Ekim 2000'e kadar devam edecektir. Barajda su tutulma çalışmaları, planlanan çeşitli yüksekliklere bağlı olarak değişik etaplarda devam etmektedir. Enerji Bakanlığı'ndan alınan bilgilere göre bu süreç içerisinde çeşitli tarihlerde su tutulması durdurulacaktır.

Belkıs/Zeugma Antik Kenti'nin kurtarılması ve acil arkeolojik kazı ve kurtarma çalışmalarının başlatılması amacıyla GAP İdaresi ile Packard Humanities Institute arasında bir protokol imzalanmıştır. Bu çerçevede; GAP İdaresi'nin koordinasyonunda, Kültür Bakanlığı'nın denetiminde çok uluslu kurtarma kazıları Zeugma'da sürdürülmektedir. (Ayrıntılı bilgi Kültür ve Turizm'e İlişkin Faaliyetler Bölümünde bulunmaktadır).

Ilisu Barajı'ndan Etkilenen Nüfusun Yeniden Yerleşimi, İstihdamı ve Sosyo-ekonomik Yatırımları İçin Destek Projesi

İnşaatı programda olan Dicle Nehri üzerindeki Ilisu Barajı'ndan etkilenen kırsal yerleşimler ve Hasankeyf ilçe merkezindeki nüfusun yeniden yerleşimi ve istihdamı ile yeni yaşamlarına sosyal, ekonomik ve kültürel uyumlarının kolaylaştırılması için bir özel proje hazırlanmıştır. Proje'nin yeniden yerleşim konuları dışındaki bileşenleri "Batman'da Sürdürülebilir Kentsel Yaşam ve Toplumsal Kalkınma Programları" başlığı altında, GAP İdaresi ile UNDP tarafından ortaklaşa yürütülen "Sürdürülebilir Kalkınma Programı" kapsamındaki 29 alt proje arasında bulunmaktadır. Halen yürütülmekte olan "Halfeti Projesi" kapsamında yapılan çalışmalar ile elde edilen deneyimden büyük ölçüde yararlanılacak ve benzer çalışmalar gerçekleştirilecek olan söz konusu Proje'nin yeniden yerleşim bileşeni ulusal kaynaklardan karşılanacaktır.

Öte yandan, "Ilisu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi"nin başlatılması amacıyla, 1998 yılında, Kültür Bakanlığı, DSİ Genel Müdürlüğü ve ODTÜ Tarihsel Çevre Araştırma Merkezi (TADÇAM) arasında bir protokol imzalanmıştır. Söz konusu protokol çerçevesinde Türk ve yabancı kazı başkanlarının bilimsel başkanlığında Ilisu ve Karkamış baraj gölleri altında kalacak alanda yüzey araştırmaları, kazı ve kurtarma çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Protokol kapsamına giren Hasankeyf'te de haritalama, rölöve, jeoteknik araştırmaları TADÇAM tarafından yapılmıştır.

Proje'ye paralel olarak "1/25 000 ölçekte Ilisu Baraj Gölü Çevresi Alt Bölge Gelişme Planı", ilgili tüm kişi ve kuruluşların katılımı ile GAP İdaresi tarafından hazırlanacaktır. Alt Bölge Gelişme Planı, çalışma alanı bütünündeki tüm doğal, çevresel, sosyal ve ekonomik verilerin analizi ile hazırlanacak ve seçilecek planlama dönemi sonu için "En iyi Durumu" sergileyecektir. Plan kapsamında hazırlanacak ayrıntılı Uygulama Programı ve Acil Eylem Planı ile, barajdan etkilenen çevrede çeşitli kuruluşlar tarafından yapılması gerekli çalışmalar arasında eşgüdümün sağlanması hedeflenmektedir. Bu amaçla iş tanımı hazırlanmış olup, ihale öncesi hazırlıklar sürdürülmektedir.

Diyarbakır Kentinde Sokakta Çalışan Çocukların Rehabilitasyonu Projesi

Sokakta çalışan çocukların ve ailelerinin yaşam standartlarını iyileştirmeyi, yerel kapasiteyi güçlendirmeyi ve çocuk işçiliğini kademeli olarak azaltmayı amaçlayan Proje, GAP İdaresi genel koordinasyonunda Diyarbakır Valiliği, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), GAP İdaresi ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü (SHÇEK) işbirliği ve Amerikalı bir sivil toplum örgütünün sağladığı teknik ve finansal katkı ile yürütülmektedir. SHÇEK'a bağlı olarak Diyarbakır'da kurulmuş olan ve 15 Mart 1999 tarihinde faaliyetlerine başlayan '75. Yıl Çocuk ve Gençlik Merkezi'nde yürütülen Proje'nin süresi 2 yıl olarak planlanmıştır. Haziran 2000 itibarıyla Merkez'e kayıtlı 201 so-

kak çocuğu bulunmaktadır. Bu çocukların 101'i Merkez'deki faaliyetlerden direkt olarak yararlanmakta, diğer 100 çocuğa ise sokaklarda ulaşılmaktadır.

Çocuk psikolojisi, çocuğa karşı tutum ve davranışların nasıl olması gerektiği ve çocukların polis ve zabıta ile karşılaşınca neler yapması gerektiği konusunda Merkez'de çocuklara, Emniyet ve Zabıta Müdürlüklerinde polislere ve zabıta memurlarına yönelik "Çocuk Psikolojisi" eğitimi başlatılmıştır. Ayrıca ODTÜ İletişim Topluluğu, Merkez'i "kardeş merkez" ilan edip, buraya devam eden çocuklarla mektup ağını başlatmışlardır.

Merkez'de çocuklar masa tenisi, halk oyunları, futbol, tiyatro gibi faaliyetlerde bulunmaktadır. Ayrıca çalışma kapsamında lider eğitimi ve el sanatları faaliyetlerinin yanı sıra, çocukları eğitime başlatmak ve yönlendirmek için okuma-yazma ve etüt programları da yapılmaktadır. Çocuklar ile aileleri arasındaki bağın güçlendirilmesi, ailelerin bilinçlendirilmesi, çocuklara ilginin artırılması ve sokakta destek ağının güçlendirilmesi amacıyla Merkez dışında aile ziyaretleri ve sokak çalışmalarını da yapılmaktadır.

Merkez'e destek sağlamak, sokakta çalışan çocukların yaşam koşullarının iyileştirilmesine yönelik çalışmalarda bulunmak amacıyla "Sokak Çocukları Rehabilitasyon Merkezi Derneği" kurulmuştur.

Gençten Gence Sosyal Gelişim Projesi

GAP İdaresi ve AIESEC (Türkiye İktisadi ve Ticari İlimler Talebeleri Staj Komitesi Derneği) işbirliği ile Mardin'de Valilik ve Belediye'nin desteğinde yürütülen Proje'nin amacı, GAP Bölgesi'nde farklı sosyal katmanlardaki 15-25 yaş arasındaki gençlerin değişmeye açık, üretken, çağdaş ve girişimci olmalarına yardım edecek bir ortam sağlamaktır. Gençlerde inisiyatif geliştirme yolu ile hem kendi sosyal gelişmelerine hem de sürdürülebilir toplumsal-insani gelişmeye katkı sağlama doğrultusunda kurulan Mardin Gençlik ve Kültür Evi'nde gençlerin farklı ilgi alanlarında etkinlikler düzenlenmektedir. Bu etkinlikler çerçevesinde 26 Ekim 1999 tarihinde karikatürist Halil Ustaoglu ve ressam Müteber Yügnük'ün eserlerinin yer aldığı karikatür ve resim sergisi açılmıştır. Yerel yöneticilerin ve yöre halkının yoğun ilgisinin olduğu bu sergide, ressam M.Yügnük gençlerle bir hafta atölye çalışmaları ve sohbet toplantıları yapmıştır.

Ülkemiz gençleri ile Avrupa Birliği üyesi ülkelerindeki gençler arasında etkileşim ve deneyim paylaşımı ortamının yaratılması amacıyla, Mayıs 2000 içinde Mardin'de düzenlenen "Gençlik Eğitim Semineri"nde Mardin'li gençler "Gençten Gence Sosyal Gelişim Projesi"ni sunmuşlardır. Ayrıca gençler, yöre dışından bu seminere katılan yaklaşık 40 genç ile bu projeyi tartışıp, geleceğe yönelik etkinlikler üzerinde konuşmuşlardır.

Gençlik ve Kültür Evi'nde düzenlenen etkinlikler

Gençlik ve Kültür Evi'nde düzenlenen etkinlikler -bilgisayar, matematik, ve İngilizce kursları, edebiyat sohbetleri- gönüllü gençler tarafından belirli gün ve saatlerde verilmektedir. Haziran 2000 itibarıyla, bilgisayar eğitiminden 25, İngilizce eğitiminden 15 genç yararlanmışır. Ayrıca sportif etkinlikler çerçevesinde 30 genç masa tenisi etkinliğine katılmaktadır.

Gençler tarafından kendi aralarında bir kurul oluşturulmuş olup, sosyal, kültürel, eğitsel ve sportif faaliyetler bizzat kendileri tarafından planlanmakta ve izlenmektedir. Faaliyetler gönüllülük temelinde uygulanmaktadır. Yöre gençlerinin dış dünya ile yakın sosyal ilişki ağını kurabilmesi ve genişletebilmesi için Gençlik ve Kültür Evi'nde internet bağlantısı da kurulmuştur.

Kırsal Alanlarda Okul Servis Otobüsü Hizmetleri Uygulaması ve Eğitim Kurumlarının Güçlendirilmesi Projesi

"GAP Bölgesi'nde Sürdürülebilir Kalkınma Programı" kapsamındaki "Eğitimde Kurumsal Sistemin Güçlendirilmesi ve Kırsal Alanlarda Okula Erişimin İyileştirilmesi" projesi, yaygın olarak kullanılan adı ile "Taşımalı Eğitim Projesi" Milli Eğitim Bakanlığı ve Şırnak Valiliği tarafından, Silopi İlçesi'nde 2 yıldır sürdürülmektedir.

Proje kapsamında Silopi İlçesi'nin Aktepe, Kapılı, Özgen, Çardaklı, Yamaç, Orta, Çukurca, Kavaközü, Bostancı ve Yankale köylerinden, Şırnak İlçe Merkezi'nde bulunan Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu'na 77 öğrenci taşınmaktadır. Taşıma işlemi 4 bölgeden üç minibüs ve bir otobüs ile yapılmaktadır. Ayrıca Merkez Okul'un onarımı ve modern eğitsel donanım malzemesinin temini de GAP İdaresi ve UNDP tarafından karşılanmaktadır.

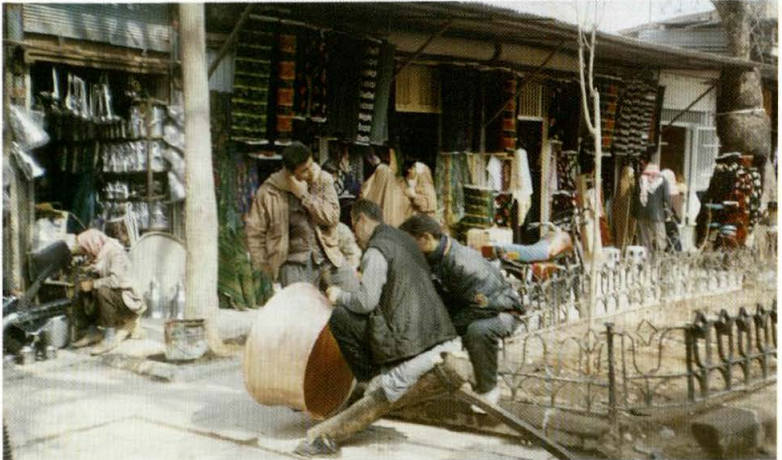
Bu proje kapsamında, seçilmiş köylerin, gelişme potansiyellerinin, antropolojik, etnografik, sosyal, iktisadi ve nüfus yapılarının analizi ve ailelerin taşımalı eğitime ilişkin beklenti, istek, tutum ve düşüncelerinin belirlenmesi, özellikle kız çocuklarının bu durumdan yararlandırılmasını sağlayıcı sosyolojik bir çalışmanın yanısıra, hizmet içi eğitim ile pedagojik yöntemler konusunda eğitimcilerin eğitimi de, planlanan çalışmalardan bazılarıdır.

Kentsel Enformel Sektörde İstihdam ve İş Potansiyelinin Artırılması Projesi

"GAP Bölgesi'nde Sürdürülebilir Kalkınma Programı"nda "Ekonomik Geçerlilik İçin Yerel Girişimciliğin Desteklenmesi" başlığı altında yer alan bu proje ile, Diyarbakır kentinde bir pilot uygulama yapılması yoluyla, enformel sektörde üretkenliğin ve işgücü emme kapasitesinin artırılmasına yönelik bütün GAP Bölgesi'ne yaygınlaştırılabilecek bir model geliştirilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca bu uygulama kentsel enformel sektörün formel ekonomiye etkili biçimde entegrasyonu için kurumsal, yerel ve ulusal kapasitenin güçlendirilmesi; bu arada katılımcı süreçlerle birlikte, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu (TESK), KOSGEB, Halk Bankası ve diğer ilgili sivil toplum örgütleri arasındaki işbirliği ve eşgüdüm mekanizmalarının geliştirilmesine de katkı sağlayacaktır.

Diyarbakır İli'nde TESK tarafından 2000 yaz aylarında yürütülmeye başlanmış olan Proje'de, çalışacak danışmanlar ve yönlendirme komitesinin üyeleri belirlenmiştir. Proje çerçevesinde Diyarbakır kentinde enformel sektörde gelişme potansiyeli gösterebilecek sanayi ve hizmet sektörleri ve ilin sosyo-kültürel yapısına ilişkin bir ön çalışma yapılmıştır.

Proje kapsamında 20 Temmuz 2000 tarihinde TESK ve GAP İdaresi arasında bir işbirliği protokolü imzalanmış ve "1. Genişletilmiş Yönlendirme Kurulu Toplantısı" yapılmıştır.

Diyarbakır'da Bakırcılar

Türkiye'de Sıtma Birimlerinin Ulusal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi

Proje ile, GAP Bölgesi'nde sıtma savaş stratejilerinin belirlenmesi için Sağlık Bakanlığı'nın organizasyon, teknik ve insan kaynakları kapasitesinin geliştirilmesi ve sıtma vakalarının kontrol altına alınarak makul düzeye çekilmesi amaçlanmıştır. Proje kapsamında bugüne kadar, larva kontrol konusunda 20, kalıcı ev içi ilaçlama konusunda 20, yüzey ilaçlama konusunda 20, sıtma konusunda 20, temel sıtma konusunda 13, entomoloji konusunda 17 kişi eğitilmiş, il yöneticileri ile bilgilendirme toplantısı yapılmış, Adana Sıtma Enstitüsü'nün mevcut durumu ve ihtiyaçları değerlendirilmiş, gerekli araç-gereç tespiti yapılmış ve alım çalışmaları tamamlanmıştır.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) uzmanlarından J.P. Meert, proje iş tanımında olmamakla beraber "Sıtma Kontrolünde Coğrafi Bilgi Sistemlerinin Kullanımı" konusu ile ilgili olarak 1999 Nisan ayında Türkiye'ye gelerek GAP İdaresi ile de görüşmüş ve GAP İdaresi Coğrafi Bilgi Sistemleri Birimi'nde "Health Mapper" adlı bir yazılım programı ile sıtma kontrolü üzerine bir demonstrasyon yapılmıştır.

Sağlık Bakanlığı bünyesinde sıtma Dairesi başkanlığı tarafından yürütülen çalışmaya, UNDP şemsiyesi altında WHO mali ve teknik destek vermiş ve proje 1998 yılında uygulamaya konularak, 14 ayda tamamlanmıştır.

WHO uzmanlarına kapanış workshop'ına altlık oluşturacak bir rapor yazılmış ve rapor 1999 sonbaharında yapılan workshop'ta tartışılmıştır. Sıtma vakalarıyla ilgili durum tespitinin yapıldığı, geleceğe ilişkin yapılması gerekenlerin tartışıldığı workshop'ta ayrıca Türkiye'nin WHO'nun "Roll Back Malaria" projesine katılımı konusunda uzmanların görüşleri alınmıştır.

2000-2002 yılları arasında Sağlık Bakanlığı, GAP illerini de içeren 28 ilde sıtmanın yok edilmesine yönelik olarak, Dünya Sağlık Teşkilatı (WHO), GAP İdaresi ve ilgili sektörlerle işbirliği halinde yeni bir çalışma başlatacaktır.

Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi

Projenin amacı terör nedeniyle istemleri dışında yaşadıkları yerleri terketmek durumunda kalan nüfustan, terör olaylarının önemli ölçüde azaldığı bir ortamda, kendi istekleri ile güvenliği sağlanan köylerine geri dönmek eğiliminde olan nüfusun planlı bir biçimde geri dönüşlerinin sağlanması ve geri dönülen alanlarda sürdürülebilir yaşam koşullarının oluşturulmasıdır.

Proje kapsamında bir bölümü OHAL ve mücavir iller olmak üzere toplam 12 il (Batman, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elazığ, Hakkari, Mardin, Muş, Siirt, Şırnak, Tunceli ve Van) bulunmaktadır. Bu illerden 5'i GAP Bölgesi (Batman, Diyarbakır, Mardin, Siirt ve Şırnak) kapsamındadır.

Ayrılkı terör olaylarının azalması sonucu olarak, daha önce yer değiştirmiş olanlarda köylerine geri dönme isteği belirmeye başlamış, bu çerçevede güvenliği sağlanan bölgelere geri dönüş devlet tarafından da benimsenmiş ve bu amaçla hazırlanan projeler 1999 yılı yatırım programına alınmıştır. Bugüne kadar Valilikler tarafından yapılan uygulamalar yoluyla söz konusu nüfustan bir bölümünün köylerine istemli geri dönüşü gerçekleştirilmiştir.

Proje; dönüş sürecinin sağlıklı ve etkin bir biçimde gerçekleştirilmesi ile uygulamada çeşitli kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonun sağlanmasını temel almakta; yeniden yerleşim, kırsal kalkınma, altyapı temini, sosyal donatı ve arazi kullanım planlaması konularındaki çalışmaları kapsamaktadır.

Bu anlamda proje, salt yeniden yerleşim için yapılacak çalışmalarla sınırlı kalmamakta, sürdürülebilir kalkınma ve katılımcı planlama ilkelerine paralel olarak bir süredir boş kalmış köyde, yaşamın yeniden başlatılması ve kalıcı hale getirilmesi için tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin ıslahı amaçlı gerekli tüm kırsal kalkınma çalışmalarını da içermektedir.

Proje kapsamında 1999 yılında çalışmalar birbirine ilişkili olarak 3 bileşen halinde yürütülmüş olup, 2000 yılı çalışmalarını da aynı esaslar dahilinde sürdürülmektedir:

1. GAP İdaresi'nin uygulama programında olmak üzere Diyarbakır ve Şırnak illerinde Köye Dönüş ve Rehabilitasyon için acil uygulama programı
2. GAP Bölgesi dışında Köye Dönüş ve Rehabilitasyon için acil uygulama programı
3. Köye Dönüş ve Rehabilitasyon İçin Alt Bölge Gelişme Planı Hazırlanması

GAP İdaresi'nin uygulama programında olmak üzere, Köye Dönüş ve Rehabilitasyon için acil uygulama programı kapsamında, Diyarbakır ve Şırnak'ta yerinde inceleme yapılmış ve proje ile ilgili olabilecek tüm kuruluşlardan temsilcilerin katıldığı yerel yetkililerle toplantılar gerçekleştirilmiştir. Görüşmede projenin yeniden yerleşim boyutu ile sınırlı olmayıp kapsamlı bir kırsal kalkınma projesi olduğu ve yerel yetkili ve uzmanlar eliyle uygulanacağı vurgulanmıştır.

❖ Diyarbakır'da gerçekleştirilecek acil uygulama 2 köyde 322 aile olarak yatırım programına dahil edilmiş olup, bu köylerde 1999 yılı içinde yapılmış olan çalışmalar ve 2000 yılı Haziran ayı sonu itibarıyla ulaşılan durum aşağıdadır;

- İslamköy'de yeni yerleşim alanı, köylülerin de istekleri doğrultusunda ve çeşitli uzmanların katıldığı bir heyet tarafından köy sınırları içinde belirlenmiştir. Alanın 1/1000 ölçekli halihazır haritaları Valilik desteğinde Köy Hizmetleri Bölge ve Kadastro Müdürlüğü elemanları tarafından yapılmıştır. İmar planı, GAP İdaresi desteğinde Valilik tarafından ihale yoluyla yapılmış ve 30 Haziran 2000 tarihinde onanmıştır. Köyde uygulanacak olan konut projeleri Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün tip projelerinden hareketle Diyarbakır Valiliği tarafından geliştirilmektedir. Diğer taraftan köyün Kulp - Diyarbakır yoluna 16 km uzunluğundaki bağlantısını sağlamak üzere çalışmaları Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü ekiplerince başlanmış olup stabilize yol olarak ulaşıma açılmış bulunmaktadır. Kulp ilçe merkezine günde iki sefer yapan bir minibus, köylü ile kasaba arasındaki ilişkiyi sağlamaktadır. Köyde yaklaşık 40 aile eski evlerini onanarak ya da yaz için yaptıkları çardaklarda yaşamakta olup, kesintiye uğrayan tarım faaliyetini canlandırmış bulunmaktadır.

- Aşağı Beyan'da 9 hanenin eski konutlarını onararak köyde oturma başlaması ile, dönüş süreci fiilen başlamıştır. Bu köyde en önemli ihtiyaç su ve enerji temini olarak belirlenmiş ve Köy Hizmetleri ekiplerince sondaj yapılarak su temini gerçekleştirilmiştir. Ayrıca mevcut köy ve bitişindeki yeni yerleşim alanının 1/1000 ölçekli halihazır haritası alımı Köy Hizmetleri Bölge ve Kadastro Müdürlüğü elemanları eliyle tamamlanmıştır. İmar planı ise GAP İdaresi desteğinde Valilik tarafından ihale ile yaptırılmış olup, 30 Haziran 2000 tarihinde onanmıştır.
- ❖ Şırnak'ta gerçekleştirilecek acil uygulama ise 2 köyde 187 aile olarak yatırım programına dahil edilmiş bulunmaktadır. Bu köylerde 1999 yılı içinde yapılmış olan çalışmalar ve 2000 yılı Haziran ayı sonu itibarıyla durum şöyledir;
  - Kaymakçemiş'te herbiri 54 m²'lik 70 adet konutun inşası Valilik tarafından 1999 yılı içinde başlatılmış ve tamamlanmıştır. Altyapı temini çalışmaları da yine Valilik tarafından gerçekleştirilmekte olup 68 aile köye dönmüştür. Proje kapsamında bu köye yapılacak desteğin daha çok kırsal kalkınma amaçlı destek programlarının uygulanması şeklinde olacağı görülmüş ve köylülerin gelir ve istihdam düzeyinin artırılarak bitkisel ve hayvansal üretimin geliştirilmesi ile sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması amacıyla GAP İdaresi, Anadolu Kalkınma Vakfı'nın da katılımı ile çalışmalarına başlamıştır. Bu çerçevede her haneye 1 koç ve 10 koyun olmak üzere 680 koyun ve 68 koç 20 Aralık 1999 tarihinde Şırnak Valiliği, Tarım İl Müdürlüğü, GAP İdaresi uzmanlarından oluşan bir heyet tarafından dağıtılmıştır. Ayrıca, çiftçilere dağıtılan hayvanların 4 aylık yem, 1 yıllık ilaç, aşı ihtiyaçları ve veteriner hizmetleri de proje çerçevesinde karşılanmaktadır. Hayvanların barınacağı ağıllar, köy bitişğinde uygun görülen alana aileler tarafından yapılmıştır.

Dağıtılan koyunların 15 Aralık 1999 - 15 Şubat 2000 tarihi arası ilk dönem kuzu verimleri, koyun zayıfları ve genel durumu içeren dönem raporu (yaklaşık 2 aylık) yayım ekibince hazırlanarak GAP İdaresi'ne gönderilmiştir. Projenin sürekli olarak oluşturulan izleme ve değerlendirme sistemi ile takibi GAP İdaresi'nce yapılmakta olup Nisan ayı itibarı ile toplam sürü sayısı 1 001'e yükselmiştir.

- Şırnak - Başoğaç'ta köye dönüş talep eden vatandaşlarla görüşülmüş, kararlı oldukları belirlenmiş ve bu süreçte kendilerinin de gerek akçalı gerekse de işgücü olarak katılımlarının gerekliliği belirtilmiştir. Yeni yerleşim alanı vatandaşların talepleri doğrultusunda ve çeşitli uzmanlardan oluşan bir heyet tarafından Şubat ayı içinde gerçekleştirilmiş olup halihazır haritası Valilik tarafından yaptırılmıştır. İmar planı çalışmaları, Valiliğin serbest çalışan bir plançaya ihalesiyle başlamış bulunmaktadır. Diğer taraftan GAP İdaresi elemanınca, köye dönüşün sosyal ve ekonomik yönündeki bilgi açığını gidermek üzere köye geri dönüşü beklenen ailelere bir anket çalışması gerçekleştirilmiş ve 150 aile reisi ile görüşme yapılmıştır. Anketlerin bilgisayar dökümü ve değerlendirilmesi devam etmektedir..

GAP İdaresi 2000 yılı yatırımında üçüncü il olarak Batman da programa dahil edilmiş olup, 2 köyde 250 ailenin köye dönüş ve rehabilitasyon için acil uygulama yapılacaktır. Bu amaca yönelik olarak yerinde inceleme önümüzdeki günlerde gerçekleştirilecektir.

Diğer taraftan 1999 ve 2000 yılı için ayrılmış olan ödenekler, proje kapsamında yapılacak çalışmalara etkinlik kazandırmak amacıyla ve hazırlanan eylem programı uyarınca harcanmak üzere Haziran ayında Diyarbakır, Şırnak ve Batman Valiliklerine aktarılmıştır..

Diğer Çalışmalar

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile GAP İdaresi'nin Ortaklaşa Gerçekleştirdiği Sürdürülebilir Kalkınma Programı içerisinde yer alan alt projelerden, Yerel Kalkınmaya Yönelik Kapasite Gelişimi, Göçer Grupların Kalkınma Sürecine Entegrasyonu, Adıyaman İçin Eko-kent Yaklaşımı ve Yerel Gündem 21, Batman'da Sürdürülebilir Kentsel Yaşam ve Toplumsal Kalkınma, GAP Bölgesi Çevre Yönetimi Çalışması, Ahk Suların Yeniden Kullanımı ile ilgili çalışmalar hazırlık aşamasındadır.

DIŞ İLİŞKİLER

Uluslararası Kuruluşlarla Ortaklaşa Yürütülen Projeler

GAP'a uluslararası ilgi ve katılımın somut uygulamalara dönüştüğü bazı projeler şöyle sıralanabilir;

- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile ortaklaşa yürütülen "Sürdürülebilir Kalkınma Programı Proje Paketi" 1997 yılında başlamıştır. 29 alt projeden oluşan 5.2 milyon ABD dolarlık programın amacı, GAP Bölgesi'nde entegre bölgesel kalkınmanın güçlendirilmesi ve sosyo-ekonomik farklılıkların giderilmesidir.

Projelerle ilgili gelişmeler

Program kapsamında yeralan "Katılımcı Proje Hazırlama ve Uygulama Konusunda İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi ve Kurumsal Kapasitenin Artırılması" konulu 1 no.lu projenin iş tanımı hazırlanmaya başlanmış olup, projenin geliştirilmesi ile ilgili İdare içi birimlerle ve konuda uzman kuruluşlarla iletişim başlatılmıştır.

Program kapsamında yeralan "Göçer Grupların Kalkınma Sürecine Entegrasyonu" adlı 5 no.lu projenin iş tanımı varolan ihtiyaçlara göre yeniden düzenlenmekte olup, konu ile ilgili yerel kurum/kuruluşlarla işbirliği sürdürülmektedir.

Program kapsamındaki fon kaynağı oluşturma faaliyetleri

Toplam bütçesi 5.2 milyon ABD doları olan program yapılanma aşamasında bugüne T.C. Hükümeti ve UNDP kaynaklı yürütülmekte ise de program paketinde yer alan projelerin etkin ve etkili bir biçimde yürütülmesi, programa yeni projeler dahil edilmesi ve varolan projelerin kapsamlarının genişletilmesi amacıyla, halihazırda üçüncü taraflardan fon kaynağı ihtiyacı bulunmaktadır. Bu hedefle UNDP işbirliğiyle fon kaynağı oluşturma çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Bu işbirliği doğrultusunda İsviçre Kalkınma Ajansı'na başvuruda bulunulmuş ve sözkonusu projeler için toplam 2.2 milyon ABD doları tutarında bir kaynak sağlanmıştır. Bununla ilgili anlaşma İsviçre Hükümeti ve UNDP arasında 15 Haziran 2000 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır.

İsviçre Kalkınma Ajansı'na yapılan başvuruda yer alan projeler

İsviçre Kalkınma Ajansı'na UNDP kanalıyla yapılan fon kaynağı başvurusunda programdaki projelerin birkaçını da içine alan bir proje paketçisi yer almaktadır. Gençler, dezavantajlı gruplar ve kentsel yoksulluk temaları etrafında toplanan projeler sırasıyla şunlardır:

1. Sosyal Kalkınma İçin Gençlerin Güçlendirilmesi
2. Girişimci Öğrenciler: Genç Girişimciler Programı
3. Kadınların Ekonomik Açardan Güçlendirilmesi
4. Yardıma Muhtaç Çocuklara Destek
5. Göçer Grupların Kalkınma Sürecine Entegrasyonu
6. Mardin'de Katılcı Kentsel Yeniden Yapılanma

- **Dünya Bankası**, GAP Bölgesi'ndeki kentsel ve kırsal altyapının geliştirilmesine ilişkin projelere katkı sağlamaktadır. Bu katkı şimdiye kadar iki proje için kesinleşmiştir. Bunlar "Şanlıurfa-Harran Ovaları Tarla-ıçi ve Köy Geliştirme Hizmetleri" ile "GAP Kentsel Planlama ve Sanitasyon Projesi" için 'Proje Hazırlık Çalışmaları'dır ve bunlar için toplam 650 000 ABD doları hibe finansmanı sağlanmıştır. Çalışmalar tamamlanmış olup projeler, yatırım programına önerilmiştir.

Şanlıurfa - Harran Ovaları Tarla-ıçi ve Köy Geliştirme Hizmetleri: Bu proje ile; Şanlıurfa-Harran Ovalarında 1 50 000 hektarlık alanda etkin tarım faaliyetlerinin, tarımsal teknolojilerin ve çevre açısından sürdürülebilir çiftçiliğin desteklenmesi ile tarla-ıçi geliştirme hizmetleri, köy yolları, içme suyu temini ve çiftçi eğitimi ve yayım konularında destek sağlanması amaçlanmaktadır.

GAP Kentsel Planlama ve Sanitasyon Projesi ile, GAP Bölgesi'nde kırsal ve kentsel alt yapının iyileştirilmesi yönünde temel çözümlerin geliştirilmesi ve kentsel altyapı hizmetlerinin daha iyi işletilmesi yönünde, proje kapsamındaki belediyelerin kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca, sürdürülebilir kalkınma için gerekli olan toplum sağlığı ve özellikle çevre için büyük öneme sahip olan kentsel altyapı projelendirilmesi ve projede yer alan faaliyetlerin yapımı da Proje kapsamı içindedir.

GAP İdaresi, ayrıca kentsel planlama ve proje hazırlama kapasitesini güçlendirmeye yönelik olarak Dünya Bankası'yla birlikte yürüteceği 2 milyon ABD doları tutarında teknik yardım programı önerisi hazırlamıştır. "GAP Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Projesi (GAP-SUD)" adlı bu proje Hazine Müsteşarlığı'na sunulmuştur.

Innovation Marketplace Dünya Bankası'nın iki seneden beri düzenlediği, her sene Şubat ayında gerçekleşen, temel olarak "yoksullukla savaş" konusunu hedef alan projeler üreten ve bu projeler için fon kaynağı arayışı içinde olan dünya üzerindeki tüm kurumların katılımına açık bir yarışmadır. Bu yarışmaya Sürdürülebilir Kalkınma Programı kapsamı içindeki projelerden 6'sı ile katılım sağlanmış ve GAP İdaresi'nin "*Yerel Kalkınmaya Yönelik Kapasite Gelişimi*" ve "*Gençten Gence Sosyal Gelişim*" projeleri 1200 proje arasında 300 proje ile birlikte finale kalmıştır. Yarışmaya katılan takımlar arasında yapılan seçimlerde ikinci olan "*Yerel Kalkınmaya Yönelik Kapasite Gelişimi*" projesi, katılımcıların yoğun ilgisi ile karşılaşmıştır.

- GAP İdaresi ile **Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)** arasında işbirliği olanaklarının araştırılması ve GAP'teki tecrübelerin FAO ile birlikte başta Türk Cumhuriyetleri olmak üzere uluslararası camiaya aktarılması amacıyla başlayan temaslar sonucu iki kuruluş arasında "*GAP-FAO Kırsal Kalkınma Programı*" başlığı ile bir dizi projenin uygulanmasına ilişkin çalışmalar başlamıştır.

- GAP İdaresi, **Avrupa Birliği (AB)** fonlarından yararlanmak amacıyla hazırladığı proje teklif paketlerini 1996'dan bu yana Hazine Müsteşarlığı aracılığıyla AB'ye iletmıştır. Son olarak Nisan 1999'da 20 milyon Euro tutarında bir kaynağın GAP Bölgesi'nde kullanımı için 36 projelik bir paket 04 Haziran 1999'da AB Ankara Temsilciliği'ne iletilmiştir.

2000 yılında Helsinki Zirvesini takiben söz konusu pakete yönelik değerlendirmeler kapsamındaki gelişmeler sonucunda muhtemel *30-40 Milyon Euro tutarında hibe niteliğinde bir kaynağın 'GAP Bölgesi'nde Bir Bölgesel Kalkınma Programı'* başlıklı bir program kapsamında kullanımı çerçevesinde yürütülmektedir.

Bu program kapsamında ele alınması düşünülen projeler şunlardır;

- Katılımcı Kurumsal Yapının Geliştirilmesi,
- Kırsal Kalkınmanın Güçlendirilmesi;
- İstihdama yönelik Küçük Girişimciliğin (GAP-GİDEM) Geliştirilmesi ve
- Diyarbakır için katılımcı ve Mardin'deki kültürel mirası korumaya yönelik kentsel planlama anlayışının geliştirilmesidir.

Bu projelerin uygulanmasına yönelik iş tanımlarının hazırlanmasına başlanmıştır.

Uluslararası Kuruluşlarla İşbirliği Anlaşmaları

Bu kapsamda çeşitli uluslararası kuruluşlar ve üniversitelerle işbirliği protokolleri hazırlanarak bir kısmı imzalanmış, bir kısmı da imza aşamasında bulunmaktadır.

◆ GAP-SDSU (San Diego Eyalet Üniversitesi)	(ABD)	(29 Nisan 1999)
◆ GAP-IWMI (Uluslararası Su Yönetimi Enstitüsü)	(Merkezi Sri-Lanka'da)	(4 Haziran 1999)
◆ GAP-ASU (Arizona Eyalet Üniversitesi)	(ABD)	(25 Haziran 1999)
◆ GAP-ICARDA (Kırsal Alanlarda Uluslararası Tarımsal Araştırma Merkezi)	(Merkezi Suriye'de)	(26 Haziran 1998)
◆ GAP-TVA (Tennessee Vadisi Otoritesi)	(ABD)	(12 Ocak 2000)
◆ GAP-OSU (Oklahoma Eyalet Üniversitesi)	(ABD)	(13 Ocak 2000)
◆ GAP-KSU (Kent Eyalet Üniversitesi)	(ABD)	(24 Şubat 2000)
◆ GAP-PHI (Packard Humanities Institute)	(ABD)	(9 Haziran 2000)

İmza Aşamasındaki Anlaşmalar

- ◆ **GAP-MASHAV** (Dışişleri Bakanlığı-Uluslararası İşbirliği Merkezi)
- ◆ **GAP-TOSHK**A (Mısır Güney Vadisi Kalkınma Projesi)
- ◆ **GAP-PORTLAND Eyalet Üniversitesi** (ABD)

İşbirliğine Yönelik Çalışmalar

Bunlara ilaveten, önümüzdeki dönemde, GAP ve diğer benzer projeler arasında işbirliğine yönelik çalışmalar, ilgili uluslararası kurum/kuruluş ve üniversitelerle de devam edecektir. Bunlar aşağıdaki gibidir:

◆ SARDAR SAROVAR	(Hindistan)
◆ PERES CENTER	(İsrail)
◆ COLORADO Eyalet Üniversitesi	(ABD)
◆ VARDAR VADİSİ PROJESİ	(Makedonya)
◆ SEINE-NORMANDIE SU AJANSI	(Fransa)

Uluslararası Workshoplar

a) "Suya Dayalı Kalkınma Projeleri: Dünyadaki Deneyimler" Workshopu

GAP İdaresi kuruluşunun onuncu yıldönümünde (Kasım 1999) dünyada suya dayalı kalkınma projelerine ilişkin deneyimlerin paylaşıldığı ve sözkonusu projelerin uygulayıcılarının bir araya getirildiği uluslararası bir toplantı düzenlenmiştir.

8 - 11 Kasım 1999 tarihleri arasında Şanlıurfa'da gerçekleşen "Suya Dayalı Kalkınma Projeleri: Dünyadaki Deneyimler" konulu Workshop süresince, GAP Bölgesi ilk kez dünyadaki benzer projelerin uygulayıcıları tarafından da ziyaret edilmiştir.

GAP İdaresi, bu alanda çok önemli bir Proje'nin planlama sorumluluğunu üstlenmiş bir kuruluş olarak, su ve kalkınma konularının irdelendiği bu uluslararası toplantı ile Türkiye'nin deneyimlerini ilgililere aktarma fırsatını da kullanmıştır.

İzleyici olarak bazı kamu kuruluşları, üniversiteler ve uluslararası kuruluşların Türkiye temsilcilerinin de davet edildiği Workshop'a; Uluslararası Su Kaynakları Birliği eski Başkanı Prof. Dr. Asit Biswas, Uluslararası Su Kaynakları Birliği Başkanı Prof. Dr. Benedito Braga, Kalifornia Su Kaynakları Dairesi'nden Naser James Bateni, Three Gorges Barajı'ndan (Çin) Fong Ziyuan, Takamura Nehri Projesi'nden (Japonya) Yutaka Takahasi, Serdar Sarovar Projesi'nden (Hindistan) Prof. Dr. George Verghese, Fransız Su Akademisi'nden Claude Salvetti, Kuzey Sina Kalkınma Kuruluşu'ndan (Mısır) Mohammed Nabil Salem, GAP İdaresi Başkanı Dr. İ.H. Olcay Ünver ve DSİ Genel Müdürlüğü'nden Faik Turan birer bildiri ile katılmışlardır.

Workshop'da sunulan bildiriler, GAP İdaresi yayını olarak Mayıs 2000'de basılmış olup, GAP İdaresi Dokümantasyon Merkezi'nde mevcuttur.

b) Suya Dayalı Kalkınmada Amerikan Deneyimi Workshopu

GAP İdaresi tarafından 12-13 Ocak 2000 tarihleri arasında ODTÜ Kültür ve Kongre Merkezi'nde "Suya Dayalı Kalkınmada Amerikan Deneyimi" konulu bir Workshop düzenlenmiştir.

Workshop'a, Arizona Eyalet Üniversitesi (ASU), Tennessee Vadisi Otoritesi (TVA), Kent Eyalet Üniversitesi (KSU); Portland Eyalet Üniversitesi (PSU); Oklahoma Eyalet Üniversitesi (OSU), Amerika Birleşik Devletleri'nde su kaynaklarının geliştirilmesi ve yönetimiyle sorumlu iki temel kuruluş olan US Bureau of Reclamation ve Army Corps of Engineers kurumlarını tanıtan ve deneyimlerini aktaran birer bildiri ile katılmışlardır.

Workshop kapsamında;

- "Suya dayalı kalkınma" ortak paydasına sahip projeleri yürüten kuruluşların deneyimlerini aktarması,
- İşbirli alanakları üzerine görüşmeler,
- GAP Bölgesi'nde saha gezileri gerçekleştirilmiştir.

Çok sayıda ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluş, sivil toplum örgütleri ve akademik kurum temsilcisinin davet edildiği bu workshop ile, suya dayalı kalkınma deneyimlerinin paylaşılması ve deneyim sahibi ABD kuruluşlarının kurumsal kapasitelerinin tanınarak işbirliği alanakları ile ortak proje ve eğitim programları üzerinde görüşme zemini de oluşturulmuştur.

Workshop'da sunulan bildiriler GAP İdaresi yayını olarak Mayıs 2000'de basılmış olup, GAP İdaresi Dokümantasyon Merkezi'nde ilgililerin faydalanmasına sunulmuştur.

c) Londra'da GAP ve İlisu Semineri

Güneydoğu Anadolu Projesi ve İlisu Barajı hakkında İngiltere kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla 17 Şubat 2000 tarihinde Londra Büyükelçiliğimizde bir seminer düzenlenmiştir. DSI ve GAP İdaresi yetkilileri ve konuyla ilgili akademisyenlerin katıldığı seminerde, GAP İdaresi Başkanı Dr. İ.H. Olcay Ünver'in genel GAP sunuşunun ardından GAP İdaresi Başkan Yardımcısı Kaya Yaşınok tarafından "GAP'ta Katılımcı Yeniden Yerleşim Örnek Olayı -A Case Study of Participatory Resettlement in GAP-" başlıklı bir sunuş yapılmıştır.

Seminer sırasında GAP İdaresi'nce fotoğraf, resim ve yayınların sergilenmesi amacıyla bir de stand açılmıştır.

Suya Dayalı Kalkınmada Amerikan Deneyimi Workshopu

Uluslararası Su Kuruluşları ile İlişkiler

GAP İdaresi, uluslararası su kuruluşları ile ilişkileri önemsemektedir. Su kaynakları yönetiminin küresel boyutu göz önüne alındığında, GAP açısından;

- Su kaynaklarına dayalı bir proje olarak, projenin uluslararası platformlarda en doğru şekilde tanıtımı,
- Uluslararası su kuruluşları ile görüş alışverişinde bulunmak,
- Uluslararası su kuruluşlarının aldığı kararlarda söz sahibi olabilmek için yönetime katılmak önem taşımaktadır.

Bu çerçevede, GAP İdaresi su konusu ile ilgili küresel perspektifli bir çok kuruluşla ilişkilerini sürdürmektedir.

❖	GAP-IWRA	(Uluslararası Su Kaynakları Birliği)
❖	GAP-WWC	(Dünya Su Konseyi)
❖	GAP-GWP	(Küresel Su Ortaklığı)
❖	GAP-IHA	(Uluslararası Hidrolik Enerji Birliği)
❖	GAP-IWMI	(Uluslararası Su Yönetimi Enstitüsü)

❖ Uluslararası Su Kaynakları Birliği

(International Water Resources Association-IWRA)

IWRA, 2000 yılında bir defaya mahsus olmak üzere vermeyi kararlaştırdığı Milenyum Ödülü'nü Güneydoğu Anadolu Projesi'ne vermiştir.

- "Water- The World's Most Important Resource" başlığı altında düzenlenen "X. Dünya Su Kongresi" 11-17 Mart 2000 tarihleri arasında Avustralya'nın Melbourne kentinde düzenlenmiştir. GAP İdaresi Başkanı Dr.İ.H.Ölcay Ünver tarafından bir oturumun açılış konuşması yapılmış, bunun yanı sıra iki bildiri ("A Model For Sustainable Human Development Based on Water: Southeastern Anatolia Project", "Participatory Resettlement Due to Dam Construction") sunulmuştur. Ayrıca, Kongre sırasında bir GAP standı açılmıştır.
- X. Dünya Su Kongresi'nde yapılan IWRA Yönetim Kurulu toplantısında GAP İdaresi Başkanı Dr. Ünver, 2001-2003 dönemi için IWRA Genel Sekreterliği'ne seçilmiştir. Dr. Ünver ayrıca IWRA Program Komitesi üyesi ve Kanunlar ve Tüzükler Komitesi Başkanı olarak da görevlendirilmiştir.

- 12 Mart 2000 tarihinde Avustralya'da yapılan IWRA Genel Kurulu sırasında GAP İdaresi Başkanı Dr. Ünver, su konusunda en az 10 yıl akademik ve pratik çalışmalarında bulunmuş az sayıda seçkin insana verilen "IWRA Onursal Üyeligi"ne aday gösterilmiş ve 20 Nisan 2000 tarihinde bu unvanın kendisine verildiği resmen bildirilmiştir.
- Genel Kurul'da ayrıca, IWRA Başkanı Prof. Dr. Benedito Braga tarafından 2001 yılında yapılacak olan IWRA Yönetim Kurulu toplantısının, GAP gibi Dünya çapında örnek bir su projesine sahip olan Türkiye'de, Şanlıurfa'da yapılması önerilmiştir. Bu çerçevede, IWRA üyesi olarak X. Dünya Su Kongresi'ne katılan Şanlıurfa ve Adıyaman Belediye Başkanları konu ile ilgili olarak IWRA yöneticileri ile yaptıkları toplantıda 2001 yılında yapılacak olan IWRA Yönetim Kurulu toplantısına ev sahipliği yapmaktan memnuniyet duyacaklarını bildirmişlerdir.

IWRA, dünyada su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımına yönelik ortak bir bilinç yaratma amacına uygun olarak, her yıl uluslararası düzeyde verdiği ödüller ile çalışmalarında doğru su kullanımıyla, doğa, çevre ve insan yaşamı önceliklerini gözetilen proje, kişi ve kuruluşları onurlandırmaktadır.

IWRA, 2000 yılında bir defaya mahsus olmak üzere vermeyi kararlaştırdığı **Milenyum Ödülü**'ne Güneydoğu Anadolu Projesi'ni layık görmüştür. Konu IWRA Başkanı Prof. Dr. Braga'nın gönderdiği 13 Temmuz 2000 tarihli mektup ile GAP İdaresi Başkanı'na resmen bildirilmiştir. IWRA ödüllerinin dağıtıldığı ve her yıl yaz aylarında Stockholm'de düzenlenen Sempozyum bu yıl da GAP'ın Milenyum Ödülü almasına şahit olmaktadır.

❖ **Dünya Su Konseyi (World Water Council-WWC)**

- Finans Komitesi Başkanı olarak Dr. Ünver'in görev yaptığı Dünya Su Konseyi'nin amacı, suyla ilgili olarak herkesin benimseyeceği birtakım ortak hedeflere ulaşmak için hangi girişimlerde bulunmak gerektiğini belirlemek ve tarafların bu girişimleri gerçekleştirmelerini sağlamaktır. Vizyon, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri birlikte kapsama anlamında küresel perspektiftir.

- WWC, kuruluşundan bu yana bir çok etkinliğin düzenlenmesinde aktif rol oynamıştır. Ancak bunlardan en kapsamlı ve belki de önemli olanı 1997 yılında üstlendiği 21. yüzyıla dönük, "Yaşam ve Çevre İçin Bir Dünya Su Vizyonu" geliştirme görevi doğrultusunda proje geliştirilmesidir. Bu doğrultuda hazırlanan vizyon, ana teması "Vizyondan Eyleme" olarak belirlenmiştir. Kalkınmada suyun etkin kullanımı konusunda ülkeleri ve ilgili kurum ve kuruluşları harekete geçirmek üzere Dünya Su Konseyi (WWC) tarafından Hollanda Hükümeti'nin de katkılarıyla, 17-22 Mart 2000 tarihleri arasında Lahey'de II. Dünya Su Forumu düzenlenmiştir.

GAP İdaresi, II. Dünya Su Forumu'na aşağıdaki etkinlikler kapsamında aktif olarak katılmıştır.

- II. Dünya Su Forumu kapsamında düzenlenen Fuar'da GAP standı düzenlenmiş, GAP hakkında bilgi ve dokümanlar sergilenmiştir.
- Forum'da yarım gün süren ve UNDP Türkiye Daimi Temsilcisi Alfredo Witschi Cestari Chestari'nin ve FAO Türkiye temsilcilerinin de katıldıkları "Southeastern Anatolia Project of Turkey" başlıklı özel bir GAP oturumu düzenlenmiştir. Sözkonusu Oturum'da bildiri sunuşları, proje taraflarının katıldığı bir sohbet bölümü ve bir panel yer almıştır.

II. Dünya Su Forumu'nda yapılan Governörler Heyeti toplantısında aşağıdaki etkinliklerin düzenlenmesine karar verilmiştir.

- Dünya Su Konseyi II. Genel Kurul toplantısı, 19 Ekim 2000 tarihinde Fransa'nın Marsilya kentinde yapılacaktır. Bu Genel Kurul'da Dünya Su Konseyi İkinci Governörler Heyeti seçilecektir.
- Dünya Su Konseyi'nin merkezinin bulunduğu Fransa'nın Marsilya kentinde 18-20 Ekim 2000 tarihleri arasında Governörler Heyeti toplantısı yapılacaktır.
- GAP ile Dünya Su Konseyi merkezinin bulunduğu Marsilya Şehri Belediyesi tarafından, GAP Belediyeleri ile Marsilya Şehri arasında bir işbirliği ortamı yaratmak üzerine özel bir seminer düzenlenmesi düşünülmüştür. Söz konusu seminerin Ekim 2000'de Marsilya'da yapılması planlanmaktadır.

Lahey - II. Dünya Su Forumu'ndaki GAP Standı

- Ekim 2001'de WWC ve GAP İdaresi tarafından İstanbul Büyük Şehir Belediyesi, İstanbul Su Kanalizasyon İdaresi'nin (İSKİ) de katılımı ile İstanbul'da, su konusunda Uluslararası bir Konferans düzenlenmesi planlanmaktadır.

Söz konusu Konferansı takiben, Dünya Su Konseyi'nin 2001 yılı Gubernörler Heyeti toplantısının Şanlıurfa'da yapılması düşünülmektedir.

❖ **Küresel Su Ortaklığı (Global Water Partnership-GWP)**

1996 yılında Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın desteği ile kuruluşu ilan edilen GWP'nin işlevi, WWC'yi tamamlayıcı bir çerçevededir. WWC politika, strateji, çözüm üretici, GWP ise uygulayıcıdır.

GWP bu misyon doğrultusunda, ülkelere su kaynaklarını sürdürülebilir biçimde yönetmelerinde destek sağlamak amacı ile Su Forumu oluşturma çalışmalarını sürdürmektedir. GWP'nin kurumsal yapısı danışma kurulu, teknik danışma komitesi ve Stockholm'deki sekreteryadan oluşur. GAP İdaresi Başkanı Dr.İ.H.Olcay Ünver danışma kurulu üyeleri arasındadır.

❖ **Uluslararası Hidrolik Enerji Birliği (International Hydropower Association-IHA)**

IHA, 1995 yılında hidrolik mühendisliğin gereksinimlerini karşılamak üzere kurulan, kâr amacı gütmeyen, değişik disiplinleri barındıran bir kuruluştur.

GAP İdaresi Başkanı Dr. İ.H. Olcay Ünver, Eylül 1997'den bu yana Konsey'in 24 üyesinden biri olarak seçilmiş, ayrıca Halkla İlişkiler Komitesi üyesi olarak görev yapmıştır. 21 Ekim 1999 tarihinde yapılan II. IHA Genel Kurulu'nda Dr. Ünver yeniden Konsey Üyesi olarak seçilmiştir.

❖ **Uluslararası Su Yönetimi Enstitüsü (International Water Management Institute-IWMI)**

GAP İdaresi ile yine GAP gibi Dünya Su Konseyi (WWC) üyesi olan IWMI arasındaki ilişkiler, kuruluşun 1998 yılında GAP Bölgesi'ne yaptıkları bir ziyaret ile başlamıştır. Bu doğrultuda gelişen ilişkiler, GAP İdaresi ile IWMI arasında Haziran 1999 itiban ile imzalanan bir mutabakat zaptı ile karşılıklı işbirliği açısından belirli bir temele oturtulmuştur.

GAP Uluslararası Eğitim Programları

Uluslararası kuruluşlarla eğitim işbirliği çalışmaları geniş bir yelpazede yer almaktadır. Faaliyet alanları paralellik gösteren kuruluşlarla bilgi ve deneyim değişimi ve işbirliğini amaçlayan GAP deneyimlerini bir eğitim paketi halinde diğer ülkelere aktarmayı hedefleyen çalışmalar aşağıda özetlenmektedir.

GAP İdaresi, 19 Şubat 1999'da kurulan AD-HOC Komite ile Uluslararası Eğitim Programları geliştirmektedir. GAP-Uluslararası Eğitim Programının (GAP-UEP) amaçları:

1. Mevcut uluslararası stratejik işbirliklerini geliştirerek ve yeni işbirliği olanakları araştırıp, kurarak GAP'ın ve GAP Bölgesi'nin tanıtımını yapmak,
2. GAP'ta edinilen bilgi, birikim ve deneyimlerini ulusal ve uluslararası kuruluş, uzman ve üniversitelerle paylaşmak,
3. GAP İdaresi'nin uzmanlığı dışındaki alanlarda da, ulusal ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği halinde, GAP Bölgesi'nin ve Türkiye'nin stratejik konumunu ve görece üstünlüklerini (Türki Cumhuriyetlere dil ve kültür açısından yakınlığı; Doğu Avrupa ülkeleri ile tarihi bağları ve coğrafi yakınlığı gibi) eğitim hizmetine yönelik olarak değerlendirmek,
4. Bilgi ve teknoloji transferinde uluslararası etkileşimi sağlamaktır.

GAP-UEP'nin gerçekleştirdiği faaliyetler:

1. 12-17 Ocak 2000 tarihlerinde GAP İdaresi ve Arizona Eyalet Üniversitesi ile işbirliği halinde Şanlıurfa'da "Çevre Yönetimi" konulu uluslararası eğitim semineri düzenlenmiştir. Üniversitelerden, kamu kuruluşlarından, Birleşmiş Milletlerden, gönüllü kuruluşlardan, özel sektör ve ticaret ve sanayi odalarından toplam 35 kişinin katıldığı seminerde; sulanan alanlarda sürdürülebilir tarımsal gelişme, su ve toprak kaynaklarının korunması ve çevre ekonomisi gibi konular ele alınmıştır. Ayrıca, GAP İdaresi ve diğer kamu kuruluşlarının Bölge'de su ve toprak kaynaklarının korunması konusunda yaptıkları projeler sunulmuş, Amerikan deneyimleri aktarılmıştır.

2. 14-17 Mayıs 2000, "Gençlik Eğitim Semineri". Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği ile işbirliği yapılarak gerçekleştirilen ve Bölge'nin tüm illerinde tekrarlanacak olan seminerler dizisinin temel hedefi; Avrupa Birliği programları aracılığı ile gençliğin etkinliğinin artırılması ve toplumsal yaşama katılımının desteklenmesi, bu programların uygulanması sürecinde edinilecek deneyimin paylaşılacağı bir platform yaratılmasıdır. Mardin'de gerçekleştirilen ve Mardin Gençlik Merkezi'nde faaliyet gösteren 15-25 yaş arası gençliği, Bölge üniversitelerinden davet edilen katılımcıları ve Mardin Meslek Yüksek Okulu Öğrencilerini kapsayan seminer;
  - Hedef kitleyi Avrupa Birliği'nin Gençlik Programları (Socrates, Youth, Leonardo da Vinci) ve Euro med Gençlik Eylem Programı konusunda bilgilendirmek ve bu programları kullanabilme konusunda yerel kapasitesinin gelişmesine katkıda bulunmak,
  - Mardin Gençlik Merkezi kadrolarının proje hazırlama ve yönetme becerilerinin gelişmesine katkıda bulunmak,
  - Türkiye'de Avrupa Birliği gençlik programları ile ilgili çalışan gençlik kuruluşlarının arasında ağ yapılına katkıda bulunmak,
  - Değişik gençlik programları ve gençlik kuruluşlarına ilişkin veri tabanı oluşturmayı hedeflemektedir.

Seminerin bir önemli özelliği de sivil toplum örgütlerinin desteği ile gerçekleştirilmiş olmasıdır. Seminere katkıda bulunan sivil toplum örgütleri; Avrupa Gençlik Forumu (AEGEE), Uluslararası İktisat Öğrencileri Birliği (AISEC), Türk Demokrasi Vakfı, Mülkiyeliler Birliği, Konrad Adenauer Vakfı, Türkiye Avrupa Birliği Derneği ve ODTÜ İletişim Topluluğu'dur.

3. 27 Haziran - 1 Temmuz 2000 tarihleri arasında Diyarbakır'da "Kalkınmada Kadın: GAP Deneyimi" konulu bir eğitim semineri düzenlenmiştir. Seminere ağırlıklı olarak sivil toplum kuruluşlarından olmak üzere, büyükelçiliklerden, üniversitelerden ve özel sektörden toplam 28 kişi katılmıştır. Eğitim seminerinde toplumsal cinsiyet kavramı ele alınmış, GAP İdaresi'nin kadın konulu projesi olan ÇATOM ve diğer sivil toplum projeleri anlatılmış, Mardin ve Batman ÇATOM'lara inceleme gezisi yapılmıştır.

TARIM VE ORMAN PROJELERİ

Sulama Kanallarındaki Suyun Regülasyonu ve İşletilmesi ile Su Tasarrufu Sağlayan Sulama Metod ve Teknolojileri

GAP Sulama Kanallarındaki Suyun Regülasyonu ve İşletilmesi ile Su Tasarrufu Sağlayan Sulama Metod ve Teknolojileri Projesi ile, bugüne kadar yapılan memba kontrollü regülasyon uygulaması yerine, Türkiye’de ilk defa ve en büyük sulama kanalında mansab kontrollü regülasyon yöntemine geçilmiştir. Kanalda arz-talep dengesi esasına dayalı otomatik açılıp kapanabilen radyal kapaklar kullanılarak suyun dağıtımı sağlanmıştır.

Çalışma kapsamında; dünyada kullanılan bütün su dağıtım sistemleri incelenmiş ve bunlar arasından dört adedi (basıncılı sistem, alçak basınçlı sistem, birim alan birim su kanalet şebekesi ve klasik DSİ kanalet şebekesi) belirlenmiştir. Belirlenen bu sistemler, Harran Ovası’nda 3 000 ha’lık bir pilot sahada uygulamaya alınmıştır

3 000 ha pilot alanda birim alan birim su ve klasik sulama sisteminde denemeler ve demonstrasyonlar devam etmektedir.

Sulama Dışı Alanlarda Yürütülen Gelir Getirici Faaliyetler

GAP'ın tamamlanması ile birlikte, GAP Bölgesi'ndeki toplam 3.1 milyon ha'lık tarım arazisinin 1.7 milyon ha'lık kısmı sulamaya açılacaktır. Geriye kalan 1.4 milyon ha alanda ise kuru tarım yapılacaktır.

GAP Bölgesi'nde sulama alanları dışında kalan nüfusun mevcut sosyo-ekonomik durumlarının, doğal ve toplumsal çevre ile ilişkilerinin, potansiyellerinin saptanarak gelir getirici yeni faaliyet alanlarının ve bunların geliştirilmesi yolunun belirlenmesi amacıyla GAP İdaresi'nce bir proje yürütülmektedir. Bu kapsamda, Bölge illeri genelinde seçilen örnek çiftçilerle pilot çalışmalar yapılması ve bu çalışmaların Tarım İl Müdürlükleri ile işbirliği içerisinde yürütülmesi öngörülmüştür. Bu kapsamda; örnek bahçe tesisi, yabancı ağaç aşılama, arıcılık, su ürünleri, sözleşmeli hayvancılık, kümes hayvancılığı gibi faaliyetler ile bugüne kadar toplam 1 469 çiftçiye ulaşılmıştır.

Sulama Dışı Alanlarda Halkın Gelir Düzeyinin Artırılması Projeleri Kapsamında Bugüne Kadar Yapılan Çalışmalar

Yabancı Ağaçların Aşılama ve Örnek Bahçe Tesisi	Merkezcilik	Arıcılık	Yüksek Tünel	Su Ürünleri	Küçükbaş Hayvancılık	Kümes Hayvancılığı
151 bin Batın Ağacı (Mardin)	24 Çiftçi	100 Çiftçi, 1000 Kovan	7 çiftçi 100 m ² 'lik Yüksek Tünel (Şanlıurfa Harman Ovası)	Kültür Balıkçılığı Mardin-Savur-Hamaşağa mevkii	8 Çiftçi 80 Baş İsviçre Koyunu 8 Baş Koc (Mardin)	14 Çiftçi 500 Tavuk (Mardin)
248 230 Adet Adet Meyve Fidanı 1 039 Çiftçi	12 Çiftçi Mardin (Merkez, Dargeçit, Derik, Hazroğuz, Mıyık, Savur, Ömerli)	(Mardin Merkez, Dargeçit, Derik, Kızıltepe, Mıyık, Savur, Ömerli, Yeşilli)	Yüksek Tünel (Alyaman 8, Batman 22, Mardin 10, Siirt 7, Şanlıurfa 7, Sımsak 40 Sebze, domates, biber ve patlıcan üretimi yapıldı.)	2 000 Adet Sazan 8 000 Adet Alabalık Üretimi		
	12 Çiftçi Alyaman (Merkez, İbani, Gölbası, Kalkın, Sarıyat, Sincik)	11 Çiftçi 117 Kovan (Sımsak)	27 Çiftçi 240 m ² 'lik Yüksek Tünel (Batman 10, Mardin 7, Diyarbakır 3, Şanlıurfa 10, 3 adet deneme amaçlı olarak Köy Hizmetleri arazi, Koruklu Araştırma ve GAP İdaresi Bölge Müdürlüğü'ne kurulmuştur.)			
		45 Çiftçi 430 Kovan (Sımsak Uludere)				
1 039 Çiftçi	24 Çiftçi	156 Çiftçi	128 Çiftçi		8 Çiftçi	14 Çiftçi

Not : Deneme Amaçlı olarak kurulan yüksek tüneller toplama dahil değildir

GAP Bölgesi'ndeki Sulama Sistemlerinin İşletme, Bakım ve Yönetimi (MOM) Projesi

MOM projesi ile; suyun üretim değerini maksimize eden iletim, dağıtım ve uygulama yöntemlerinin belirlenmesi; sulama ve drenaj faaliyetlerinin çevreye olan kötü etkilerinin minimize edilmesi; sulama sistemini oluşturan fiziksel alt yapının, zaman içinde değişim gösterecek üç faktöre (su varlığı, iklim koşulları, bitki deseni) adaptasyonu sağlayacak uygun yönetimin belirlenmesi; yönetim kurallarının hem normal rejimde hem de beklenmedik olaylarda sistemin bütün elemanlarına uygulanması; fiziksel alt yapının devamlı ve tam randımanlı çalışabilmesi için işletmenin performansının düzenli kılınması, hedeflenmiştir.

Tanımlama, Uygulama ve İzleme değerlendirme aşamalarından oluşan projenin ikinci aşamasında Bölge'deki hızlı değişim sonucunda ortaya çıkan yeni duruma göre projede tadilat yapılarak, proje ikiye ayrılmıştır :

- Mevcut kurulmuş Sulama Birliklerinin organizasyonel yapısında iyileştirme ve etkin su kullanımına dönük programların hazırlanması,
- Henüz sulamaya açılmamış sahada örgütlenmenin de içinde bulunacağı çalışmaların yürütülmesidir.

Bu bağlamda, proje kapsamında iki adet pilot alan belirlenmiştir. I. pilot alan olarak Şanlıurfa-Harran Ovası'nda kurulmuş olan Fırat Sulama Birliği'dir ve sahada çalışmalara başlanmıştır.

Şanlıurfa'da bulunan Sulama Birlikleri ve Tarım İl Müdürlüğü teknik elemanları başta olmak üzere diğer tarımla ilgili kuruluşların temsilcilerinin "Eğiticilerin Eğitimi" kapsamında sulu tarım agronomisi ve sulama sistemlerinin işletme, bakım ve yönetimi konularında eğitimleri yapılmıştır.

Proje 31 Ocak 2000 tarihinde tamamlanmış, 1 Şubat günü yapılan Yönlendirme Kurulu toplantısında Taslak Sonuç Raporu tartışılmış, 21-26 Şubat 2000 tarihleri arasında Şanlıurfa'da yapılan çalışma toplantısı sonucunda da Proje'ye ilişkin eylem planı oluşturulmuştur.

Eylem Planı'ndan çıkan sonuçların ışığında, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü ve GAP İdaresi Başkanlığı arasında projenin devamı için Nisan ayı içerisinde bir protokol imzalanmıştır. Protokol çerçevesinde Yönlendirme Kurulu oluşturulmuş, projede yapılacak faaliyetler ve kurumların iş tanımları belirlenmiş, III. Pilot alan seçilmesine karar verilmiştir. Yapılan incelemeler sonucu Şanlıurfa ana kanalının mansabında yer alan Tahılalan Sulama Birliği III. Pilot alan olarak seçilmiştir. Bu Birliğin seçilmesinin ana nedeni ise kanal üzerinde

bulunan diğer sulama birliklerini dolaylı olarak kontrol altına almak, dolayısı ile ana kanalı kontrol etmektir. Söz konusu pilot alanda çiftçilerin katılımı ile suyun etkin kullanımı için gelişmiş sulama sistemleri temin edilmiş olup, diğer pilot alanlarla birlikte çalışmalar devam etmektedir.

Tarımsal Araştırma ve Geliştirme Proje Paketi II. Aşama

1987 yılından beri araştırmaların sürdürüldüğü Koruklu Araştırma İstasyonu'nda yürütülen çalışmaların sürekliliğini ve gelecekte bu istasyonun Uluslararası Tarımsal Araştırma ve Eğitim Merkezi haline dönüştürülmesini sağlamak ve bir dizi projenin yürütülmesi amacıyla, GAP İdaresi ve Uluslararası Kurak Alanlarda Tarımsal Araştırma Merkezi (ICARDA) arasında 26 Haziran 1998 tarihinde bir işbirliği protokolü imzalanmıştır. Bu işbirliğinin ilk sonucu olarak, ICARDA ile GAP İdaresi tarafından birlikte Şanlıurfa'da 13-15 Mayıs 1999 tarihleri arasında tarımsal araştırma ve yayım hizmetleri konusunda bir workshop gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca, Dünya Bankası'nca ülkemize verilen 4 milyon ABD dolarlık tarımsal araştırma kredisinin 1 milyon ABD dolarlık kısmının GAP Bölgesi'nde kullanılabilmesi amacıyla, GAP İdaresi, TÜBİTAK ile işbirliğine girmiştir. 25 Aralık 1997 tarihinde imzalanan bu işbirliği protokolü, sözkonusu tarımsal araştırma kredisinin Koruklu Mekii'ndeki Araştırma İstasyonu'nda kullanılmasını kapsamaktadır. İki yıl süre ile yürütülecek olan projenin ilk etabı başlatılmıştır.

Yine bu proje kapsamında Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi ile Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve diğer tarımsal araştırma enstitülerince çalışılmamış konuları içeren 13 adet proje ile çalışmalara başlanmış ve Mayıs 2000 itibarıyla sonuç raporları GAP İdaresi'ne ulaşmıştır.

GAP İdaresi - ICARDA İşbirliği ile Yapılan Çalışmalar

GAP İdaresi ile ICARDA (International Center for Agricultural Research in the Dry Areas) arasındaki ilişkiler 26 Haziran 1998 tarihinde imzalanan protokol ile başlamıştır.

Protokol kapsamında 1999 yılı sonunda pilot alanlarda uygulanmasına başlanan iki proje bulunmaktadır. Bu proje isimleri ve gerçekleştirilen faaliyetler aşağıda verilmiştir:

1-) "GAP Bölgesi'nde Yemeklik Baklagil ve Tahıl Çeşitlerinin Denenmesi ve Uygun Tohumluk Üretim Sisteminin Geliştirilmesi Projesi"nin ana amacı, Bölge'de geliştirilmiş yeni tahıl (buğday, arpa) ve yemelik baklagillerin

(mercimek, nohut) çiftçilere tanıtılması, tohumluk üretimi yeterli olmayan bu çeşitlerin tohumluk miktarlarının artırılması ve sürdürülebilir tohumluk sisteminin kurulmasıdır.

Ekili alanların düzenli kontrolleri ve hasadı GAP İdaresi'nin koordinatörlüğünde Tarım İl Müdürlüğü tarafından yapılmıştır. Projenin sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından çiftçi tarafından üretilen tohumların satışı ve gelecek yıllardaki tohumluk ihtiyaçlarının sağlanması için Tarım Kredi Kooperatifleri (TKK) ile görüşmelerde bulunulmuştur. Ardından TKK ile Agro GAP Önder Çiftçi Birliği'nin bir araya gelmesi sağlanarak "sözleşmeli tohumluk üretimi" uygulamasına geçmesine prensip olarak karar verilmiş ve protokollerin hazırlığına başlanmıştır.

2-) "GAP Bölgesi'nde Mera Islahı, Yem Bitkileri ve Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesi Projesi"nin amacı; küçükbaş hayvancılığın geliştirilmesi ve meraların besin kaynaklarını iyileştirmek için entegre, sürdürülebilir, etkili bir çalışma içine girmektedir. Böyle bir yaklaşımla çiftçilerin köyden kente göçleri yavaşlatılmış olacaktır.

Proje kapsamında yem blokları uygulaması başlatılmış ve hazırlanan yem blokları Şırnak Sözleşmeli Hayvancılık Projesi kapsamında denenerek başlangıç için olumlu sonuçlar alınmıştır. Bu yol ile küçükbaş hayvanların ucuz, kolay ve yeterli beslenmesine katkı sağlanmış olacaktır.

Yine bu kapsamda Adıyaman Kuyulu Köyü'nde anket çalışması yapılmış ve toplanan verilerin ön analizleri tamamlanmıştır.

7-10 Haziran 2000 tarihlerinde ICARDA'nın merkezi Halep'te yapılan toplantıda her iki projenin teknik durum değerlendirilmesi ve önümüzdeki yılın çalışma programı belirlenmiştir.

GAP Bölgesi'nde Tarımsal Mekanizasyon İhtiyaçları Etüdü

Tarım sektöründe ileri ülkelerde kullanılmakta olan ortak makina kullanım modelinin GAP Bölgesi'nde uygulanması ile, üreticilerin elinde bulunan tarım alet ve ekipmanının, ihtiyaç duyan diğer üreticilere bedeli karşılığında kullanılmasını sağlayacak bir "Ortak Makina Kullanım Pilot Uygulama Projesi"ne başlanmıştır.

Proje ile; GAP Bölgesi için alternatif mekanizasyon sistemlerinin ve bunlara uygun makinelerin saptanması; edinim ve kullanım modellerinin geliştirilmesi, Bölge'de mekanizasyon araçları üretiminin planlanması, ihtiyaç duyulacak bakım onarım istasyonlarının belirlenmesi ve GAP Bölgesi'nde yer alan Sulama Birlikleri içinde ortak makina kullanım modelinin uygulanması ve yaygınlaştırılması amaçlanmıştır.

Şanlıurfa-Harran Ovalarında yer alan onbir sulama birliğinden, proje kapsamında çalışılacak olan birliğin tespit edilmesi amacıyla anket çalışmaları yapılmıştır. Toplanan bilgiler çerçevesinde Şanlıurfa-Harran Ovası'nda Kısa Sulama Birliği seçilmiştir. "Ortak Makina Kullanım Programı" (OMAK) seçilen pilot Sulama Birliklerinde uygulanmaya başlanmıştır.

Proje sahasında seçilen Sulama Birliklerinde Birlik Bilgi Formu anket çalışmaları da tamamlanmıştır. Proje kapsamında statü ve mevzuatın belirlenmesi, banka ile ilgili mevzuat işlemleri ve tarımsal eğitim için gerekli materyal hazırlıkları tamamlanmıştır. Eğitimcilerin ve çiftçilerin eğitim çalışmaları her iki pilot sahada belirli periyotlarla devam etmektedir. Proje çerçevesinde hazırlanan OMAK bilgisayar programının yer aldığı 3. Ara Rapor GAP İdaresi'ne sunulmuştur.

Hazırlanan bilgisayar programı ve proje hakkında Sulama Birliği Başkanları, Genel Sekreterleri, DSI yetkilileri ve GAP İdaresi uzmanlarının katılımı ile bilgilendirme toplantısı GAP İdaresi'nde Mayıs 2000'de yapılmıştır.

Mayıs 2000'de Pilot alan Kısa Sulama Birliği'nde, birlik başkanı, genel sekreter ve çiftçilere bilgilendirme toplantısı yapılmıştır.

Proje kapsamında çiftçilerin makine edinim ve kullanım konularında leasing yönteminin uygulanabilirliği hususunda kamu ve özel bankaların leasing kuruluşlarının katılımı ile GAP İdaresi'nde Haziran 2000'de bir toplantı yapılmıştır.

Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü

Orman Bakanlığı, TEMA Vakfı ve GAP İdaresi arasında imzalanan 4 Mart 1998 tarihli işbirliği protokolünde yer alan sekiz alt projeden oluşan proje paketinden ilk ikisi ile ilgili çalışmalar sürdürülmektedir. Bunlar; "Adıyaman-Gerger İlçesi Diran Çayı Mikro Havza Islah Projesi" ve "Adıyaman-Merkez İlçe Kuyulu Köyü Mer'a Islah Amaçlı Erozyon Önleme Projesi"dir.

a) Adıyaman-Gerger İlçesi "Diran Çayı Mikro Havza Islah Projesi

Proje alanı Diran Çayı Mikro Havzası'nda, arazi kullanımının usulüne uygun yapılmayışı tarımı olumsuz yönde etkilediği gibi, 5 620 ha büyüklükteki bu alandan taşınan sediment ile "Atatürk Baraj Gölü" dolmaktadır. Havzada bulunan 6 adet köy (Açma, Dağdeviren, Çamiçi, Koşarlar, Burçaklı ve Ağaçlı) yerleşimindeki çalışmalar devam etmektedir.

Erozyon Önleme Faaliyetleri

Yamaç Arazisi Islahı : Açma ve Ağaçlı köyleri sınırları içerisinde kalan, Diran Çayı ve Gömük (Gomosofi) Deresi'nin su toplama havzalarındaki yamaç arazilerin 1 380 ha'lık kısmında, teraslama, kuru taş duvar ve bitkilendirme yapmak suretiyle ıslah önlemleri alınması proje ile planlanmış ve bu arazinin 480 ha'lık bölümünün 1999 yılı içerisinde uygulanmaya konulması kararlaştırılmıştır. Toprağın tava gelmesi beklenilerek Kasım ayı sonunda çalışmalara başlanmıştır. Ancak, Ağaçlı köyünde başlanılan bu çalışmalarköylüler arasında çıkan ihtilaf-tan dolayı şimdilik durdurulmuştur. İhtilafın çözümü için köylülerle, Kaymakamlık, Valilik ve müftülük nezdinde görüşmeler devam etmektedir.

Yem Bitkileri Üretimi

Yem Bitkisi Tohumu Alımı : Proje çerçevesinde 48 ha alanda korunga ve 45 ha alanda da fiğ ekimi gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede 4 800 kg korunga ve 450 kg fiğ tohumu alınmıştır. Alınan tohumlar Açma, Dağdeviren, Çamiçi, Burçaklı, Koşarlar ve Ağaçlı köylerindeki çiftçilere dağıtılmış ve ekimi gerçekleştirilmiştir.

Yem bitkisi üretimine paralel olarak ayrıca silajlık mısır yapımı için çiftçilerin ortak kullanımına sunulmak üzere silaj makinasının alımı için bağlantılar yapılmıştır.

Ancılık Faaliyeti : Bölge'de alternatif geçim kaynağı temin etmek açısından projeye dahil edilen 6 ünite arılı kovan alımı yapılmış ve Mayıs ayında çiftçilere ulaştırılmıştır.

Ağaçlandırma faaliyeti : 1999 sonu itibari ile 35 000 adet olarak öngörülen fidan alımlarının tamamı (5 020 zeytin, 2 752 adet antepfıstığı, 7 326 adet kayısı, 4 000 adet erik, 2 500 adet elma, 4 593 adet armut, 6 309 adet nar ve 2 500 adet kiraz) yapılmıştır. 1999 yılı içerisinde dikilen 2 500 adet ceviz ile birlikte toplam 37 500 adet fidan dikimi bu yıl sonunda tamamlanmış ve 300 ha alanı kapsayan bu çalışmada 150 ha alana ulaşılmıştır.

b) Adıyaman-Merkez İlçesi "Erozyon Önleme Amaçlı Kuyulu Köyü Erozyon Kontrol Uygulama Projesi"

Proje kapsamına alınan 125 ha büyüklüğündeki alanda çok şiddetli erozyon vardır. Aşırı ve düzensiz otlatmanın yapıldığı bu alanda önce koruma tedbirleri ile birlikte erozyon önlemleri alınacak, dere ve dereciklerde kuru duvar eşikleri ve yamaç arazilerde teraslar yapılarak, toprak stabil hale getirilecek ve saha otlandırılacaktır. Proje uygulama alanı Şanlıurfa-Adıyaman karayolu üzerinde olması nedeni ile yapılacak çalışmalar görselliği nedeni ile de bu yöre için örnek teşkil edecektir. Ayrıca, mera alanından faydalanan sürü sahiplerine de yem bitkileri üretim alışkanlığı kazandırılması da amaçlanmıştır.

Erozyon Önleme Faaliyetleri

Kuru Taş Duvar Yapımı : Proje sahası içerisinde mevcut derelerde oyulmaları önlemek amacıyla, denge meyilini yaratacak şekilde, kuru taş duvar seki yapımı öngörülmüştür. 121 mera sahasındaki derelerde oyulmanın önlenmesi amacıyla 653.4 m³ olarak yapımı planlanan kuru taş duvar yapımının 350 m³'ün tamamı 1999 yılında tamamlanmıştır.

Yamaç Arazi Islahı : 50 ha'lık problemlili alandan, 20 ha'lık alanında iş gücü ile 65 500 m teraz yapılarak, yüzeysel akıstan korunması planlanmış, planlanan işin tamamı 1999 yılında bitirilmiştir.

Yem Bitkileri Üretimi : Toplam 20 ha alanda 2 ton korunga ekimi yapılmıştır.

Teras Yapımı : Toplam 165 ha alanda planlanan teraslama çalışması tamamlanmıştır.

Mer'a Islah Çalışmaları

İhate : Toplam 125 ha alanda, 5.9 km'lik ihate hatının tamamı 1998 yılında tamamlanmıştır. Sadece dikenli tel çitin düzenli bakımı ve korunması takip edilmektedir.

Bitkilendirme : Tamamı 125 ha'lık sahanın bitkilendirilmesi tamamlanmıştır. Ayrıca deneme amaçlı 1.2 dekar alanda biyodinamik yöntemle bitkilendirme yapılmış ve başarılı olmuştur.

Sıvat Yapımı : Proje sahasında mevcut su gözlerinden birinde üç gözlü sıvat inşaatı tamamlanmıştır.

c) Şanlıurfa/Akçakale Bitkilendirme Araştırma Projesi

"Şanlıurfa Akçakale İlçesi'nde Tuzlanan Alanlarda Tuza Dayanımlı Bitkilendirme" projesi kapsamında dikilecek olan 4 000 adet Fırat Kavağı (tuza dayanıklı) fidanları temin edilmiştir. Fidanlar Elazığ Ormanlık Araştırma Müdürlüğü'nde bekletilmekte olup fidan dikimi için uygun iklim ve toprak koşulları beklenmektedir. Kavaklar, arazisi tuzlanmış örnek ve önder çiftçi arazisine dikilecektir.

d) Birecik ve Karkamış Barajları Göl Alanlarının Floristik Yapısı Projesi

Birecik ve Karkamış Baraj gölü altında kalacak olan ve kurtarılması gereken bitkileri saptayabilmek için su altında kalacak alanların floristik kompozisyonunu sağlamak ve varsa lokal endemik bitkilerle ekonomik değeri olan, dar yayıllı baklagil ve buğdaygil familyalarına ait bitkilerden gerekli olanları in ve exsitu şartlarda koruma önlemi almak amacıyla Türkiye Erozyonla Mücadele ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı (TEMA) ve GAP İdaresi bir çalışma başlatmıştır.

4-6 Mayıs 2000 tarihleri arasında, TEMA Vakfı adına Uludağ Üniversitesi öğretim üyesi Doç. Dr. Zeki AYTAÇ başkanlığında bir heyet, Birecik ve Karkamış Barajlarının yapımının yer aldığı bölgelerde bu durumdan etkilenecek bitki örtüsünün tespit çalışmalarına başlamıştır.

Birecik Baraj Göl Alanlarının Floristik Yapısı

Bu çerçevede, Halfeti-Birecik ilçeleri arasındaki Fırat nehri yatağının ve çevresinin floristik yönden araştırılması ve bitki envanterinin çıkarılması doğrultusunda arazide gözlemler yapılmış ve bitki örnekleri toplanmıştır. Alan 300-350 m'lik yükseltilerde yer almakta olup tamamen tarım amaçlı olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle doğal bitki örtüsü yok denecek kadar azdır. Özellikle her yıl işlenen bağ bahçe kenarlarında tek yıllık otsu bitkiler olarak bulunmaktadır. Bunun yanında çok yıllık gruplardan ağaç ve çalı formundaki meyve ağaçları da hayli boldur. Ancak bu meyve ağaçları baraj nedeniyle kesilmektedir. Yine bağ ve bahçe kenarlarında süs bitkilerinin bulunduğu göze çarpmaktadır. Bunlardan *Melia azedarah* ağacı ülkemizde park ve bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirildiği halde

alandaki doğallaşmış olduğu gözlemlenmiştir. Yine değişik formlarda güllerin ve zeytin ağaçlarının görüldüğü alanda Antepfıstığı bitkisi de hayli bol olarak bulunmaktadır. Kültürü yapılan hem otsu hem de ağaç ve çalimsı formların benzerlerini yine aşağı yukarı aynı iklimsel özelliklere sahip yerlerde yetiştirilme imkanı olduğundan genetik kayıp diye bir durum söz konusu değildir.

Bu kültür formlarının yetiştirildiği alanlar bu çevrede bulunmaktadır. Vadiden biraz yukarıya doğru çıkıldıkça (400-500 m) alanın bitki örtüsü değişmekte ve genelde tek yıllık otsu ve geniş yayırlı türler hakim konuma geçmektedir. Alanda tanınan türler gözlem olarak yazılmış, tanınamayanlardan da herbaryum örnekleri alınmıştır.

Karkamış Baraj Göl Alanlarının Floristik Yapısı

Fırat nehri üzerine yapılmakta olan baraj serilerinden ikincisi Karkamış, Karkamış kasabası ile Birecik ilçeleri arasında kalan nehir havzası boyunca su toplayacaktır. Nehir yatağı kenarında bulunan Belde Mezre kasabası tarafından tarım arazisi olarak kullanılan alanlar tamamen su altında kalacaktır. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi bu alan tarım arazisi olarak kullanıldığı için doğal bitki örtüsü bakımından yok denecek kadar fakirdir. Beldenin güneyine doğru çıplak, yoğun otlatma baskısı altında bulunan hemen hemen hiçbir bitki türünün çiçeklenemediği ve bu yüzden zayıf bitki örtüsüne sahip tepeler bulunmaktadır. Bu tepeler barajda biriktirilecek olan su seviyesinin yükselmesinden etkilenmeyecektir. Ancak bu alanlarda yöre halkının da durumu gözönüne alınarak alanın ekolojik şartlarına uygun ağaçlandırma ve benzeri faaliyetler yapılabilir. Yine bu alanın bazı kesimlerinde susuz tarım ve Antepfıstığı tarımı da yapılmaktadır.

Birecik-Karkamış yönünde su seviyesinin yükseleceği alanın sağ tarafları tamamen tarım alanı olarak kullanılmaktadır. Bu alanda doğal bitki örtüsünden bahsetmek mümkün değildir.

Sonuç olarak şu ana kadar sular altında kalan kısımlarda kaybolan bir bitki örtüsü mevcut değildir. Çalışmalar sürekli olarak devam edecektir.

Sözleşmeli Hayvancılık Projesi

GAP İdaresi, Şırnak Valiliği Sosyal Dayanışma Vakfı ile, GAP Bölgesi'nin doğal koşulları dikkate alındığında büyük öneme sahip olan ancak zaman içerisinde çeşitli sebeplerden dolayı gerileyen hayvancılığın tekrar kontrollü ve yeni tekniklerin kullanılarak canlandırılması ve Şırnak ilinde küçükbaş hayvancılı-

ğın yaygınlaştırılması amacıyla, teknik kontrolü ve gözlemciliğini GAP İdaresi'nin yaptığı, sözleşmeli hayvancılık projesini gerçekleştirmiştir.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nca örnek proje olarak seçilmiş ve GAP İdaresi'nce yaygınlaştırılarak devam ettirilmesine karar verilmiştir.

Projenin sağlıklı yürütülebilmesi için özel bir yayım ekibi oluşturulmuştur. Proje faaliyetlerinin izlenmesi ve değerlendirilmesi GAP İdaresi tarafından yapılmaktadır. Şırnak Tarım İl Müdürlüğü teknik destek sağlamaktadır.

Bu amaçla, Şırnak İli Uludere İlçesi Taşdelen Köyü'nde seçilen 50 çiftçi ailesine verilerek üzere, TİGEM Ceylanpınar İşletme Müdürlüğü'nden toplam 525 İvesi ırkından hayvan satın alınmış ve dağıtılmıştır.

Toplumsal, ekonomik, politik ve teknolojik değişmelerin bir sonucu olarak Bölge'de önemini ve ağırlığını kaybeden ve dolayısıyla bu alandan geçimini sağlamak durumunda olan kırsal toplum kesimlerinin yoksullaşmasını berabere getiren, hayvancılık sektörünün canlandırılmasına ve bu yolla sulama dışı alanlardaki topraksız ve az topraklı yoksul çiftçilerin gelir düzeyinin artırılmasına hizmet edecek doğa, insan ve teknoloji dengesini kuran, uygun koşullarda kredi ve girdi temini, tarımsal yayım hizmetleri, üretim pazarlama bağlantılarını oluşturan katılımcı ve sürdürülebilir bir hayvancılığı geliştirme modelinin çiftçi koşullarına uygulanmasıdır.

Bu çerçevede projenin sürekliliğini ve yaygınlaştırılmasını sağlamak amacıyla çiftçilere sözleşmeli çiftçilik esaslarına göre canlı materyal dağıtılmıştır. Bir yıl geri ödemesiz, ikinci yıl iki hayvan, üçüncü yıl dört hayvan, dördüncü yıl üç hayvan ve beşinci yıl iki hayvan olmak üzere dağıtılan 10 Koyun ve 1 Koç geri alınarak diğer çiftçilere aynı şekilde verilecektir. Böylelikle projenin yaygınlaştırılması hedeflenmiştir.

Bu kapsamda Bölge'de iki pilot uygulama başlatılmıştır:

Şırnak: Küçükbaş hayvancılığının yaygınlaştırılması amacıyla, GAP İdaresi teknik kontrolü ve gözlemciliği altında, Şırnak Valiliği Sosyal Dayanışma Vakfı ile işbirliği içinde sözleşmeli hayvancılığa geçilmiştir. Bu amaçla İvesi ırkından 900 adet koyun ve 90 adet koç olmak üzere toplam 990 adet hayvan alımı TİGEM'in Ceylanpınar çiftliğinden yapılmış ve Taşdelen, İkizce ile Şenoba köyle-

rinden 90 adet çiftçiye dağıtılmıştır. Projenin istenen başarıyı sağlaması sonucunda ikinci etapta da 500 koyun ve 25 koç alınarak yine aynı köyler 50 çiftçiye dağıtımı yapılmıştır. 1999 Eylül sonu itibarıyla sürü sayısı 2 108 adede ulaşmıştır. Çiftçiler bu yıl sonuna kadar 147 erkek ve 2 dişi koyun satışından 2.7 milyar TL gelir elde etmişlerdir. Koyundan elde ettikleri sütü peynir ve yoğurt yaparak tüketmektedirler.

Mardin: 1999 yılı sonu itibarıyla GAP İdaresi teknik kontrolü ve gözlemciliği altında Mardin Valiliği ve Tarım İl müdürlüğü ile işbirliği içinde küçükbaş hayvancılığının yaygınlaştırılması amacıyla sözleşmeli hayvancılığa geçilmiştir. Bu amaçla 80 adet koyun ve 80 adet koç olmak üzere toplam 88 adet İvesi ırkından hayvan alımı yapılmış ve Mardin İli Kayadere Köyü'nde 8 adet çiftçiye dağıtılmıştır. Halihazırda sürü sayısı 150'ye ulaşmıştır. Çiftçiler koyundan elde ettikleri sütü peynir ve yoğurt yaparak tüketmektedirler.

Başarı ile yürütülmekte olan sözleşmeli hayvancılık projesinin GAP geneline yaygınlaştırılması çalışmaları devam etmektedir.

Yeni Sulama Metod ve Teknolojilerinin Tanıtılması ve Demonstrasyonların Kurulması

Proje kapsamında; sulamanın başlamasıyla birlikte, çiftçilere su tasarrufu sağlayan sulama metod ve teknolojilerinin kullanılmasının temini ve tanıtılması amacıyla demonstrasyon faaliyetlerine başlanmıştır. GAP İdaresi'ne firmalarca hibe edilmiş olan sulama ekipmanları örnek ve önder nitelikteki çiftçilere yıllık sözleşme karşılığı ücretsiz olarak verilmektedir.

Bu kapsamda, Dicle Üniversitesi, Nusaybin, Batman, Silopi, Şanlıurfa, Akçakale, Bozova, Bismil, Derik, Diyarbakır ve Kızıltepe'de iki olmak üzere toplam 13 adet demonstrasyon kurulmuş olup bunun sürekli takibi yapılmaktadır.

Tarım Projeleri Çerçevesinde Gerçekleşen Eğitim Çalışmaları ve Çalışma Grubu Toplantıları

Eğiticilerin eğitiminin öneminden hareketle, özellikle 2000 yılı, eğitim çalışmaları çerçevesinde, muhtelif tarihlerde; GAP Bölgesi'nde Tarımsal Mekanizasyon Gereksinimleri Etüdü Projesi II. Aşama Ortak Makina Kullanımı Pilot Uygulama Projesi, GAP Bölgesi'nde Sulama Sistemlerinin İşletme, Bakım ve Yönetimi Projesi ile Ormanlık Proje Paketi gibi bazı tarım projeleri kapsamında eğitimler sürdürülmüştür.

ALTYAPIYA YÖNELİK FAALİYETLER

İçmesuyu-Kanalizasyon

GAP Yüksek Kurulu talimatları gereğince, GAP Bölgesi yerleşmelerinde acil olarak yapımı gereken içmesuyu, kanalizasyon, arıtma tesisi, yağmur suyu drenajı, dere ıslahı proje ve inşaatları, trafik yolları gibi altyapı yatırımlarının tamamlanması GAP İdaresi'nce yapılacaktır.

a) Köy İçme Sularının Yaygınlaştırılması Projesi

Bilindiği gibi yurdumuzun en az yağış alan, yer altı ve yerüstü kaynaklarının en az olduğu bölgelerimizden biri olan GAP Bölgesi aynı zamanda en fazla içme ve kullanma suyuna ihtiyaç duyulan bölgedir. GAP Bölgesi'nde kırsal yerleşimlerin sağlıklı içme suyu kaynaklarına kavuşturulmasına yönelik olarak Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü çalışmalarına destek olmak amacıyla GAP İdaresi, satın aldığı sondaj makinesi ve ekipmanı ile bu proje kapsamında katkıda bulunmaktadır.

GAP Bölgesi'nde bulunan 9 ildeki 384 köye içme suyu kaynağı temini için projenin uygulamasına 1998 yılında sondaj makinesi ve ekipmanının alımı ile başlanılmış olup, 2010 yılında tamamlanması planlanmaktadır.

Sondaj makinesi ve ekipmanının işletmesi, ilgili Valiliklerle yapılan protokol çerçevesinde bir program dahilinde yürütülmektedir. Buna göre tüm işletme masrafları, gerekli ulaşım ve taşıma araçları ilgili Valilikçe, sondaj makinesi ve ekipmanı ile personel GAP İdaresi'nce karşılanmaktadır.

Proje kapsamında bugüne kadar Şırnak'da 22, Şanlıurfa'da 4, Mardin'de 6 ve Kilis'te 22 kuyu olmak üzere toplam 54 kuyu açılmıştır. Açılan 36 kuyuda içme suyu bulunmuştur. Halen Kilis ili'nde çalışmalar devam etmektedir.

b) Kanalizasyon ve Pissu Arıtma İnşaatları

b.1. Ceylanpınar Kanalizasyon ve Pissu Arıtma Tesisi İnşaatı: İnşaatın tamamında nakdi gerçekleşme % 61.35, fiziki gerçekleşme kanalizasyon inşaatında % 98.91, arıtma tesisi inşaatında ise % 25.82 olmuştur.

b.2. Akçakale Kanalizasyon ve Pissu Arıtma Tesisi İnşaatı: İnşaatın tamamında nakdi gerçekleşme % 75.96, fiziki gerçekleşme oranları; kanalizasyon inşaatında % 87.17, arıtma tesisi inşaatında ise % 63.97 olmuştur.

b.3. Kahta Kanalizasyon ve Pissu Arıtma Tesisi İnşaatı: İnşaatın tamamında nakdi gerçekleşme % 48.86, kanalizasyon inşaatında fiziki gerçekleşme % 72.81 olmuştur. Arıtma tesisi inşaatına ise henüz başlanmamıştır.

c) Kanalizasyon Şebeke ve Atıksu Arıtma Etüd- Proje İşleri

GAP İdaresi'nce yaptırılmakta olan toplam 28 projede;

- 20 yerleşimin kanalizasyon şebeke ve pıssu arıtma,
- 7 yerleşimin kanalizasyon şebeke,
- 1 yerleşimin pıssu arıtma etüd-proje mühendislik hizmetleri yer almaktadır.

Haziran 2000 sonu itibariyle 27 adet kanalizasyon şebeke ve 11 adet atıksu arıtma tesisi etüdü bitirilmiştir.

Halihazır Harita Alım Çalışmaları

Halen Bölge belediyelerinin 168 adedinin (% 89,7'sinin) halihazır haritası mevcut durumdadır. GAP İdaresi'nce 62 yerleşim yeri ve Harran Üniversitesi kampus alanı ile Şanlıurfa Uluslararası Havalimanı sahası olmak üzere toplam 41 bin ha'ın üzerinde alan için halihazır harita alımı çalışması yapılmıştır.

GAP İDARESİ TARAFINDAN YAPTIRILMAKTA OLAN HARİTA ALIM İŞLERİ

	İl / belde adı	İşin adı	Başlama-bitiş tarihi	Alan (ha)
	Diyarbakır			
1	Merkez (Fotogrametrik)	Sıfır Harita	1997-2000	68 856
	Adıyaman			
2	Pınarbaşı	Sıfır Harita	2000-2000	324.0
	Batman			
3	Hisarköy	Sıfır Harita	2000-2000	213.0
	Gaziantep			
4	Burç	Sıfır Harita	2000-2000	162.0
5	Cevizli	İlave Harita	2000-2000	80.0
	Mardin			
6	Yüceli	Sıfır Harita	2000-2000	235.0
	Siirt			
7	Beğendik	Sıfır Harita	2000-2000	228.0
	Şırnak			
8	Başverimli	Sıfır Harita	2000-2000	588.0
9	Kazık	Sıfır Harita	2000-2000	178.0
10	Sırtköy	Sıfır Harita	2000-2000	163.0
11	Cizre	Sıfır Harita	1997-2000	1 630.0
12	Silopi	Sıfır Harita	1996-2000	1 160.0

Diyarbakır Metropoliten Alanı ve Yakın Çevresi Sayısal Fotogrametrik Harita Projesi işi tamamlanmak üzeredir. Toplam fotoğraf alanı 78 204 ha olup, 1/1000 ve 1/5000 ölçekli sayısal fotogrametrik harita alanı 68 856 ha'dır.

Şu anda projenin kabul işlemleri tamamlanmış olup, 1/1000 ölçekli 1800 ve 1/5000 ölçekli 123 adet pafta üretilmiştir. Ayrıca GAP İdaresi'ne teslim edilecek yazılım ve donanım kalemi tamamlanmış olup, eğitim aşamasına gelinmiştir.

İmar Planlama Çalışmaları

GAP Bölgesi'nde Haziran 2000 itibariyle 196 adet belediye bulunmaktadır. Bu belediyelerin % 82'sinin imar planı mevcut olup, Bölge'deki tüm mevcut imar planlarının % 92'si GAP İdare'sinin kuruluşundan günümüze kadar yapılmıştır.

GAP İDARESİ'NCE YAPTIRILAN İMAR PLANLARI

İl / Yıl	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	Devam Eden
Adıyaman		Besni, Gölbashi		Merkez Kesmetepe	Çakırhöyük Eskiköy	İnlice		Sarıyaprak Yaylakonak
Batman		Merkez Kozluk Sason						
Diyarbakır		Bismil Çermik Çınar Ergani Silvan						
Gaziantep	Nizip	Araban Nurdağı Oğuzeli Yavuzeli				Bağaziçi	İslahiye Salkım Yeşildere	
Kilis			Merkez					
Mardin	Nusaybin	Mazıdağı Yeşilli			Savur Dikmen Girmeli Kılavuz Sümer	Gelinkaya		Kabala Söğütü Sürgücü Yüceli
Siirt		Baykan			Eruh		Kayabağlar	
Şanlıurfa	Akkakale Siverek		Bozova Viranşehir		Karaköprü			
Şırnak	Merkez							
TOPLAM	5	17	3	2	9	3	4	6

Bölge kentlerinin imar planları GAP İdaresi, İller Bankası ya da çok az sayıda olmak üzere Belediyelerce yaptırılmaktadır. GAP İdaresi'nce, gelişme potansiyeli yüksek olan kentsel yerleşmeler ile yeni kurulan belediyelerin düzenli gelişmesini sağlamak amacıyla, 1/5000 ölçekli nazım ve 1/1000 ölçekli uygulama imar planları yaptırılmaktadır.

Onaylanan toplam imar planı sayısı 43, çalışmaları devam edenlerin sayısı ise 6'dır. Ayrıca, 2000 yılı içinde ihale edilmesi programlanan 13 yerleşimin de ihale öncesi hazırlıkları devam etmektedir.

Diğer Çalışmalar

a) Diyarbakır Kentsel Gelişme Projesi

GAP İdaresi'nce tasarlanan Diyarbakır Kentsel Gelişme Projesi'nin Diyarbakır'ın içinde bulunduğu acil ve karmaşık sorunlara yanıt verebilmesi için aşağıda sıralanan özelliklere sahip olması gerekli görülmektedir:

- ❖ Geniş Kapsamlılık
- ❖ Disiplinlerarası Yaklaşım
- ❖ Acil Sorunlara Öncelikli Müdahale
- ❖ Yerel Aktörlerin Yapabilir Kılınması
- ❖ Yerel Gündem 21 İlkelerinin Hayata Geçirilmesi, Bu çerçevede;
  - Sürdürülebilirlik
  - Yaşanabilirlik
  - Katılımcılık

ilkelerinin uygulanması hedeflenmektedir.

Diyarbakır Kentsel Gelişme Projesi'nin kapsam alanı Diyarbakır kenti ve yakın çevresi olarak saptanmıştır. Bu konuda kentin fotogrametrik yöntemle hazırlanmakta olan 1/5 000 ölçekli halihazır haritalarının tahdit sınırı başlangıç için veri olarak alınmak durumundadır. Buna göre yaklaşık olarak toplam 68 856 ha genişliğindeki bu alan içinde yer alan belediye ve kırsal yerleşmeler şunlardır:

- Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi,
- Metropolitan İlçe Belediyeleri (Sur, Yenişehir ve Bağlar),
- Belde Belediyeleri (Kayapınar, Bağlıvar, vb.),
- Kırsal Yerleşmeler

b) Mardin Kent Parkı Kentsel Tasarım ve Peyzaj Projesi

GAP İdaresi'nin, "İmar Planı Uygulamalarına Destek Programı" kapsamına bir pilot uygulama olarak hazırlanan bu projenin uygulama alanı olarak Mardin kentinin mevcut imar planlarında park olarak ayrılmış olan kamu mülkiyetindeki Hallo Deresi mevki seçilmiş bulunmaktadır. İmar planı uygulamasına destek konusunda ilk örnek olacak bu projenin deneyim zenginleşmesi sağlaması ve diğer belediyeler için de tekrarlanabilirliği hedeflenmektedir.

Bu proje kapsamında yerinde yapılan inceleme ve temalar çerçevesinde bir Kentsel Tasarım ve Peyzaj projesi taslağı ile aşamalı uygulama programı hazırlanmıştır. Taslak kapsamında 1. aşama uygulama için gerekli arazi düzeltilmesi, bitkilendirme ve inşaat işlerinin kapsam ve bütçesinin belirlenmesi için çalışmalar ilgili uzmanlıkların ve yerel kuruluşların katılımı ile sürdürülmektedir.

ÇEVREYE YÖNELİK FAALİYETLER

GAP İdaresi'nin sürdürülebilir insani gelişme anlayışı doğrultusunda çevreye yönelik projelere de öncelik verdiği açıktır. Bu kapsamda bugüne kadar tamamlanmış çevreye yönelik projelere ilaveten halen devam etmekte olan projeler aşağıdadır:

Atatürk Baraj Gölü Alt-Bölge Gelişme Planı

Projenin birinci aşaması (Şubat 1996) tamamlanmıştır. Bu aşamada mevcut durum incelenmiş, çevreye olabilecek etkiler belirlenmiş, yapılması gereken çalışmalar ve alt bölge planının temel stratejileri ortaya konmuştur. İkinci aşaması Çevre Bakanlığı'nca başlatılan İçme Suyu Kaynağı Olarak Atatürk Barajı'nın Korunması Projesi adı altında devam etmektedir.

GAP Çevre Araştırma Projesi

Çevre Bakanlığı ile işbirliği içinde ilgili kuruluşların görüşleri çerçevesinde Projenin iş tanımı hazırlanmıştır.

GAP Bölgesi'nin Günümüzdeki ve Yakın Gelecekteki İklim Durumunun İncelenmesi

Projenin iş tanımı öncesi ilgili kuruluşlarla proje hakkında görüşmeler yapılmıştır. İş tanımı hazırlıkları devam etmektedir.

Adıyaman Eko Kent Planlama Çalışması

Projenin amacı; Adıyaman ve çevresi için çevresel etkileri belirlemek, ekolojik dengeleri korumak, gelecek nesillerin fırsatlardan yararlanabileceği bir ortamı yaratmak ve GÜNDEM-21'in kent planlama ilkelerini planlama sistemine entegre etmektir. Projenin kapsamı; Adıyaman ve çevresi, özellikle Adıyaman kent gelişmesinden etkilenen Atatürk Baraj Gölü çevresini içermektedir. Bu alanda taşıma kapasitesi, koruma-kullanma dengeleri ve GÜNDEM-21 kavramları irdelenecektir. Projenin iş tanımı hazırlanmıştır. UNDP-GAP Sürdürülebilir Kalkınma Paketi kapsamında uygulama başlatılmıştır.

KÜLTÜR VE TURİZME İLİŞKİN FAALİYETLER

Antik Zeugma (Belkıs) Kenti'ne İlişkin Acil Kurtarma Çalışması

Belkıs/Zeugma Antik Kenti'nin kurtarılması ve acil arkeolojik kazı ve kurtarma çalışmalarının başlatılması amacıyla GAP İdaresi ile Packard Humanities Institute arasında bir Protokol imzalanmıştır. Bu çerçevede; Zeugma'da GAP İdaresi'nin koordinasyonunda, Kültür Bakanlığı'nın denetiminde çok uluslu kurtarma kazıları sürdürülmektedir. Protokol gereğince;

- Uluslararası kültür çalışmalarına yönelik faaliyetlerde bulunan ve 1987'den beri önemli çalışmalar gerçekleştiren Packard Humanities Institute (PHI) adlı Amerikan kökenli vakıf ile birlikte Kültür Bakanlığı, Gaziantep Valiliği ve Birecik AŞ'nin ortaklaşa çalışmaları GAP İdaresi'nce koordine edilecektir.

Kazı-kurtarma çalışmalarına acil başlangıç olarak gerekli lojistik destek ve uzmanların temini PHI katkısı ile GAP İdaresi tarafından sağlanmaktadır. PHI, ilk etap olarak böyle bir kurtarma projesinin 5 milyon ABD doları gerektireceğini, ileri yıllarda da yıllık bütçesinin bu mertebede olacağını ifade etmiştir.

Uygulama çalışmaları; asgari 5 yıllık bir çalışma programı kapsamında yapılacaktır. Bu süreç içerisinde alanda çalışacak olan ekipler; yurt içi ve yurt dışından gelecek uzmanlardan oluşturulacaktır.

- PHI'ın GAP İdaresi koordinatörlüğünde yaptığı inceleme çalışmaları sonunda Zeugma'da yapılacak kazı ve kurtarma çalışmaları için 3 bölge ve etaplar belirlenmiştir:
  - a) Haziran 2000 sonunda sular altında kalan (A) bölgesi.
  - b) 4 Ekim 2000 tarihinde maksimum su seviyesi altında kalacak olan (B) bölgesi
  - c) Birecik Baraj gölünden zarar görmeyecek olan ve antik kentin asıl bölümünü oluşturan (C) bölgesi.
- (A) bölgesinde Haziran sonuna kadar yapılan tüm çalışmalara PHI, finansman ve teknik açıdan katılmıştır.
- (B) bölgesinde 4 Ekim 2000 tarihine kadar yapılacak çalışmalar için daha geniş bir arkeologlar ekibi oluşturulacak ve kıyı şeridi ve terasların olduğu bu alandaki çalışmalara da PHI katkı verecektir.

- GAP İdaresi'nin koordinasyonunda, ilgili kamu kuruluşları ve uluslararası kuruluşların katılımıyla ortaya çıkacak olan "koruma programı" ve "uluslararası uygulama programı" çerçevesinde, restorasyon ve müzecilik yaklaşımı ile arşiv ve belgelenmeleri içeren çalışmaya da PHL katkı sağlayacaktır.
- (C) bölgesinin sadece arkeolojik kazı alanı olarak değil, ancak o yöre nin kalkınmasına yönelik turizm ve rekreasyon gibi tüm boyutlarını kapsayan GAP İdaresi'nce hazırlanan alt bölge gelişme planı çerçevesinde "arkeolojik park" hüviyetiyle değerlendirilmesi çalışmalarına da PHL destek verecektir.

Zeugma'da 101 arkeolog ve 190 işçi, planlanan 10 ayrı açmada fiilen kazı yapmaktadır. Ayrıca topografik yüzeysel zemin radarı ile sağlanacak yer altı fotoğrafları ile de Bölge hakkında daha detaylı bilgi alınacak ve NASA'dan Bölge'nin uzay fotoğrafları temin edilecektir.

Arkeoloji alanında dünyanın en profesyonel ekibi olarak bilinen Oxford Arkeoloji Grubu'nun katılımı ile sürdürülen bu çalışma, Türkiye'nin en kapsamlı kazı ve kurtarma operasyonu niteliğinde olup, GAP İdaresi'nin sağladığı bu finansman ile, kazı ve kurtarma çalışmasının yürütülmesine ilişkin tüm ihtiyaçlar karşılanmaktadır. Böylece Türkiye kendi alanında bir ilk'e imza atmıştır.

Kazı ekibinin konaklaması için GAP İdaresi'nce alanda bir tesis kurulmuştur. Bu tesis, konukevi, restoranı, yemekhanesi ile işletmeye beş hafta gibi kısa bir süre içinde açılmıştır. Ayrıca konukevine ek olarak 4 prefabrik yapı da süratle GAP İdaresi'nce konaklamaya hazırlanmıştır. Bu tesislerde çalışma ofisleri de hayata geçirilmiş olup, internet bağlantısı da sağlanmış ve böylece arkeologların dünya ile bağlantılarını sağlayacak altyapı tam anlamıyla işler hale getirilmiştir.

Kazılar tamamlandığında Bölge, çıkartılan mozaik ve fresklerle dünyanın en büyük mozaik müzesi olan Tunus'u bile geçebilecektir.

Hasankeyf Tarihi ve Arkeolojik Sit Alanı Araştırma, Kazı ve Kurtarma Çalışması

İlisu Baraj Gölü altında kalacak olan Hasankeyf yerleşmesindeki kültür varlıklarının kurtarılması amacıyla 1991 yılında başlatılmıştır. Çalışmaların kapsamını; Hasankeyf sit alanındaki, toprak üstünde görülebilen mimari veya küçük buluntu türündeki bütün kültür varlıklarının tespiti, rölöve, topografik ve jeolojik çalışma haritalama projelerinin gerçekleştirilmesi oluşturmaktadır. Çalışmalar, GAP İdaresi'nin bütçe desteği ile Kültür Bakanlığı tarafından yürütülmektedir.

Bölge'deki olağanüstü nedenden dolayı 1991 yılında durdurulan çalışmalar, Haziran 1998 tarihinde Prof. Dr. Oluş ARIK başkanlığında bir ekiple yeniden başlatılmıştır.

Söz konusu çalışmalar Aşağı Şehirde devam etmekte olup, toprak altında bulunan mimarinin toprak üstüne çıkarılması, merkezi kazı alanının genel vaziyet planının çıkarılması, rölöve çalışmaları, fotoğraf çekimi, envanter çalışmaları ve günlük rapor fişleriyle buluntuların belgelenmesi yapılmaktadır.

Acırlı (Mardin- Midyat) Ören Yeri Çevre Düzenleme Projesi

Projenin amacı, eski dönemlerden beri çeşitli kültürlerin kutsal alan niteliği taşıyan Acırlı yerleşmesi Elet Mevkii'ndeki tarihi ve doğal varlıkların korunması, turizm ve yöre insanının hizmetine sunulmasıdır. GAP İdaresi ve Kültür Bakanlığı'nın ortaklaşa yürütmüş olduğu proje, 1997 yılında başlamış olup Nisan 1998 de tamamlanmıştır. Uygulama için finans kaynağı araştırılmaktadır.

Cizre Abdaliye Medresesi ve Mem-u Zin Türbesi Restorasyon Projesi

Cizre folklorüne renk katan ilahi aşıkların (Mem-u Zin) türbesini de bünyesinde barındıran Abdaliye Medresesi'nin korunarak çağdaş yaşama kazandırılması amaçlanmaktadır.

GAP İdaresi ve Şırnak Valiliği'nin ortaklaşa yürüttüğü proje, ÇEKÜL Vakfı tarafından gerçekleştirilmiş olup Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından onaylanmıştır. Uygulama için finans kaynağı araştırılmaktadır.

Kasımiye Medresesi Restorasyon Projesi

Proje ile, Mardin kent dokusunun önemli bir kültür varlığı olan Kasımiye Medresesi'nin restorasyonunun gerçekleştirilerek, günümüze ve gelecek nesillerin kullanımına sunulması amaçlanmaktadır.

İş tanımı hazırlanan projenin gerçekleştirilmesi için finans kaynağı araştırılmaktadır.

Mardin Kentsel Tasarım Projesi

Kültür varlıkları açısından zengin olan Mardin kentinde geleneksel ticaret bölgesini korumak, restore etmek ve işlevselleştirerek kent ekonomisine katkı sağlamak projenin amacını oluşturmaktadır.

Projenin iş tanımı hazırlanmış olup finans kaynağı araştırmaları devam etmektedir.

GAP Bölgesi İnanç Turizmi Projesi

GAP Bölgesi'nde bulunan çeşitli dinlere ait kutsal mekanların geliştirilmesi ve turizm kaynağı olarak değerlendirilmesi amacıyla planlanan "İnanç Turizmi", Turizm Bakanlığı ile koordineli yürütülmektedir. Bölge'deki çeşitli kutsal mekanların geliştirilmesi ve Bölge illerini tanıtıcı faaliyetler projenin kapsamını oluşturmaktadır.

GAP Bölgesi Tarihsel Ev Tiplerinin Korunması ve Yaşatılması Projesi

Anadolu konut mimarisinde önemli bir yer tutan; Şanlıurfa, Mardin, Kilis, Midyat, Savur, Harran'da yoğun olarak örneklerini gördüğümüz GAP Bölgesi evlerinin, yöre halkının göç etmesi ya da evlerini terk ederek daha modern yapılara taşınmaları nedeniyle sayıları gün geçtikçe azalmaktadır. Bu nedenle sayıları gittikçe azalan evlerin koruma altına alınması projenin amacını oluşturmaktadır.

Projenin gerçekleştirilebilmesi için kaynak araştırması devam etmektedir.

GAP Bölgesi İlleri'nin Halk Kültürünün Araştırılması ve Yayınlanması Projesi

Proje ile, gelenek - görenek ve inançlar, el sanatları, giyim - kuşam, halk mutfağı, halk mimarisi, halk takvimi, halk ekonomisi, halk hukuku, halk hekimliği, halk müziği, halk oyunları, halk edebiyatı, halk eğlenceleri ve gün kutlamaları gibi gün geçtikçe değişime uğrayan halk kültürünün çeşitli konularında alan araştırmalarının gerçekleştirilip, belgelenecek yayınlanması hedeflenmektedir.

Bölge İlleri Taşınmaz Kültür Varlıklarının Belgelenmesi Projesi

Bölge illerinde proje kapsamına alınacak taşınmaz kültür varlıklarının mimari çizim ve tanımlarının yapıp, harita ve fotoğraflarla desteklenerek yayına hazırlanması, projenin amacını oluşturmaktadır.

Projenin gerçekleştirilebilmesi için kaynak araştırması devam etmektedir.

Anakültür, Bilgi Belge - Araştırma, Kültür ve Konaklama Evi Projesi

Adıyaman - Kahta, Kocahisar Köyü mevki, Damlacık, Kahta Kocahisar yolları ve Kahta Çayı arasında, sivil toplum örgütü ANAKÜLTÜR tarafından başlatılan "Anakültür, Bilgi Belge-Araştırma, Kültür ve Konaklama Evi Projesi"ne, GAP İdaresi, ilgili kuruluşlar nezdinde koordinasyonu sağlamak ve teknik destek vermektedir.

GAP İDARESİ'NİN TANITIM ETKİNLİKLERİ

GAP İdaresi, GAP hakkında bilgi almak ve proje çalışmalarını yerinde görmek amacıyla, GAP Bölgesi'ni ve GAP İdaresi Başkanlığı'nı ziyaret eden basın-yayın kuruluşları, iş adamları, üniversiteler, meslek kuruluşları gibi çevrelerden çok sayıda yerli ve yabancı konuğa rehberlik, bilgilendirme ve diğer hususlarda yardımlarda bulunmaktadır. Ekim 1999-Haziran 2000 döneminde Bölge'ye çok sayıda yerli/yabancı gazeteci, yatırımcı, bilim adamı ve devlet adamının ziyareti gerçekleşmiş ve birçok yerli ve yabancı heyete GAP hakkında brifing verilmiştir.

GAP İdaresi dış tanıtım faaliyetlerine özel bir önem ve ağırlık vermektedir. Öte yandan Proje'nin ülkemiz insanına ve özellikle bu yöreye yatırım yapmak isteyen yerli ve yabancı iş çevrelerine yönelik tanıtımı da aynı doğrultuda devam ettirmektedir.

Ziyaretler

GAP İdaresi'ni ve GAP Bölgesi'ni Ekim 1999-Haziran 2000 tarihleri arasında ziyaret eden belli başlı konuklar aşağıda sunulmaktadır:

- Eylül 1999** Almanya'da yerleşik "Stadofilm 38 GmbH" şirketinin çekim ekibi
- Ekim 1999** Hindistan Büyükelçisi M.K.Bhadraokumar, Almanya'da bulunan TEAM 21 Basın Ajansı'ndan Nadine Karach ve Kerim Ergün, Hollandalı "Swynck BV" adlı televizyon şirketinin çekim ekibi, İngiltere'de Gal Bölgesi'nde endüstriyel kalkınma hareketini gerçekleştiren bir kuruluş temsilcisi, İsviçre Büyükelçisi Mr. Andre Faivet ve eşi, İsviçre Büyükelçiliği'nin Trabzon temsilcisi Timur Makzume, ABD'li işadamları, Intermedya Ekonomi Dergisi Muhabiri, The Economist Dergisi'nin Ortadoğu muhabiri, Rus Devlet Radyo ve Televizyon Kurumu RTR çekim ekibi, Vietnam Başbakan Yardımcısı Nguyen Cong Tan, Vietnam Dışişleri Bakan Yardımcısı, Tarım Bakan Yardımcısı, Planlama ve Yatırım Bakan Yardımcısı, hükümet ofisinden bir yetkili ve Vietnamlı işadamları
- Kasım 1999** İzmir Türk-Amerikan Derneği üyelerinden bir grup, Mısırlı uzmanlar heyeti, Alman Urban System Consult Firması'nın yönetici düzeyinde iki temsilci, Tekfen Karadeniz Müzik Grubu solistleri, Suya Dayalı Kalkınma Workshop katılımcıları, FAO Türkiye Masası Temsilcisi Mr. Guy Sneyers, NMCP uzmanı J.E.Sienstra, İsviçre televizyonu muhabirleri, Norveç Yayın Birliği muhabiri, NMCP uzmanı Mr.Star Busmann, Amerikan Kent State Üniversitesi (KSU) temsilcileri, Quadra Technologies A.Ş. Başkanı Mr. Dorell Robertson, KSU'den Ms. Charles Nieman, Uluslararası Öğrenci İşleri Başkanı Dr.J.Charles Nieman ve beraberindeki 10 kişilik heyet, Pakistan Büyükelçisi Mr.Karamatullah Khan Ghorı, İngiliz BBC televizyonu Türkiye daimi temsilcisi David Spanson ve çekim ekibi, İsrail Ticaret Ateşesi Avichai Levit ve Suzan Tarabul
- Aralık 1999** Bonn Üniversitesi Avrupa Entegrasyon Araştırmaları Merkezi'nden Prof.Dr.Ludger Kuhnhardt ve beraberindeki heyet, BBC Arapça Servisi'nin Türkiye'deki daimi muhabiri Hüsnü Mahalli, Hollanda Dışişleri Bakanlığı tarafından basılan 100 bin tirajlı "Internationale Samenwerking" (International Cooperation) dergisinin muhabiri Peter Hubertus Martinus Speelkens
- Ocak 2000** Arizona State University, Tennessee Valley Authority, Kent State University, Portland State University, Oklahoma State University heyetleri,
- Şubat 2000** ABD'de tarım kuruluşlarında önemli konumlarında bulunan yönetici ve eğitimcilerden oluşan "Indiana Agricultural Leadership Institute" heyeti, JETRO (Japan External Trade Organization) Şirketinin İstanbul Ofis Müdürü Mr. Junichi Ozawa

- Mart 2000** Fransa'nın tanınmış aylık dergilerinden GEO Dergisi muhabiri ve fotoğrafçısı, Ukrayna Büyükelçisi H.E. Mr. Olexander Matyuk, ABD'de yayınlanan ve tirajı 700 bin civarında olan Newsday Gazetesi Washington bürosu temsilcisi, Kanada Büyükelçisi Mr. Jean Marc Duval ve eşi, Paris La Defense ve Belle Ville Mimari Okulu Şehircilik Enstitüsü ile geleneksel yerleşimlerde kentisel ve mimari dokü araştırma çalışmalarını yürüten her iki okulun öğrencileri, İsrail Büyükelçiliği kanalıyla Haim Dvora ve beraberindeki heyet, Oxford Üniversitesi öğretim üyesi Dr. Philip Robins
- Nisan 2000** Hollanda'lı "Netherlands Management Cooperation Programme" adlı Danışma Kurumu Başkanı Mr. W. Zuidhof, Türkiye Koordinatörü Mr. Pieter Van Gelder ve yerel temsilcisi, Denizli Genç Ticarlar ve İşadamları Derneği üyeleri, Kaç Üniversitesi Rektörlüğü'nün katkısıyla ABD Wisconsin eyaletinden gelen bir heyet, Almanya'nın habaski Der Spiegel Dergisi Muhabiri ve fotoğrafçısı, Avustralya'nın "ABC" adlı Devlet Televizyon Şirketi elemanları, Gazi Üniversitesi Mühendislik Fakültesi'nin İnşaat Mühendisliği Bölümü öğretim üyesi ve öğrencileri
- Mays 2000** Hittit Kültür Merkezi Resim Akademi'sine bağlı resim sanatçıları, Almanya'nın Darmstadt Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü'nden Prof. Gerhardt Schmidt, İsrail'in Kudüs kentinde bulunan Halebrew Üniversitesi'nde görevli Prof. Dr. Yacov Tsur ve Eral Çalkmak, İstanbul-Üsküdar Özel Erali Koleji Öğrencileri ile Hollanda'dan gelen bir grup misafir öğrenciden oluşan heyet, GAP kanulu resim, şiir, kompozisyon yarışmalarını kazanan öğrenci ve öğretmenler, Danimarka mukim Dış Politika Cemiyeti üyelerinden oluşan bir heyet, İngiliz vatandaşı Albay M.J. Adams, Alman Televizyonu İkinci Kanal ZDF'nin Türkiye Temsilcisi Manfred Boinczyk, Hindistan'ın FUGW (Forum for Utilization of Godavari Waters) Kuruluşu Başkanı M. Shashidhar Reddy ve beraberindeki heyet, Kent State Üniversitesi öğretim üyelerinden oluşan heyet, Fransız GEO Dergisi Muhabiri ve fotoğrafçısı, İsviçre yayımlanan Bygnadsar Betaren dergisi muhabiri ve fotoğrafçısı
- Haziran 2000** TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu üyeleri, Dışişleri Bakanlığı üst düzey yetkilileri, NTV Haber Ajansı Reklam ve Ticaret A.Ş. MAG Dergisi Fotoğraf Editörü Ali Öz, Ankara Fotoğraf Sanatçıları Derneği, Ortadoğu Barış ve Ekonomik İşbirliği Merkezi Başkanı Wayne Owens, Danimarka Büyükelçisi Ekaterina Carsten Sondergaard, Türk Amerikan Kültür Derneği Başkanı Erikut Gömülü ve Genel Sekreteri Ferhan Gömülü, İngiliz Parlamentosu Birlik Grubu, Almanya'da ikamet eden fotoğraf sanatçısı Bedi Ersavaş, Almanya Büyükelçiliği Ekonomik İşbirliği Müşşarın Andreas Gies ve ofis direktörü Mrs. Isabel Mattes, TV8 Kanalı muhabir ve fotoğrafçılarından oluşan heyet, Kirikkale Mühendisleri Derneği üyeleri, Yunanistan Tarım Bakanı Georgios Anonimitis ve beraberindeki heyet, Avrupa Birliği Ticaret Müşşarın, Alman Die Tageszeitung gazetesi Türkiye Muhabiri ve fotoğrafçısı, Sudan Hükümeti Enerji'den sorumlu Devlet Bakanı Osama Abdala ve danışmanı Mutazz Musa, Türk vnyrskü Amerikan vatandaşı Denise Derya Byrd, İngiliz OrMedia Şirketi çekim ekibi

ABD'li İşadamları GAP Bölgesi'nde

Tanıtım-Eğitim Faaliyetleri

Ekim 1999-Haziran 2000 tarihleri arasında tanıtım ve eğitim amaçlı olarak GAP İdaresi'nce yurtiçi ve yurtdışında gerçekleştirilen veya GAP İdaresi'nin katılımcı olarak bulunduğu faaliyetler ise aşağıda sunulmuştur.

a) GAP Seminerleri

GAP ile ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyona yönelik bilgilendirme çalışmalarının planlı ve programlı gelişmesi büyük önem arz etmektedir. Bu doğrultuda çeşitli kurumlar, Güneydoğu Anadolu Projesi ve GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın gerçekleştirdiği faaliyetler hakkında bilgilendirmek, GAP çerçevesinde kurumlar arasında ortak bilinç ve anlayış oluşturmak, Proje'ye katkı ve katılım sağlamak amacıyla periyodik seminer programları düzenlenmiştir. Program 5 ana başlıktan oluşmaktadır.

1. Güneydoğu Anadolu Projesi'ne Genel Bakış
2. GAP İdaresi Programı
3. GAP'ta Bölgesel Kalkınma Yaklaşımı ve Örnek Projeler
4. GAP Bölgesi'nin "Tarıma Dayalı Sanayi Merkezi Olma" Potansiyeli
5. GAP'ın Uluslararası Boyutu

Seminer Programı, 05 Ocak - 31 Mayıs tarihleri arasında iki dönem halinde gerçekleştirilmiştir.

Kamu Kuruluşları, Üniversiteler, Özel Sektör ve Finans Kuruluşları, Yabancı Misyon ve NGO'lar olarak tespit edilen hedef gruplarına yönelik olarak düzenlenen Seminer Programının 05 Ocak - 01 Mart 2000 tarihleri arasında gerçekleştirilen birinci döneminde 118 katılımcı bilgilendirilmiştir.

05 Nisan-31 Mayıs 2000 tarihleri arasında kapsayan 2'nci dönemde ise 8 ayrı Seminer programında hedef gruptan 158 kişi bilgilendirilmiştir. Bu programın dışında düzenlenen 2 seminer ile GAP İdaresi merkez teşkilatı mensubu 37 kişi bilgilendirilmiştir. Yine bu programdan ayrı olarak Dışişleri Bakanlığı aday meslek memurlarından 19'una GAP İdaresi binasında seminer verilmiştir. MSB'nin NATO görevlisi ve ateşe adaylarından 150 kişi ile Milli Güvenlik Akademisi mensubu 30 kişiye GAP ile ilgili sunuş yapılmıştır. Sayılan tüm bu toplantılar ile bilgilendirilen kişi sayısı 2. dönem için toplam 375 olmuştur.

Böylece iki dönemde toplam 493 kişiye seminer verilmiştir.

b) Yurtiçi ve Yurtdışı Tanıtım Amaçlı Faaliyetler

24-25 Eylül 1999	Beşinci Uluslararası Atatürk Barajı Su Sporları Şiresi
02-05 Ekim 1999	"2. Uluslararası Rosenberg Su Politikaları Forumu" (İspanya-Barcelona)
23-26 Ekim 1999	BOTAN Fuarı'lık tarafından düzenlenen "2. Sanayi ve Ticaret Fuarı" (Diyarbakır)
26 Ekim 1999	Karikatürist Halil Ustaoğlu, ressam Mürver Yürekli Sergisi (Holland)
27-29 Ekim 1999	2. Dünya Su Forumu'na hazırlık amacıyla, Delft Üniversitesi tarafından düzenlenen "Uluslararası Havza Yönetimi Workshop"una katılan (Hollanda)
05-06 Kasım 1999	GAP İdaresi'nin kuruluşunun 10. yılı dolayısıyla Ankara'da ve Cumhurbaşkanlığı Söyleniş Salonu'nda DEMİREL'i ziyaret
07 Kasım 1999	TEKFEH Holding AŞ'nin katkılarıyla Prof. Saim AKÇİL yönetimindeki TEKFEH Kurumları Salonları konseri (Samsun'da)
04 Aralık 1999	Beşinci GAP-AFSAD Fotoğraf Sergisi (Ankara)
03 Mart 2000	8 Mart Dünya Kadınlar Günü "Sevgi Şiiri" (Gaziantep-Ciğizeli-Yusufkara Bölgesi)
08 Mart 2000	"Sevgi Şiiri" (Kilis)
06-09 Nisan 2000	13. AGRO-GAP Tarım Fuarı (Samsun'da)
10-11 Nisan 2000	Dış Ticaret Bakanlığı tarafından organizasyonu gerçekleştirilen "Dünya Türk İktisadi İlişkileri Kurultayı"
05 Mayıs 2000	9. Uluslararası GAP Kanulu Resim, Şiir ve Kompozisyon Yarışmalarını ödül töreni (Ankara)
13 Mayıs 2000	Prof. Saim AKÇİL yönetimindeki TEKFEH Filmoni Salonları konseri (Diyarbakır)

c) Yurtiçi ve Yurtdışı Eğitim Amaçlı Faaliyetler

- 20-22 Ekim 1999** Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu, GAP İdaresi ve Dicle Üniversitesi tarafından ortaklaşa Diyarbakır'da düzenlenen "Sosyal Hizmet Sempozyumu '99" (Diyarbakır)
- 08-10 Kasım 1999** "Suya Dayalı Kalkınma Projeleri: Dünyadaki Deneyimler" Workshop'ı (Şanlıurfa)
- 08-13 Kasım 1999** KGM, DSİ, Tarım Bakanlığı, Sulama Kooperatif Başkanları, Sulama Birlik Başkanları ve Genel Sekreterleri, Özel Sektör temsilcileri ve Fransız ilgililerin katılımı ile "Sulama Suyu Yönetimi" konulu Türk-Fransız Çalışma Grubu Toplantısı (Ankara)
- 01-03 Aralık 1999** "Uluslararası Kurak Alanlarda Su Kaynakları Yönetimi, Kullanımı ve Politikası Konferansı" (Ürdün-Amman)
- 27 Aralık 1999** Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü öğrencilerine GAP brifingi (Ankara)
- 12-17 Ocak 2000** GAP İdaresi ve Arizona Eyalet Üniversitesi'nce ortaklaşa düzenlenen "Çevre Yönetimi" Semineri (Şanlıurfa)
- 21 Ocak 2000** Avrupa Komisyonu Bölgesel Kalkınma Genel Müdürü François Drevet Başkanlığındaki Avrupa Birliği üst düzey temsilcilerine, GAP'la ilgili çalışmalar ve gelişmelerle ilgili bilgi verilmiş ve işbirliği konuları konuşulmuştur (Ankara)
- 24-28 Ocak 2000** Araştırma ve eğitim projelerinin geliştirilmesi amacıyla Fransa'nın Montpellier şehrindeki Agropolis Araştırma Enstitüsü'ne ziyaret
- 01-02 Şubat 2000** "Irak Ambargosu'nun Bölge'ye Etkileri" konulu arama toplantısı (Diyarbakır)
- 07-11 Şubat 2000** 1. GAP Odaları Eğitim ve İşbirliği Forumu (GAPODEF2000) (Gaziantep)
- 09-11 Şubat 2000** "Suyun Kent ve Ülke Kullanımındaki Planlanması ve Sürdürülebilir Kalkınma" konulu seminer (Paris, Fransa)
- 11 Şubat 2000** Sağlık Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Cihangir Özcan ve beraberindeki heyete GAP brifingi (Ankara)
- 15-17 Şubat 2000** "Hayvancılığın Bugünkü Durumu ve Geliştirme İmkanları" konulu workshop (Batman)
- 16-18 Şubat 2000** Türk büyükelçiliğimizce düzenlenen "GAP Projesi ve İhsu Barajı" semineri (Londra, İngiltere)
- 11-17 Mart 2000** WRA'nın düzenlediği "10. Dünya Su Kongresi" (Melbourne, Avustralya)
- 15 Mart-4 Nisan 2000** "Geleneksel Türk Haftası" (Stuttgart, Almanya)
- 17-22 Mart 2000** 2. Dünya Su Forumu (Lahey, Hollanda)
- 07-08 Nisan 2000** Devlet Yardımları Uygulamaları Paneli (Diyarbakır)
- 14 Nisan 2000** "UNDP (1995-2000) Türkiye, Taslak Ülke Programının Değerlendirilmesi" (Ankara)
- 24-25 Nisan 2000** GAP Bölge Kalkınma Planı workshop (Şanlıurfa)
- 27 Nisan 2000** "Şanlıurfa'nın Entegre Kalkınması" konulu panel (Ankara)
- 01-03 Mayıs 2000** "9. Toplum Katılımı Dünya Toplantısı" (ABD, Washington)
- 14-17 Mayıs 2000** "Gençlik Eğitim Semineri" (Mardin)
- 15-17 Mayıs 2000** "GAP Bölgesi'ndeki Su Ürünlerinin Bugünkü Durumu ve Geliştirme İmkanları" konulu çalışma toplantısı (Şanlıurfa)
- 12 Haziran 2000** Süryaya Sağlık tarafından verilen "Atatürk" konulu konferans (Şanlıurfa)
- 12-16 Haziran 2000** "Türkiye'nin Geleceğinde GAP'ın Yeri" konulu konferans (Ankara)
- 14-16 Haziran 2000** "GAP ve Toprak Tuzluluk Sorunları" konulu toplantı (Şanlıurfa)
- 27 Haz.-1 Tem. 2000** "Kalkınmada Kadın: GAP Deneyimi" konulu Uluslararası Eğitim Semineri (Diyarbakır)